

Betrekken bij
PS-vergadering van
2 juni 2021

Transcript (woordelijk verslag)

van de vergadering van de
Statencommissie Omgevingsbeleid

gehouden op 12 mei 2021

Transcript

Vergadering van de Statencommissie Omgevingsbeleid

Woensdag 12 mei 2021

Locatie: digitale vergaderomgeving van het Drents parlement

Aanwezig:

de heer G. Serlie (voorzitter)
de heer M.A.M. Berends (PvdA)
de heer E. Bos (GroenLinks)
de heer J.F. Bos (Forum voor Democratie)
de heer R.A.A. Bosch (PvdA)
de heer R.W. Camies (JA21)
mevrouw L. van Dijken-te Velde (ChristenUnie)
de heer F.P. Duut (JA21)
mevrouw A.M. Kleine Deters (D66)
de heer T.A. Koopmans (PVV)
de heer E.E.A.A. van Liempd (GroenLinks)
de heer R. Mäkel-van Luttikhuisen (SP)
de heer J.J. Moes (VVD)
de heer K. Neutel (CDA)
mevrouw S.J. Peeks (Partij voor de Dieren)
de heer H.J. Pragt (D66)
de heer R.R. Pruisscher (ChristenUnie)
de heer A.K. Schoenmaker (Sterk Lokaal)
de heer J.G.M. Schomaker (PvdA)
mevrouw E. Slagt-Tichelman (GroenLinks)
de heer J. Smits (VVD)
mevrouw E.C. Vedder-Monaster (CDA)
de heer S.J. Vegter (CDA)
de heer H.H. Veldsema (ChristenUnie)
de heer A. Vorenkamp (PVV)
de heer H. van de Weg (SP)
de heer J.R. Wiersema (Sterk Lokaal)
mevrouw B. Zouine (D66)
mevrouw R.R.M. Zuiker (Partij voor de Dieren)
mevrouw F. Zwaan-Alberts (VVD)
de heer P.A. Zwiers (PvdA)

Voorts aanwezig de leden van GS:

de heer C. Bijl (PvdA)
de heer H. Brink (VVD)
de heer H.G. Jumelet (CDA)
de heer J.N. Kuipers (GroenLinks)
de heer T. Stelpstra (ChristenUnie)

Afwezig:

de heer J.W. Drukker (JA21)
de heer W.L.H. Moinat (SP)
de heer J. Smits (VVD), gedeeltelijk aanwezig en
vervangen door mevrouw Meeuwissen

mevrouw R. Veenstra, statenadviseur

1. Opening

De voorzitter: En dan stel ik vast dat het inmiddels 9.00 uur geworden is en dat we zo langzamerhand kunnen gaan beginnen aan deze commissievergadering OGB van 12 mei 2021. Allemaal van harte welkom, ook dan de heer Veenstra en mevrouw Moorman die zo meteen gaan inspreken bij agendapunt 7, de Regionale Energie Strategie. Ik heb afwezigheidsmeldingen van de heren Moinat en Drukker. En na lange tijd van afwezigheid zal de heer Smits, VVD, in de loop van de vergadering aanhaken. En wij weten nog niet wat hij dan zal bijdragen, maar dat merken we dan vanzelf wel. In ieder geval tegen die tijd is hij weer van harte welkom. Meneer Duut, u mag de camera uitzetten. Dat geldt eigenlijk voor iedereen. Zolang de camera en het geluid uit zijn, dan doet u eventjes niet mee en zodra u iets wil zeggen, dan kunt u uw camera aanzetten en zodra ik u het woord geef, mag u ook de microfoon aanzetten.

2. Vaststelling van de agenda

De voorzitter: We gaan de agenda vaststellen, zoals die van de week in herziene vorm is uitgedeeld, in die zin dat daar dus het onderwerp stikstof aan het einde van de vergadering afgehaald is en bij de mededelingen is geplaatst. Heeft iemand nog behoefte om de agenda te wijzigen? Dat is niet het geval, dus dan stellen wij hem daarmee vast.

De heer Zwiers: Voorzitter.

De voorzitter: Ja, de heer Zwiers. U wilt nog wat zeggen.

De heer Zwiers: Ik wil graag nog een ordevoorstel doen. Niet vanwege de volgorde van de agenda, maar wel qua spreektijden. Ik zou graag voor willen stellen om de spreektijd bij de RES te verlengen, dus langer te maken.

De voorzitter: Dat had ik al vernomen, niet alleen van u, maar ook van andere woordvoerders, dat men graag wat meer tijd wil hebben bij de RES. Ik was van plan om dat bij de RES zelf aan de orde stellen, maar we kunnen dat nu ook wel eventjes doen. Eigenlijk weten we allemaal zeker dat de RES ook uiteindelijk in de Statenvergadering zal worden behandeld. Dus mijn voorstel zou zijn om een uitgebreide eerste termijn te pakken. In die zin dat we daar zowel de tijd van eerste en tweede termijn optellen, dus dan komt u op 7 minuten. Ik zal daar flexibel mee omgaan en als dat 8 minuten wordt, is dat ook nog geen drama. Dan hebben we wel een hele lange eerste termijn, want 8 x 13, dan zitten we toch op dik anderhalf uur. En daarna gaat gedeputeerde Stelpstra antwoord geven en ik heb zo een vermoeden dat dat ook niet binnen 10 minuten klaar is. En als u dan zo vriendelijk zou willen zijn om de gedeputeerde maar gewoon te interrumpen op het moment dat hij geen antwoord geeft op uw vraag of een antwoord geeft waarop u eigenlijk in tweede termijn had willen reageren, als u dat dan tegelijk in de interruptie doet, dan zouden we misschien zaken kunnen houden bij één termijn en dan gaat het gesprek automatisch wel verder in de Statenvergadering over dit onderwerp. Als u daarmee kunt instemmen, dan zou ik het eigenlijk zo graag willen doen. Ik kijk eventjes rond of daar mensen zijn die het daar niet mee eens zijn. Zo te zien is iedereen... Mooi, dan doen we dat.

3. Mededelingen

De voorzitter: En dan kom ik eigenlijk bij agendapunt 3. Dat zijn de Mededelingen en daar geef ik in ieder geval even het woord aan gedeputeerde Jumelet, want hij had een aantal mededelingen over het Dossier Stikstof. Dat komt dan in de plaats van wat uiteindelijk aan het einde van de vergadering had kunnen plaatsvinden. Dus ik geef het woord aan gedeputeerde Jumelet voor zijn mededeling.

Gedeputeerde Jumelet: Dank u wel voorzitter. Dank dat de agenda zo kon worden aangepast onder het kopje Mededelingen. Ik heb een tweetal mededelingen. Afgelopen maandag is er een webinar geweest. Die ging vooral over de PAS. De PAS-melders waren met hun adviseurs uitgenodigd. Dat is een landelijke bijeenkomst door LNV georganiseerd in samenwerking met het IPO, dus de provincies. Uiteindelijk hebben meer dan 240 deelnemers aan het webinar meegedaan. In het webinar werd kort ingegaan op de PAS-problematiek en vooral veel tijd besteed aan het beantwoorden van vragen van PAS-melders of vragen van hun adviseurs. En waarom ik dit hier meld, is dat tijdens het webinar is medegedeeld dat de adviseurskosten van PAS-melders met maximaal € 1600 per bedrijf zullen worden vergoed. Dat is een afspraak die de provincie samen met de minister heeft gemaakt, ook in het kader van het is ter goeder trouw geweest wat de PAS-melders hebben gedaan in het verleden. Het zou bijzonder zijn om nu de kosten voor opnieuw het aanleveren van gegevens ten laste laat komen van die PAS-melder. Daarom is er een vergoeding van maximaal € 1600 afgesproken. Verder is het van belang te weten dat er rond de zomer de eerste dossiers van de PAS-melders kunnen worden opgepakt. Daarmee gaat het allereerst om de PAS-melder die geen stikstofruimte nodig hebben en vervolgens zullen de anderen ook in aanmerking komen in volgorde van binnenkomst. De verwachting is dat begin volgend jaar die eerste PAS-melders worden gelegaliseerd, als er ruimte misschien nodig is voor stikstof door middel van een vergunning. Dat over de kosten van de vergunningverlening zelf, de zogenaamde legeskosten, die zullen ook worden besproken met de minister. Op 1 juli is daar weer een bestuurlijk overleg. Dat is de ene mededeling voorzitter. Goed denk ik om dat u te melden over de PAS-melders. Een tweede mededeling gaat over de stikstofdepositiebank. We spraken eerder over het regionaal stikstof registratiesysteem dat in wording is. Inmiddels heeft het dus een nieuwe naam gekregen: de stikstofdepositiebank. En qua voortgang, ook een procesmededeling, is het zo dat we verwachten dat eind juni daar ook gebruik van zou kunnen worden gemaakt. Daarvoor is een wijziging van de beleidsregel nodig. Dat is de verantwoordelijkheid van het college en we zullen dat dan ook voor gaan stellen om dat te gaan doen. En daarbij is al eerder opgemerkt dat dan ook extern salderen met veehouderijen zal worden meegenomen. Daar is ook een wijziging van de beleidsregel voor nodig. Dat hebben we u eerder ook gemeld in andere bijeenkomsten. Het is goed om dat nu ook nog een keer onderstrepen, want we hebben voldaan aan vooral de door u uitgesproken randvoorwaarden in een motie, om te voorkomen dat er een wildwest zou zijn. Er moet aandacht zijn voor de melders en een aantal andere zaken die u aan ons heeft meegegeven. Ik denk dat het goed is om dat te melden. Vervolgens als laatste opmerking. Op 9 juni aanstaande is er een regulier bijpraatmoment, dus buiten de OGB-vergadering. Dan is er ook wat meer ruimte om met elkaar van gedachten te wisselen en zeker de stand van zaken over het stikstofdossier met u te delen. Dat wilde ik in de mededeling u meegeven. Dank u wel voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel gedeputeerde Jumelet. Goed dan gaan wij...

Mevrouw Kleine Deters: Voorzitter. Qua mededeling is het nu te uitgebreid om nu vragen te stellen. Ik neem aan dat we op de mededeling van de gedeputeerde op het bijpraatmoment van 9 juni verder in kunnen gaan. Is die veronderstelling juist?

Gedeputeerde Jumelet: Voorzitter, mag ik daarop antwoorden?

De voorzitter: Jazeker, gaat uw gang.

Gedeputeerde Jumelet: Ja, dat lijkt me heel goed, want dit is kort de mededeling. Maar het is goed, dat gaf ik zelf al aan, op 9 juni hebben we een uitgebreider moment, er staat geloof ik een uur in onze agenda gepland, dan kunnen we uitgebreid van gedachten wisselen, maar ook vooral verder ingaan op een aantal onderwerpen die het stikstofdossier betreffen.

De voorzitter: Oké.

Mevrouw Kleine Deters: Dank u wel.

4. Besluitenlijst van de vergadering van 7 april 2021 en de lijst van toezeggingen

De voorzitter: Dan ga ik door met agendapunt 4, dat is het Vaststellen van de besluitenlijst van de vergadering van 7 april 2021 en de Lijst van toezeggingen, waarbij ik kan melden dat de opmerkingen van de fractie van de Partij van de Dieren en GroenLinks zijn verwerkt in het verslag. Verder zijn er geen opmerkingen over gekomen. Maar de korte termijn toezegging nummer 1 over de informatiebijeenkomst over waterkwaliteit, kwantiteit, onder andere gewasbeschermingsmiddelen in de natuur, die staat al een tijdje op de lijst en daarover wil mevrouw Zuiker van de Partij voor de Dieren graag een vraag stellen aan gedeputeerde Jumelet. Dus ik geef het woord aan mevrouw Zuiker. Gaat uw gang.

Mevrouw Zuiker: Dank u wel voorzitter. De vraag is vrij eenvoudig: hij staat al een tijdje op de lijst en kunnen we hem nog verwachten en zo ja wanneer? Of hebben we hem min of meer al gehad? Op de een of andere manier hebben we dat niet helemaal scherp gekregen. Dat is de vraag aan de heer Jumelet.

De voorzitter: Oké, dank u wel. Dan geef ik het woord aan gedeputeerde Jumelet.

Gedeputeerde Jumelet: Voorzitter, wat betreft de toezegging meen ik, dat is het onderwerp wat we bespreken nu?

De voorzitter: Ja, de toezeggingenlijst numero 1.

Gedeputeerde Jumelet: Dat is wat nog moet en wat wij ook voorgenomen hebben. Ik moet u helaas melden inderdaad, dat het lastig is in de tijd van corona om een bijeenkomst te beleggen. Wij hebben, dat is al lang geleden, met elkaar gesproken natuurlijk in de Statenzaal. Dat was een grote bijeenkomst. Daar is heel veel belangstelling voor. We hebben toen gezegd dat we ook een vervolg zouden doen. We hebben geconstateerd dat dat lastig is. We hebben wel individuele partijen gesproken die daar net toen waren, maar een grotere bijeenkomst is lastig gebleken. Maar het voornemen is zo snel als het kan, dat hebben we eerder aangegeven, dan zullen wij het zeker gaan oppakken, zeker gaan organiseren.

Mevrouw Zuiker: Oké voorzitter, ik wou nog wel een vraag stellen.

De voorzitter: Ja gaat uw gang.

Mevrouw Zuiker: Begrijp ik dan dat het een fysieke bijeenkomst moet zijn? Er kan geen online bijeenkomst zijn? Waarom is dat?

Gedeputeerde Jumelet: Voorzitter, het heeft de voorkeur, is door partijen uitgesproken, om een fysieke bijeenkomst te doen. We hebben ook geconstateerd dat er, maar dat is u niet vreemd denk ik als ik dat zeg, nogal wat emotie bij deze bijeenkomsten zijn gemerkt. Het is goed om dat dan ook in een fysieke bijeenkomst te doen. Dat is ook met elkaar afgesproken. Het kan heel goed via de digitale weg, maar de voorkeur bij partners is om dit fysiek te doen. Tenminste bij de meesten en daarom is daar tot nu toe voor gekozen. We weten niet hoe het verder zal gaan. Maar ik ga er vanuit dat op korte termijn een afspraak kunnen gaan maken voor een fysieke bijeenkomst. Tenminste zo lijkt het met de corona-maatregelen in gedachten.

De voorzitter: Prima. Dank u wel.

5. Ingekomen stukken

De voorzitter: Dan arriveren wij bij agendapunt 5, de Ingekomen stukken. En daar heeft de commissie zich niet ingehouden, zal ik maar zeggen. Dus dat is best wel een heel rijtje. Wat gaan wij daar doen? De vragen zijn op zichzelf openbaar en die staan ook bij de Ingekomen stukken op de website vermeld. Het publiek kan ze dus ook zien en hoeven daarom niet herhaald te worden. Even kijken. Ik ga de vragen wel even heel kort samenvatten die ingediend zijn en dan geef ik vervolgens het woord aan de gedeputeerde. Die geeft dan een antwoord en dan mag de vragensteller nog even in beeld komen om een eventuele verhelderende vraag te stellen. Geen uitgebreide discussies a.u.b. en dan gaan we vervolgens door naar het volgende ingekomen stuk. Wij beginnen met ingekomen stuk A.7, Bouwstenen voor het Deltaplan. De fractie van JA21, de heer Camies, heeft de volgende vraag. En die is bedoeld voor gedeputeerde Bijl. Deelt de gedeputeerde de vrees die leeft bij een deel van de Drentse bevolking, dat het bouwen van een enorm aantal nieuwe woningen in onze provincie ten koste kan gaan van de leefbaarheid en het ruimtelijk karakter, hetgeen onze provincie eigen is? En ook wil JA21 deze brief agenderen voor de eerstvolgende commissievergadering. Ik geef het woord aan gedeputeerde Bijl.

Gedeputeerde Bijl: Voorzitter, dank u wel. Het antwoord op de vraag van de heer Camies is: Nee, die vrees deel ik niet. Overigens, als het gaat om het aspect ruimtelijke invulling en woningen, dan zijn de collega's Brink en Kuipers ook nadrukkelijk in beeld. Ik heb begrepen dat de fractie van JA21 deze brief wil gaan agenderen. Het lijkt me ook een prima gelegenheid om er dan wat dieper op in te gaan. Overigens verwijs ik ook nog naar een mooi opiniestuk afgelopen zaterdag in het Dagblad van het Noorden, van de heer Bernhard Hanskamp, waarin hij nog eens aangaf hoe in de jaren '70 een grote woningbouwproductie in Drenthe is gerealiseerd met behoud van de karakteristieke ruimte die Drenthe kenmerkt en die ook heel belangrijk is. Dank u wel voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel gedeputeerde. De heer Camies komt niet in beeld te zien, dus die is tevreden. Ik geef het maar eventjes aan, dat als een ingekomen stuk moet worden geagendeerd,

dat dan uiterlijk 20 mei bij het presidium de onderbouwing moet worden aangeleverd. En dat geldt natuurlijk voor alle dingen die worden geagendeerd. We komen bij Mevrouw Zouine, goedemorgen. U bent daverend binnengekomen zullen we maar zeggen. De camera nog even uit. We gaan door met ingekomen stuk A.8, Afdoening toezegging vergadering OGB van 17 juni 2020; Plan van Aanpak Toezicht RUD. De fractie van de PVV, de heer Vorenkamp geeft aan: We zijn het eens met de insteek om het toezicht op zwaardere industrie en milieu bedrijven aan te scherpen. We zien daarvoor urenbudgetten, maar we missen het kostenaspect. We hebben ook gekeken naar de stukken onder de volgende FCBE, maar daar hebben we het ook niet kunnen vinden. Mogen wij de eventuele meerkosten vernemen of zijn die er niet, of komen deze in de gereviseerde begroting van de RUD? Normaal zou de gedeputeerde Kuipers hierop reageren, maar dat zal in dit geval de heer Jumelet zijn, omdat de heer Kuipers er nog niet is. De heer Jumelet, gaat uw gang.

Gedeputeerde Jumelet: Dank u wel voorzitter. Ik vervang de heer Kuipers, die een andere afspraak heeft. Hij heeft mij gevraagd om deze vraag te beantwoorden. als u het goed vindt. Het is zo dat ik eigenlijk de heer Vorenkamp wil vragen om deze vraag aan te houden tot volgende week. Er zijn geen stukken misschien die hij direct heeft gevonden, maar de informatie zullen we volgende week wel kunnen delen. Ik stel voor in ieder geval daarover volgende week met elkaar te spreken bij FCBE.

De voorzitter: Oké, dank u wel. Dan ga ik naar ingekomen stuk A.9, De samenwerkingsafspraken Nationale Omgevingsvisie. Daar geeft de heer Vorenkamp, PVV, het volgende aan: We zijn het niet eens met de afgesproken voorkeursvolgorde op pagina 3, waarin energie of wel de RES-transitie bovenaan gezet is. Die kan wat de PVV betreft onderaan gezet worden. En over data-centra de vraag: Horen zulke giga energievreters wel thuis in dit rijtje? En als energie bovenaan blijft staan, kan betaalbaarheid dan vooropgezet worden? Ik zie overigens wel drie vragen daar in dat rijtje staan. De bedoeling is eigenlijk maar één vraag, maar gedeputeerde Brink gaat daar in één keer een kort antwoord op geven.

Gedeputeerde Brink: Dat gaan we proberen voorzitter. Dank u wel voorzitter. Ik begrijp de verwarring, want het staat wat ongelukkig in de IPO-brief. Maar om op de vraag terug te komen, we kunnen de volgorde niet wijzigen. Die is al door het kabinet in 2020, september 2020, vastgesteld. En ten tweede. Het betreft hier niet een voorkeursvolgorde van de onderwerpen die genoemd worden, maar het gaat om de voorkeursvolgorde per onderwerp. Als het gaat bijvoorbeeld over energie, dan is het eerst zon op dak en dan geldt de zonneladder, overhoekjes. Dat soort voorkeursvolgorde gaat het over. Bij verstedelijking bijvoorbeeld uitbreiden vlak bij OV-knooppunten. Dus ik denk dat het niet gaat om de volgorde van de onderwerpen die er staan, maar dat er een voorkeursvolgorde is als het over zo'n onderwerp gaat. En ik denk dat daar de PVV dan tevreden over kan zijn. En tegelijkertijd gaat dit stuk over de afspraken die er zijn en hebben we ook eigen Provinciaal beleid, wat voor ons leidend is. Dus ik denk dat de vraag in die zin voldoende beantwoord is bij deze. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel gedeputeerde Brink. Dan kom ik op ingekomen stuk A.19, Deelname aan Programma Duurzame Bollenteelt Drenthe. Daar hebben fracties van D66, GroenLinks, Partij van de Arbeid en Partij voor de Dieren aangegeven dat ze deze brief willen agenderen voor de eerstvolgende commissievergadering OGB. Dus daarin wordt hij ook behandeld, 16 juni. Onderbouwing zoals ik net ook al zei, graag voor 20 mei binnen. En ik zie nou ineens mevrouw Kleine Deters in beeld, maar volgens mij is dat verder niet nodig of wel?

Mevrouw Kleine Deters: Nee, ik ben meer betrokken luisterend naar hoe u het inbrengt voorzitter. Netjes dat ik in beeld komt. Geboeid betrokken.

De voorzitter: Oké, prima. want ik hoef daar ook geen gedeputeerde op te laten antwoorden, want het komt gewoon weer terug in de volgende OGB. Dan komen we bij ingekomen stuk B.4, brief van FNV Streekvervoer van 16 april over de Veiligheid van buschauffeurs op de Qbuzz lijnen 72 en 73. En daarover hebben de fracties van VVD, PVV en SP vragen over gesteld. Daar gaat gedeputeerde Bijl zo meteen een antwoord op gegeven. De fractie van de VVD wil deze brief graag agenderen voor de eerstvolgende commissievergadering. Na herhaaldelijk vragen stellen aan GS is de oplossing nog steeds niet nabij. Sterker nog, de overlast in bus en trein gaat gewoon door. We zijn benieuwd wat de andere fracties hiervan vinden, vandaar wederom ons verzoek tot agendering. Vanuit de PVV de heer Vorenkamp: Als je dit leest en ziet hoe slecht de ervaringen zijn van de geënuquëerde buschauffeurs dan denk je, dat kan toch zo niet doorgaan. Vindt GS dat het op die lijn goed gaat of goed genoeg gaat? Dat kunnen we ons niet voorstellen. Daarom onze vragen aan GS wat gaat GS hier concreet aan doen en op welke termijn? PVV zegt eventueel agenderen, maar het agenderen gaat sowieso plaatsvinden. De fractie van SP, mevrouw Dijkers. In brief B.4 wordt GS een vijftal vragen gesteld door de Bestuurders Streekvervoer van het FNV. De SP ziet graag dat de antwoorden van GS op deze vragen met PS gedeeld worden. Dus ik geef nu het woord aan gedeputeerde Bijl om op deze drie reacties te reageren.

Gedeputeerde Bijl: Voorzitter, om in lijn te blijven met uw werkwijze bij de bollenteelt, beperk ik mij eigenlijk tot de vraag van de SP, omdat de andere fracties het willen agenderen, dat komt dus 16 juni terug. Op 16 juni verwacht ik ook dat het antwoord op de brief van FNV beschikbaar is. Dus die kan dan ook met de Staten gedeeld worden. Dat is concreet mijn antwoord op uw vraag van mevrouw Dijkers. De andere zaken kunnen we dan 16 juni bespreken, lijkt mij. Dank u wel.

De voorzitter: Oké, dank u wel. Zowel VVD als PVV willen agenderen en moeten dus ook allebei een onderbouwing aanleveren. Wij nodigen uit tot samenwerking, laten we het zo maar eventjes zeggen. We zien wel of dat gaat lukken.

Mevrouw Zwaan: Dat gaat vast wel lukken voorzitter. Wij hebben wel even contact.

De voorzitter: Oké, prima.

De heer Vorenkamp: Voorzitter, ook wat mij betreft prima.

De voorzitter: Dan gaan we naar ingekomen stuk B.14, de brief van Faunabeheereenheid Drenthe van 26 april 2021 over het Jaarverslag 2020 van de faunabeheereenheid. Daar heeft de VVD een vraag over. Mevrouw Zwaan. Graag zien wij dat deze stukken worden betrokken bij de Statenontmoeting van 26 mei aanstaande. De opmerking van de VVD wordt door de griffie al meegegeven aan de organisatie van de Statenontmoeting. Ik denk dat we het daarbij kunnen laten, of heeft mevrouw Zwaan...?

Mevrouw Zwaan: Ja voorzitter, daar zou ik wel even op willen reageren, want inmiddels weet ik, dat die brief niet betrokken gaat worden bij de Statenontmoeting. Ik heb daar gisteren contact over gehad, dus deze vervalt bij deze. Maar goed. Dus dat wou ik nog even zeggen.

De voorzitter: Oké. Uw vraag vervalt. Dan is hij niet gesteld. Dan gaan we naar ingekomen stuk B.17, Afschrift van de brief van de heer Beuving over Aanplant productiebos/ dwangsommen. De heer Vorenkamp, PVV: Kadastraal gezien de grond waarover het gaat nog steeds landbouwgrond en dus naar ik aanneem ook niet afgewaardeerd zal zijn. Heeft de provincie een bewijs van definitieve omzetting van die percelen in bosareaal? Zo ja, inclusief bijbehorende afwaarderingsvergoeding? Wij geven het woord aan gedeputeerde Jumelet.

Gedeputeerde Jumelet: Dank u wel voorzitter. Ik zal toch even moeten toelichten hoe het precies werkt. In de wet Natuurbescherming, voorheen de Boswet, is omschreven wanneer houtopstand valt onder de wettelijke meld- en herplantverplichting. Deze meld- en herplantverplichting ontstaat automatisch als bos wordt aangeplant en het niet onder één van de uitzonderingen valt. Bijvoorbeeld op een erf met een omvang van kleiner dan 10 are. In het verleden waren er echt mogelijkheden om een vrijstelling te krijgen van deze meld- en herplantverplichting voor zogenaamd tijdelijk bos. Daarvoor was vereist dat de eigenaar een vrijstelling diende aan te vragen en pas als de eigenaar een beschikking op deze aanvraag heeft ontvangen, ontstaat er een vrijstelling. Maar de heer Beuving en ook bij RVO, waar het archief van de Boswet aanwezig is, is geen vrijstellingsbeschikking gevonden. En noch Beuving noch RVO heeft een vrijstellingsbeschikking kunnen overleggen. Daarom geldt er automatisch een meld- en herplantverplichting voor de betreffende percelen. En dat komt ook overeen met het feit dat Beuving voor zijn percelen een kapmelding heeft gedaan in 2015. Dat is het antwoord. En als u wilt weten... De tijdelijke bossen, die trouwens openbaar te raadplegen zijn via het Geo-portaal onder het kopje 'Bosuitbreiding', kunt u daar zien wat daar van bekend is. En voor het besteden van beuken is te zien dat die zijn aangeduid als 'blijvend bos'. Voor wat betreft 'afwaardering', dat was nog een laatste opmerking van de heer Vorenkamp. De afwaardering van de grond is geen zaak van de provincie in deze, voorzitter.

De voorzitter: Ik zie de heer Vorenkamp in beeld.

De heer Vorenkamp: Voorzitter, ik heb even een vraagje daarover, een opmerking en een vraag. Ik heb zelf gekeken... Mag dat voorzitter?

De voorzitter: Ja, u mag uw vraag stellen.

De heer Vorenkamp: Oké. Ik heb zelf gekeken bij overheid.nl, hoe het zit met het type grond van de drie percelen waar het over gaat van de heer Beuving. Daar zie ik niet dat die ingetekend is als natuur. De gedeputeerde verwijst, begint eigenlijk met de Wet natuurbescherming. Dus alles wat hij gezegd heeft, slaat op natuurgronden. Dit betreft niet natuurgronden, maar landbouwgronden. Ze zijn volgens overheid.nl als landbouwgrond gedefinieerd, vastgelegd. En het betreft hier tijdelijk productiebos. Dus je kan je afvragen: Is die hele wettelijke riedel die u noemt wel van toepassing? Ik denk van niet. Je kunt toch zomaar niet landbouwgrond omzetten in natuur lijkt me. Of heb ik het mis?

De voorzitter: Helder. Gedeputeerde Jumelet.

Gedeputeerde Jumelet: Voorzitter, het kan ook gaan om productiebos. En dat betekent nog niet dat het daarmee allemaal tijdelijk is. Daar geldt dus gewoon de wettelijke meld- en herplantverplichting op. Dat is in 2015 aan de orde geweest. Maar het gaat hier dus niet om natuur. Het gaat hier gewoon om agrarisch grond. Daarvoor geldt die wetgeving. Daarvoor was het dus de Boswet waar het onder viel. En nu is het onder de Wet natuurbescherming. Maar volgens mij

voert het te ver om deze discussie te voeren. De brief van de heer Beuving is gestuurd aan de Staten, is bekend en er zijn inmiddels uitspraken over gedaan en volgens mij is het helder waar het om gaat. En als u die discussie verder wil voeren op een ander moment lijkt me dat goed, maar deze bijzondere casus is denk ik niet zoals u hem voorstelt. Het is niet te vangen onder: Is het natuur of is het agrarische grond?

De voorzitter: Dank u wel.

De heer Vorenkamp: Nog een opmerking.

De voorzitter: Mijnheer Vorenkamp, nee, nee, nee. U heeft één gelegenheid om één vraag te stellen. Dat zijn er inmiddels al een stuk of vier, vijf geweest in dit onderdeelje, dus als u daar verder over wilt spreken, dan weet u dat u dat kunt agenderen voor de volgende commissie OGB. Wij gaan door met.

De heer Vorenkamp: Dan wil ik de gelegenheid nemen om deze brief te agenderen voor de volgende OGB.

De voorzitter: Prima. Wij zien uw onderbouwing graag tegemoet. Dan gaan wij door met ingekomen stuk B.23 en daar heeft niemand een vraag over gesteld, maar van onze kant moet daar wel even iets over gezegd worden. Want in die brief wordt een aanbod gedaan in verband met besluitvorming over de RES tot het organiseren van een informatieve sessie Technische briefing, binnen Provinciale Staten of een afvaardiging daarvan, rond het thema zonne-energie. Van onze kant is het voorstel in ieder geval om, als u hier belangstelling voor heeft, om dat met uw eigen fractie te organiseren, want het gaat hier om een aanbod van een profit organisatie. Alle andere brieven worden afgedaan zoals al op de Lijst ingekomen stukken is aangegeven. Dan hebben we alleen nog voorhangprocedure C.1, een voornemen van GS om € 200.000 subsidie te verlenen aan de stichting New Energy Coalition voor netwerkvorming en projectontwikkeling gericht op de vergroening van de Drentse industriële bedrijven. Hier zijn geen vragen of opmerkingen over gekomen.

De heer Vorenkamp: Ja, voorzitter.

De voorzitter: Maar, wij kennen niet de vragen. De PVV wil daar wel een vraag over stellen, maar of er dan een antwoord komt, dat weet ik niet. U mag weer een enkelvoudige vraag stellen mijnheer Vorenkamp.

De heer Vorenkamp: Ja, dat is goed. Dan zal ik maar beginnen met een paar opmerkingen. Ik vind het raar dat er gesproken wordt in dit stuk over groene moleculen. Wat groene industrie is, dat moeten we dan maar afwachten. Mijn belangrijkste punt gaat eigenlijk over de termijn waarop deze subsidie verstrekt wordt. Ik begrijp dat er in het midden van het jaar, dus zeg maar juni, juni-juli 2021 een evaluatie komt en nu wordt dus anderhalf of twee maanden voor die evaluatie wordt de subsidie nog verstrekt. Is het niet realistischer of zou het niet gebruikelijk zijn om die verstrekking van de subsidie even af te wachten of uit te stellen tot na die evaluatie? En een aanvullende vraag: Is dit eigenlijk ook niet een taak voor SNN om zo'n subsidie te verstrekken?

De voorzitter: Dank u wel. Ik zei ten onrechte dat u alleen maar vragen mocht stellen, maar het gaat er natuurlijk om, dit is een voorhangprocedure, u mag uw bedenkingen kenbaar maken. Dat heeft u bij dezen gedaan. Dus ik schakel nu even over naar gedeputeerde Stelpstra.

Gedeputeerde Stelpstra: Dank u wel voorzitter. Nee, dit is niet voor SNN. Wij hebben de subsidieaanvraag gekregen. De SNN is een uitvoeringsorganisatie, maar niet een zelfstandige organisatie die als een soort overheid zelf subsidies verstrekt. Hij doet dat altijd namens anderen. Het gaat om de evaluatie. Het gaat erom dat we al een jarenlange samenwerking hebben met de New Energy Coalition en we gaan er steeds meer naartoe om ook de subsidie steeds doelgerichter te maken. En daarom spreken we daar tussentijds af.

De heer Vorenkamp: Voorzitter. Bij ons wordt een beetje de indruk gewekt van, we wachten de evaluatie niet af, we geven alvast de subsidie hangende de evaluatie. Als u snapt wat ik bedoel.

Gedeputeerde Stelpstra: Ja, maar de subsidies zitten... de evaluatie ziet vooral op het komende jaar, omdat we daar wel meer aanvragen verwachten. Daar heeft het vooral mee te maken.

De voorzitter: Zijn er nog andere woordvoerders die een bedenking willen uiten? Als dat ook mijnheer Duut niet is, dan vraag ik of hij zijn microfoon even wil uitzetten. Goed. Dan waren dat dus de bedenkingen bij dit stuk. En verdere voorhangprocedures waren er niet. Dan zijn we daarmee gekomen aan het einde van de behandeling van de Ingekomen stukken.

6. Rondvraag

De voorzitter: en dan komen wij bij agendapunt 6 en dat is de Rondvraag. Er zijn er twee binnengekomen en dat is een vraag van de kant van de PVV over ervaringen met de hubtaxi en daarover gaat de heer Vorenkamp het woord voeren. De heer Bijl gaat zo meteen reageren.

De heer Vorenkamp: Dank u wel voorzitter. Over mijn hubtaxi ervaring. In PS van 24 maart 2021 heb ik toegezegd verslag te doen over mijn ervaring met de hubtaxi. Inmiddels is mijn reis daarmee geslaagd. De gedeputeerde heb ik het verslag vooraf al toegezonden en ik zal dat verslag aan alle commissieleden vandaag ook toesturen en aan alle PS-leden. De toezegging was tenslotte gedaan in PS. De ervaring was op zich zelf goed en de kosten zijn laag. Naar aanleiding daarvan heb ik daarover twee vragen. Van hubstation Groningen naar Leek betaalde ik € 10,60 en terug van Leek naar hubstation Groningen € 4,25. Waarom dit verschil in tarief? Klopt dat? En de door mij aanbevolen boekingsite door publiekvervoer qbuzz.nl/GD, dat is zeg maar de app waar volgens publiek vervoer de hubtaxi middels de keuze flexibel vervoer opgenomen zou zijn, dat blijkt in de praktijk, tenminste dat heb ik geconstateerd, niet het geval te zijn. En mijn vraag is dus: Kan in de keuze flexibel vervoer van die app toch ook de hubtaxi als keuze opgenomen worden voorzitter? Tot zover.

De voorzitter: Dank u wel mijnheer Vorenkamp. Dan gaan we naar gedeputeerde Bijl.

Gedeputeerde Bijl: Voorzitter dank u wel. Mijn compliment aan de heer Vorenkamp dat hij dit ook proefondervindelijk heeft ondergaan. Het is wel jammer dat hij voor hetzelfde traject, weliswaar de een heen en de ander terug, twee verschillende tarieven heeft moeten betalen, want dat is een fout van de vervoerder. Het lage tarief is juist en dat hoge tarief niet. De vervoerder wordt hierop aangesproken door het OV-bureau. De tweede vraag: Waarom komt de hubtaxi

niet op in het systeem? De heer Vorenkamp heeft een traject uitgekozen waar Q-link rijdt. Die rijden daar 2 tot 5 keer per uur. En in algoritmen van die site komt de hubtaxi alleen naar voren als er op dat moment geen redelijk OV-alternatief is. En op dat moment was er gewoon een heel goed OV-alternatief en dan komt de OV-taxi niet naar voren. Wanneer de heer Vorenkamp naar een andere plek zal gaan waar het OV minder goed georganiseerd is, dan komt de OV-taxi wel naar voren. Overigens, mocht er om wat voor reden dan ook tussen Leek en Groningen geen goed OV-alternatief zijn, dan komt ook daar de hubtaxi in het systeem naar voren. Wel een kleine kanttekening. Als je zegt: Ik wil nu met de hubtaxi, dat kent het systeem niet. Je moet minimaal een half uur van tevoren je wens kenbaar maken om het systeem te laten werken. Maar nogmaals dank aan de heer Vorenkamp dat hij het gedaan heeft en zijn ervaringen heeft verteld. Desgewenst kan ik ook mensen van het OV-bureau vragen om met hem nog nader hierover contact te hebben. Dank u wel voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel gedeputeerde Bijl.

De heer Vorenkamp: Nog een korte reactie, die wil ik toch even geven. Dank aan de heer Bijl voor zijn explicatie. Dat was mijn vermoeden al een beetje, maar als je dus heel slecht ter been bent en je bent bijvoorbeeld duizelig, dan ga je liever niet over straat, ook niet als je 6 minuten moet lopen van de halte van Qbuzz naar het adres waar je moet zijn. Als je heel erg veel pijn hebt, dan wil je graag dat je met een taxi afgezet wordt voor de deur. En daarom toch eigenlijk wil ik dat verzoek handhaven, maar ik zal het bij Qbuzz ook aankaarten. Kunt u mij volgen wat ik bedoel?

De voorzitter: Gedeputeerde Bijl.

Gedeputeerde Bijl: Voorzitter, ik kan volgen wat de heer Vorenkamp bedoelt. Het systeem is daar niet op ingericht, maar ik zal het OV-bureau vragen om met de heer Vorenkamp naar aanleiding van zijn ervaringen contact op te nemen. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel. Dan gaan we naar de tweede rondvraag en dat is een vraag van de fractie van de Partij voor de Dieren, mevrouw Zuiker, die over een twitterbericht over stikstof in buitengebieden van gedeputeerde Brink. Ik geef het woord aan mevrouw Zuiker.

Mevrouw Zuiker: Dank u wel. Op twitter zagen wij afgelopen weekend een bericht waarin gedeputeerde Brink in antwoord op een opmerking over stikstof in buitengebieden kaarten toonde van stikstofdioxide in Nederland. En het tonen van kaarten over stikstofdioxide, en dat is stikstof voornamelijk uit verkeer en industrie, om daarmee te weerleggen dat stikstof met name in het buitengebied is, dat is eenvoudigweg onjuist. Hiermee wordt immers stikstof uit ammoniak buiten beschouwing gelaten. Een kaart met een totale stikstofdepositie zou correcter zijn geweest en zou ook het argument weghalen. Dit kan natuurlijk ook een vergissing zijn, maar de gedeputeerde bleef na uitleg bij zijn lezing. Dit voorval baart ons zorgen. De stikstofcrisis is ernstig, heeft grote maatschappelijke gevolgen. We zijn gebaat bij correcte informatievoorziening, zeker van leden van Gedeputeerde Staten, want die hebben een status en daar mag zorgvuldigheid worden verwacht op sociale media. En dus onjuiste informatie over de herkomst van stikstof ver groot alleen maar de spanningen en vertroebelt het zicht op een oplossing. Onze rondvraag is: Waarom probeert een lid van het college van Gedeputeerde Staten op Twitter überhaupt te weerleggen dat stikstof een probleem in het buitengebied is? Twittert gedeputeerde op persoonlijke titel? Is het college het met ons eens dat een onjuiste voorstelling geven op social media niet wenselijk is? Gaat de gedeputeerde ook zijn bericht aanpassen? Dat is de rondvraag.

De voorzitter: Dank u wel mevrouw Zuiker. Dan geef ik het woord aan gedeputeerde Brink.

Gedeputeerde Brink: Voorzitter dank u wel. Voorzitter, laat ik maar even beginnen met dat ik trouwens nergens geschreven heb dat ik de stikstofproblematiek bagatelliseer en dat die er niet is in het buitengebied. Laten we daar even mee beginnen. Maar ik heb juist getracht, laat ik ook dat maar aangeven, een balans aan te brengen. Want de tweet waar ik op gereageerd heb, dat er een stikstof- deken in het buitengebied was en dat het blijkbaar binnen de bebouwde kom beter was, daar heb ik op gereageerd. Dan toch wat achtergrond voorzitter. Iedereen kent een beetje mijn achtergrond, want ik ben er trots op dat mijn ouders en grootouders boer waren en mijn liefde voor dat vak hebben meegegeven. Ik ben er trots op dat ze mij ook de liefde voor de natuur hebben meegegeven en dat onze zoon dat bedrijf voortzet. Het is een voorrecht om boer te zijn en het is fantastisch om in en met de natuur te werken en om daar je beroep te kunnen uitoefenen. Je houdt en geniet van de natuur en tegelijkertijd heb je een economisch bedrijf. Dat even vooraf, want dit gaat wel een beetje om de spanning die er is. Dan voorzitter de twitter. Ik twitter. als Henk Brink, soms als gedeputeerde, soms doe ik iets over mijn hobby's als ik thuis ben, de hond, het kan over de natuur zijn, het kan bij de tuin zijn en dingen die mij raken. Soms vind ik het dan ook nodig om te reageren en zeker als er iemand is die ook betrokken is vanuit de natuurorganisaties bij gebiedsprocessen. Dan zal ik ook uitleggen waarom ik zo gereageerd heb. In die tweet wordt gesuggereerd dat er alleen een stikstofproblematiek is in het buitengebied. Dat is niet zo. Daarom heb ik juist een ander kaartje laten zien. Ja, ik weet dat er twee soorten stikstof zijn. De NOx en de NH3. De een bij verbranding en een andere meer vanuit de dierhouderij. Maar ik heb die andere uit de dierhouderij namelijk niet ontkracht, maar ik heb wel laten zien dat het breder is dan alleen vanuit het buitengebied. En op dat kaartje doelde mevrouw Zuiker. Maar waar ik ook op doel, is en dat heb ik in een aantal nadere tweets aangegeven, dat ik getracht heb om die balans te brengen, om aan te geven dat de stikstofproblematiek breder is en dat polariseren wat mij betreft niet helpt. En ik heb nimmer, maar dan ook nimmer aangegeven dat ik geen stikstofproblematiek ken. Sterker, ik deel de mening dat we een groot probleem hebben met elkaar. Ik realiseer me als geen ander dat we een grote uitdaging hebben op het gebied van stikstof, maar ik vind wel dat we met elkaar moeten proberen het niet te vereenvoudigen en de brede problematiek neer te zetten. Dat heb ik getracht te doen in de tweet en ook in de tweets daarna. En ik heb nogmaals die nuance voor mijn gevoel wel aangebracht, maar die werd niet overgenomen. Dank u wel voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel gedeputeerde Brink. Ik kijk even naar eventuele vervolgvragen.

Mevrouw Zuiker: Nou nee, wij laten het hierbij, bij onze opmerking. Tot zover en bedankt voor het antwoord.

Mevrouw Kleine Deters: Voorzitter, anderen mogen een aanvullende vraag stellen? Ja. Gaat uw gang. Dat is eigenlijk naar aanleiding van de vraag van mevrouw Zuiker en de reactie van de gedeputeerde. Ik ben van mening dat je niet kunt twitteren op persoonlijke titel of op functioneren of op wat ook maar. Je bent een persoon met een functie die je hebt. Ik dacht dat ik de gedeputeerde hoorde zeggen dat hij op persoonlijke titel twittert. Is de gedeputeerde met mij van mening, dat hij in alle gevallen gewoon de gedeputeerde Brink is en de mens Brink en alles wat hij twittert met elkaar verbonden is?

Gedeputeerde Brink: Ja en nee. Daarom ben ik ook voorzichtig om te kijken wat ik twitter en daarom heb ik ook getracht juist nu de nuance aan te brengen. Mijn collega Henk Jumelet, probeert hier namens het college beleid op te voeren, hoe we met elkaar die problematiek handen en voeten geven. Als ik een tweet zie, dat blijkbaar alleen die stikstofdeken, zo werd het in de tweet genoemd, wat ik een vreselijk woord vindt, in het buitengebied plaatsvindt, vond ik het terecht om enige nuance aan te geven. Dat er ook stikstof geproduceerd wordt niet in het buitengebied. Dat stikstof zich niet aan grenzen houdt. Dat wij stikstof zelfs exporteren naar Duitsland. Dat we zelfs stikstof importeren uit Duitsland. Dat Brabant stikstof koopt in Drenthe om daar iets mogelijk te maken. Die nuance heb ik gegeven en ik ben me constant bewust dat ik een maatschappelijke functie heb. Dat heeft ook te maken hoe je in het leven staat. En dat geldt dus ook als ik iets op Twitter zet. Dank u wel.

Mevrouw Kleine Deters: Oké, dank u wel.

De voorzitter: Dank u. Dan sluiten we deze Rondvraag daarbij af.

7. Regionale Energiestrategie (RES 1.0) Regio Drenthe; Statenstuk 2021-996

De voorzitter: En dan komen wij bij het hoofdprogramma van vandaag en dat is Agendapunt 7, de Regionale Energiestrategie, RES 1.0, Regio Drenthe, Statenstuk 2021-996. We hebben het al gehad over de langere spreektijd die wij gaan hanteren. Maar eerst nog even twee sprekers die het woord willen voeren, alvorens we het agendapunt zelf verder gaan behandelen. En dat zijn de heer Tjerk Veenstra en mevrouw Dewi Moorman. En ik ga vragen of deze beiden ook hun camera zouden willen aanzetten, waarbij de heer Veenstra ook zijn microfoon mag aanzetten. Ik ga hem namelijk als eerste het woord geven. U heeft een inspraaktijd van 5 minuten en daarna is er nog gelegenheid om aan u verhelderende vragen te stellen. Maar mijnheer Veenstra, u mag nu als eerste aftrappen. Gaat uw gang.

De heer Veenstra (inspreker): Voorzitter, bedankt voor de gelegenheid die u mij biedt om mijn brief over de RES toe te lichten. Gezien de tijd beperk ik mij tot twee principiële onderwerpen. Het eerste is dat op de RES geen bezwaar en beroep kan worden aangetekend. Het verbaast mij, omdat de RES het sluitstuk is van een proces, beginnend bij de landelijke klimaatbureaus, een Klimaatpakket, Klimaatwet en tot slot de RES. De eerste Klimaatwet is weliswaar democratisch tot stand gekomen via de Eerste en Tweede Kamer, maar bij de klimaatbureaus zat alleen maar een select gezelschap met zakelijke, bestuurlijke en subsidiebelangen. Bij dat proces is de burger geheel niet betrokken. Maar er is ook niet transparant gecommuniceerd over de mogelijke problemen bij de uitvoering van de wet, die nu via de RES loopt. Bij het schrijven van de RES zijn ook geen partijen betrokken geweest die rechtstreeks belangen van de bewoners vertegenwoordigen. Toch heeft de RES een groot impact op de burgers. Maar wanneer komt de gewone burger dan in beeld? Die kan nog steeds zijn stem niet laten horen. Volgens de RES ligt het vormgeven van een gedegen participatieproces grotendeels bij de initiatiefnemer van het project. Dus de burger wordt pas betrokken als de projectontwikkelaar de grond en de subsidie al binnen heeft en aan de slag wil gaan. Hoe zou die omgaan met bezwaren van lastige bewoners? De menselijke maat is bij de hele totstandkoming en uitvoering en uitvoerbaarheid van de Klimaatwet niet voldoende aan de orde geweest. Dat dit ook desastreuus kan aflopen, heeft de toeslagenaffaire wel bewezen. Het tweede bezwaar is, dat de eigen ambitie van Drenthe is om 3,5 TWh bij te dragen aan de landelijke opwekking van elektriciteit van 35 TW. Waarom wil Drenthe 10%

van de landelijke opwek voor haar rekening nemen, terwijl het qua inwonertal straks 2,5% bedraagt van de Nederlandse bevolking. Dat betekent voor Drenthe dat Drenthe een viervoudige hogere ambitie kiest dan nodig is, met alle gevolgen van het landschap van dien. Ik wil dat verduidelijken aan de hand van het project in de Middenmeerpolder. Daar is aangejaagd door de lokale politiek. Het grootste Windmolenpark op land in Nederland eigenlijk voor de multinational Vattenfall. Daar wordt jaarlijks 1,3 TW groene stroom geproduceerd voor omgerekend 370.000 huishoudens. Echter, er gaat nog geen kWh naar de burgers toe in de Wieringermeerpolder. De stroom gaat alleen maar naar het datacentrum van Micro Soft. Vattenfall krijgt hierbij honderden miljoenen subsidies voor dat project. Het gevolg is dat de voordelen belanden bij de Amerikaanse computergigant, boeren- miljonairs en een Zweeds energiebedrijf. Alle nadelen komen bij de bewoners. Wanneer we dat vergelijken met de Drentse ambities, dan is die nu ongeveer 3 keer zo veel als de energie uit de Wieringermeer. Oftewel, dat komt neer op ongeveer 300 grote windturbines. En dat terwijl de Wieringermeerpolder al de grootste in Nederland was. Is de provincie daarover duidelijk en transparant geweest? En is hierover gecommuniceerd? Maar er komt nog bij, wij moeten allemaal van het gas af. Voor alle woningen in Drenthe kost dat ongeveer € 8-9 miljard. De bewoners... Er staat € 40.000 per woning, uit eigen portemonnee te betalen, in tegenstelling tot de honderden miljoenen subsidies voor de werkparken. En wat levert dat allemaal op aan de CO2-verbinding in het jaar 2050, daar gaat het toch om. Volgens de wetenschappelijke studie die ik in mijn brief heb aangehaald, komt de besparing op 0.0. De RES is de laatste stap in het klimaatbeleid, dat volgens Wiebes haalbaar en betaalbaar moet zijn en woonlasten neutraal. Volgens de heer Nijpels wordt de energietransitie een feest voor de portemonnee. Maar de RES geeft juist volkomen gebrek aan financiële duidelijkheid, transparantie en uitvoerbaarheid om deze uitspraken te staven. Op zijn minst moet de RES duidelijk aantoonbaar maken, dat uitvoering haalbaar en betaalbaar is en woonlasten neutraal, anders wordt het een ramp voor de portemonnee. Ik concludeer als laatste dat bij de RES de burger onvoldoende is betrokken geweest en dat er meer duidelijkheid moet komen over de feitelijke gevolgen, zowel financieel als maatschappelijk, van de hele uitvoering. Voor de rest verwijs ik naar mijn brief die ik heb toegezonden. Bedankt voor uw aandacht.

De voorzitter: Dank u wel mijnheer Veenstra. Dan ga ik even kijken of er commissieleden zijn die aan u nog vragen willen stellen. Ik zie in beeld de heer Zwiers Partij van de Arbeid, Schoenmaker Sterk Lokaal, gedeputeerde Stelpstra, mevrouw Zouine van D66, die ook een vraag wil stellen. De heer Neutel van het CDA, de heer Pruijscher van de ChristenUnie, de heer Koopmans van PVV en de rest zie ik nog niet. Dus dan moet u even hoesten. Even kijken, mevrouw Zuiker Partij voor de Dieren is binnen.

Mevrouw Meeuwissen: Voorzitter.

De voorzitter: Mevrouw Meeuwissen VVD is bijna binnen. Ja, ik zie u inmiddels.

Mevrouw Meeuwissen: Ja in beeld.

De voorzitter: goed zo. En daar laten we het dan denk ik nu voorlopig eventjes bij. Mevrouw Zouine, D66, stelt u uw vraag maar aan de heer Veenstra.

Mevrouw Zouine: Dank u wel voorzitter. Allereerst dank aan de heer Veenstra voor het inspreken voor ons hier deze ochtend in deze vergadering. Zoals de heer Veenstra aangeeft, worstelen zowel inwoners als gemeenten, als overheden eigenlijk ook wel met de RES en hoe de betrok-

kenheid van inwoners te vergroten. Mijn vraag, de vraag van D66 voorzitter aan de heer Veenstra is: Wij zijn eigenlijk wel heel erg benieuwd of de heer Veenstra ook zelf ideeën heeft, die hij ons mee kan geven om in overweging te nemen de komende tijd op dit vraagstuk. Dank u wel.

De heer Veenstra (inspreker): Dat is natuurlijk een vraag die moeilijk te beantwoorden is, omdat ik dus in de tijd die ik heb gehad de RES te lezen en een uitgebreide brief te maken... Dat is natuurlijk een hele korte duur geweest, omdat ik ook de vergadering... ik wist dat hij 12 mei zou plaats vinden, dus ik heb geen tijd gehad natuurlijk om ideeën aan te dragen, want ik heb niet het vermogen dat de RES heeft gehaald. Als ik zie hoeveel partijen, derde partijen er al alle logo's staan op het begin van de pagina van de RES, partijen die al jarenlang of maandenlang bezig geweest zijn om de RES in elkaar te timmeren, kan u niet van mij verwachten dat ik dus in 1-2 weken tijd om een plan te maken, om dat te verbeteren.

Mevrouw Zouine: Dank u wel voor uw antwoord en ook alle begrip daarvoor. Wij horen uiteraard graag in de nabije toekomst van u, uw bijdrage en uw antwoord hierop, en wij willen u daarvoor ook graag uitnodigen om contact met ons op te nemen en eventueel verder met ons hierover te spreken. Dank u wel.

De heer Veenstra (inspreker): Oké.

De voorzitter: Ik kijk even rond of er... De heer Zwiers van de Partij van de Arbeid en daarna mevrouw Meeuwissen, VVD.

De heer Zwiers: Voorzitter dank u wel. Mijnheer Veenstra hartelijk dank voor uw uitgebreide brief en uw inspraak. Ik wil graag met u nog rondom de betaalbaarheid... U geeft daar terecht uw zorgen over weer. Wij delen met u dat dat beperkt terugkomt, niet terugkomt in de RES. Als daar meer aandacht voor zou zijn in de RES, zou dat een deel van uw zorgen, als daar oplossingen voor zouden zijn voor de betaalbaarheid, zal dat een deel van uw zorgen wegnemen?

De heer Veenstra (inspreker): Dat zeker, omdat er in de eerste plaats ook... In het Klimaatakkoord is afgesproken dat er kosten afwegingskaders gemaakt moeten worden om verantwoord om te gaan met de regionale kosten. Dat concept voor het kader, van de kosten afwegingskader, is beschikbaar, maar wordt niet toegepast in de RES heb ik begrepen. Dus als het kosten afwegingskader wel was meegenomen, zoals dat gewoonlijk is afgesproken, zou dat een hele verbetering zijn geweest om een keuze te maken.

De voorzitter: Dank u wel. Mevrouw Meeuwissen, VVD.

Mevrouw Meeuwissen: Voorzitter dank u wel. Mijnheer Veenstra, uw brief en ook uw betoog is heel helder. Wij vinden het ook een hele goede analyse. Ik vroeg me ook af, we hebben van de week Ruttes radicale ideeën gehoord over hoe dingen anders zouden moeten, volgens mij is dat ook heel erg van toepassing op de procedure, of processen zoals dat met de RES is verlopen of verloopt. Vindt u ook dat je niet eerst zou moeten polderen met al die partijen en daarna pas zo'n vergadering als deze zou moeten organiseren, maar dat je dat zou moeten omdraaien? Dat is mijn eerste vraag. En de tweede vraag is: Hoe ziet u dan dat de burgers daar beter een rol in kunnen spelen naast de politiek?

De heer Veenstra (inspreker): Ja, dat is ook een... Ik ben geen politicus, ik heb ook de laatste bespreking van Rutte niet gezien op tv hoe hij dat wil veranderen en verbeteren. Ik kan alleen zeggen dat het hele Klimaatwet gebeuren, te beginnen bij in wezen de Verenigde Naties, de INDC's, het Klimaatakkoord van Parijs, de klimaattafels in Nederland, daar zijn de burgers niet bij betrokken. De klimaattafels zijn alleen maar bezocht door mensen op uitnodiging, die dus dezelfde ideeën hadden. Bijvoorbeeld partijen die het dus niet eens waren met bepaalde ideeën, bijvoorbeeld mensen die tegen windenergie zijn of voor kernenergie, waren niet uitgenodigd. Dus het was een select gezelschap, een selecte steekproef en er komen alleen maar dingen uit die men wil hebben. En ondanks het feit dat het jaren geduurd heeft... Die klimaattafels hebben het Klimaatakkoord in elkaar getimmerd, teken bij het kruisje, en op een gegeven moment zeggen ze: We willen dus, zeg maar in jaar 2050, van het gas af, maar niemand heeft een flauw idee hoeveel dat gaat kosten en wanneer het haalbaar is. Er zijn berekeningen genoeg in de wereld om dat op een rij te zetten, maar als je de kosten echt naast elkaar zet en je zegt, zoals in Kloosterveen nu, u moet van het gas af en dat kost € 40.000 per woning, dan worden de mensen wakker. Maar dat had je dus 3 jaar geleden ook kunnen zeggen, uitrekenen, dat dat zo duur was. Alleen dat komt nu pas aan de orde bij de RES en de Warmtevisie van de gemeente Assen. Het wordt nu wel duidelijk, maar dat had 2 jaar geleden al meer duidelijk kunnen worden. Dus op tijd erbij zijn. Ik heb dus ook gezegd, en als commentaar op de Warmtevisie, we beginnen niet met 4000 woningen in heel Kloosterveen, maar een aantal mensen die dat graag willen doen en graag voorlopers willen zijn, laat die de gelegenheid en laat die woningen vrijwillig van het gas af gaan. Ik denk, of ik neem aan dat ik u aan u allen vraag: Wilt u van het gas af en heeft u daar € 45.000 voor over? Dan is het niet zo dat mensen in de rij gaan staan om dat te doen. Maar dat is wel het totale beleid en ook het beleid van de RES. Hoe geloofwaardig is dan de RES, als niemand van de gedeputeerden en niemand van onze Statenleden ook het voortouw willen nemen? Dat is duidelijk natuurlijk.

De voorzitter: Dank u wel. We gaan door naar mevrouw Zuiker, Partij voor de Dieren.

Mevrouw Zuiker: Dank u wel. Mijnheer Veenstra, u heeft het over de kosten en u wilt daar meer inzicht in, ook voor burgers. Vindt u dan ook dat kosten voor nietsdoen, dus de aarde laten opwarmen, dat de kosten voor Nederland om ons tegen de stijgende zeespiegel te beschermen, dat die dan ook inzichtelijk moeten worden gemaakt?

De heer Veenstra (inspreker): Ja. Hoe kun je de kosten van een stijgende zeespiegel inzichtelijk maken?

Mevrouw Zuiker: Er zijn mensen die kunnen berekenen wat het ongeveer gaat kosten om ons te beschermen tegen een stijgende zeespiegel. En dat lijkt mij toch ook wel belangrijk in de afweging die gemaakt moet worden tussen de kosten nu en de kosten over niet al te lange tijd voor de toekomstige generatie. Vindt u dat ook niet?

De heer Veenstra (inspreker): Dat vind ik ook. Laten we beginnen met de kosten die u nu al weet, hoeveel kost een windmolen, hoeveel kost het om een het huis van het gas af te halen, hoeveel kost maatregelen die dus aan een woning nodig zijn, die zijn al te berekenen. Ik heb eerst al berekend: Alle woningen in Drenthe à € 40.000 is € 8-9 miljard, voor 2050, dat is het zeer zeker, dat is gewoon op papier te zetten. Het is moeilijker om de kosten van zeespiegel in 2050 op papier te zetten, maar de kosten van de woningen kun je nu al zetten. Laten we daarmee beginnen.

De voorzitter: Goed, dank u wel. Dan heb ik nog een vraag van de heer Neutel, CDA, maar die gaat een vraag stellen in bevroren toestand zoals ik begrepen heb. Nou zelfs dat niet, we hebben nu geen beeld en geen geluid meer. Dan gaan we nu even naar de heer Schoenmaker, Sterk Lokaal.

De heer Schoenmaker: Dank u wel voorzitter. Ik zal het kort houden. Ik wil de heer Veenstra in ieder geval bedanken voor de ingekomen brief, de brief die we hebben mogen ontvangen. Wij delen ook een groot deel van de zorgen. Een vraag aan de heer Veenstra: Is een deel van uw brief ook gerelateerd aan de zorg rondom de onduidelijkheid wat het echt gaat betekenen voor de mensen, dat u eigenlijk te veel losse eindjes ziet in de RES? Dat is eigenlijk mijn concrete vraag en we zouden ook graag als fractie een keer een afspraak met u willen maken, net als D66, om in gesprek te gaan. Dank u wel.

De heer Veenstra (inspreker): Dat kan. Het antwoord dat ik kan geven is ja. De losse eindjes, die dus de financiële paragraaf zijn, een 3 à 4 regeltjes, en dat zou eigenlijk een kostenbatenanalyse moeten zijn van alle maatregelen. Ik heb gewerkt bij een bedrijf en als ik dus een plek moet beginnen, dan moet de techniek op orde zijn, het personeel moet op orde zijn, de planning moet op orde zijn en de financiën moeten op orde zijn. En als je een project begint, kijk maar naar de RES... Alleen van het gas af kost al € 8-9 miljard, waar komt dat geld vandaan voor de kosten? Waar komt het geld vandaan? In de RES schittert het door afwezigheid van dit soort vragen of antwoorden die een projectleider van een groot project zou moeten hebben. De RES is alleen maar wat ideeën en wat terawatturen en dat moet opgewekt worden. Maar wat zijn de gevolgen voor het landschap en voor de mensen? Dat ontbreekt, dat moet zeker aangevuld worden in de RES.

De voorzitter: Dank u wel, dan gaan we even naar de heer Koopmans van de PVV, die was ook aan het zwaaien. Mijnheer Koopmans, wij horen u niet.

De heer Koopmans: Nee, zo is het goed?

De voorzitter: Ja, nu horen wij u wel.

De heer Koopmans: Ik denk dat, als de volgorde gaat over hand zwaaien, dan ga ik even met twee handen zwaaien. Ik wil de heer Veenstra niet alleen bedanken, maar ik wil hem een heel groot compliment maken. Ik vind dat hij in een aantal pagina's haarscherp heeft gedefinieerd wat er mis is met de RES. En dat delen wij ook met hem. Ik heb eigenlijk even één vraag, een beetje aanvullend aan de inhoud van zijn brief. Als we uitgaan van het Klimaatakkoord en de stelling dat CO2 verantwoordelijk is voor de opwarming, zou het dan niet heel logisch zijn om te zeggen: Jongens, we gaan geen biomassa verstoken, wij gaan niet, ik weet niet hoeveel windmolens planten met een voetafdruk waarin je 2 of 3 jaar bezig bent om die terug te verdienen, maar we kiezen gewoon met al dat gesubsidieerde geld voor kernenergie. Deelt u die mening?

De heer Veenstra (inspreker): Ja, ik deel uw mening in die zin dat je voor de Klimaatwet en het klimaatakkoord je alle opties open zou moeten houden. Zeker als het gaat om CO2-reductie, dat is de vraag. Eigenlijk zou je de kernenergie niet moeten uitsluiten, omdat je niet moet vergeten dat alle windmolens en windparken, zonneparken die nu gebouwd worden voor 2030 een levensduur hebben van maximaal 15 – 20 jaar. Dus voor 2050 moet je alle windmolens en alle zonnepanelen op nieuw gaan bouwen, met dubbele kosten en uitgebreide invloed op het landschap. Dus

de kosten zijn verdubbeld, de kosten moet je verdubbelen. En in 2050 moet je opnieuw beginnen om de boel te vernieuwen. Dus met andere woorden, de kosten lopen enorm op. En natuurlijk de schade aan het landschap, want als je een zonnepaneelpark in gemeente A zet, en moet vervangen worden, dan moet het in gemeente B komen, of je moet de betaling uit het bedrijf pakken.

De voorzitter: Dank u wel. Dan gaan we nou voor de laatste, niet de laatste vraag, want de heer Pruijscher meldt zich nog en ik heb mijnheer Neutel nog ergens in voorraad staan, maar die zie ik en hoor ik inmiddels niet meer. Ik ga eerst even kijken of mijnheer Neutel....

De heer Neutel: Ja, ik ben er wel voorzitter en ik zie mezelf ook, maar ik weet niet of u mij ziet. Maar dat is verder ook niet zoveel van belang, als u mij hoort dan is dat genoeg. Ik heb ook een vraag aan mijnheer Veenstra. Hartelijk dank voor uw bijdrage. Uw zorgen delen. Wij hebben dat meerdere malen uitgesproken in dit gremium, maar ik heb toch wel een paar vragen aan u. In de eerste plaats: Bent u op de hoogte van de acties die de provincie onderneemt op het gebied van het stellen van voorwaarden aan initiatieven met betrekking tot burgerparticipatie en lokale deelname van minimaal 50%? En bent u op de hoogte van de stimuleringsmaatregelen die de provincie heeft voor lokale energiecorporaties en andere lokale initiatieven? Want dat is voor ons in ieder geval wel erg van belang, dat dat er is en ik ben benieuwd of u daarvan weet hebt.

De heer Veenstra (inspreker): Ik ben niet in detail op de hoogte, maar ik weet dat er initiatieven zijn als voorlichting en participatie op burgers om zelf energie op te wekken bijvoorbeeld. Energiecorporaties, dat komt ook onder de grond. Maar ik heb ook een opmerking gemaakt dat het probleem is dat windmolens en zonnepanelen 15 jaar meegaan. Als er een enthousiaste energiecorporatie ontstaat, of zeg maar zoals in de krant stond, windcowboys die enthousiast beginnen met het land te kopen en subsidie aan te vragen en een windmolen neerzetten of zonneparken neerzetten... Na 15 jaar is het geld op of de cowboys zijn verdwenen. En dan moet de grond gereinigd worden en de panelen moeten weggemaakt worden, beton moet uit de grond gehaald worden en de panelen worden afgedankt, dus dan is er geen geld meer voor. Ik ben een beetje voorzichtig om te enthousiast op initiatieven van burgerparticipaties in de energie-opwek in te gaan. Dat moet je overlaten aan professionele partijen, die desnoods vooraf geld in dat potje stoppen, dat bedoeld is voor het opruimen van de boel, als de zaak na 15-20 jaar opgeruimd moet worden. Dat is mijn grote angst daarvoor.

De voorzitter: Dank u wel. Dan gaan we voor de laatste vraag naar de heer Pruijscher van de ChristenUnie.

De heer Pruijscher: Dank u wel voorzitter. En mijnheer Veenstra ook bedankt voor uw inspraak. U maakt zich onder andere zorgen over de betrokkenheid van inwoners bij het hele proces, terecht ook wat mij betreft hoor, maar we kunnen in de RES ook lezen dat er wel gepoogd is om inwoners te betrekken. En we zien dat zelfs in de tekst inwoners adviezen zijn te herleiden aan zo'n raar figuurtje met zo'n gloeilamp, het zal een LED lamp zijn.

De heer Veenstra (inspreker): Ja, ja.

De heer Pruijscher: En die zien we daar dus in terug. Maar u herkent zich in ieder geval niet, dat u bij die processen aanwezig bent geweest?

De heer Veenstra (inspreker): Nee, want ik volg de hele energietransitie en de klimaatontwikkelingen heel erg op de voet. Maar ondanks het feit dat ik heel bewust de dingen volg, met de bijeenkomsten van de gemeente en provincie ook, de klimaat- en energiecafés. Daar kwam ik heel laat achter. Ik zag niet zoveel oproep in de krant. Via via heb ik gelezen of vernomen, dat het energiecafé er was. Daar heb ik dus 2 keer ingesproken. Toen hoorde ik dat de RES klaar was, daar heb ik ook nooit van gehoord sinds ik in het energiecafé geweest ben, of aangenomen ben. Dus met andere woorden, de communicatie over wat er al gebeurt, dat heb ik gemist, ondanks het feit dat ik heel actief ben op dat gebied. Dus mijn brief die ik heb geschreven, is in een week in elkaar gedraaid, en omdat de gemeenteraad en deze provinciale vergadering plaatsvond... Dus er hebben een heleboel mensen ingesproken, maar waarschijnlijk mensen die dus inderdaad ook bestuurlijk al zakenbelangen hebben of subsidies ontvangen. Die nemen ook deel, die worden uitgenodigd. En de gemiddelde burger heeft er eigenlijk geen flauw idee van wat er allemaal staat te gebeuren onder andere onder huis. En ze worden pas wakker als het aan de oppervlakte komt, zoals nu bij de RES.

De voorzitter: Dank u wel mijnheer Veenstra. En daarmee zijn we gekomen aan het einde van de vragenronde van de kant van de commissie. Althans voor wat betreft mijnheer Veenstra.

De heer Duut: Hallo, hallo. Ja, hallo, hallo... Ik blijf zwaaien in mijn aanmelden... Hoort u mij?

De voorzitter: Ja, mijnheer Duut. U bent binnen. Ik zie nu inderdaad dat u zwaait en u bent een beetje zachtjes hoorbaar. En dat zachtjes dat zal wel als consequentie hebben dat u niet snel in beeld komt. Maar ik begrijp dat u nog een vraag heeft voor mijnheer Veenstra?

De heer Duut: Nou niet nog, ik zit al 8 minuten te zwaaien, maar ik heb inderdaad ook een vraag aan mijnheer Veenstra. Hartelijk dank voor uw betoog mijnheer Veenstra, het is helder waar u staat. Maar, en ik denk dat u ook verwoordt wat een heleboel stiekem al een hele tijd denken, het punt is nu: Wat is nu wijsheid? U zegt u nou eigenlijk van, met alles wat we nu inmiddels weten, moeten we het hele proces overdoen inclusief alle energieopties, zoals u zelf al zei, kernenergie, maar misschien zijn er nog wel meer. Het hele proces overdoen, is dat uiteindelijk het meest verstandige? Is dat wat u eigenlijk het liefst zou willen zien gebeuren?

De voorzitter: Mijnheer Veenstra, een kort antwoord graag.

De heer Veenstra (inspreker): Dat zal ik het liefst zien gebeuren, alleen ik weet niet in hoeverre de provincie gebonden is aan een wettelijk kader van de Klimaatwet en dat soort dingen. Als de provincie de vrijheid zou hebben om dat te doen, dan zou ik zeggen, probeer het althans zeker uit te werken met een financiële paragraaf, om die helemaal over te doen, want als je de andere provincies, RES-en eventjes doorbladert, dat komt allemaal op hetzelfde neer. De zonneparken en windparken en dat is het dus. Er zijn niet veel keuzemogelijkheden, maar per provincie kun je verregaande andere opties kiezen dan landelijk is voorgeschreven. Dus mijn doel is dan, herschrijf dat.

De voorzitter: Dank u wel en dan rond ik hem hier nu wel af, want anders gaat het allemaal veel te lang duren. Wij gaan naar de tweede... Dank u wel mijnheer Veenstra voor uw inspraakreactie. U mag uw microfoon uitzetten en dan gaan wij proberen contact op te bouwen met de Dewi Moorman van de Jongerenadviesraad.

Devi Moorman (inspreker): Ben ik te horen?

De voorzitter: Ja, ik hoor je en ik zie je, dus je mag beginnen.

Devi Moorman (inspreker): Dank u wel voorzitter. Beste leden van de commissie Omgevingsbeleid. In 2050 moet de CO₂-uitstoot met 95% zijn afgenomen, zo is te lezen in het Akkoord van Parijs. Een einddoel dat nog zo ver weg is in de toekomst, zelfs zo ver dat een deel van de mensen die daar nu besluiten over maken niet of nauwelijks zullen meemaken of het goed genoeg was. De volgende generatie profiteert, of juist voor de negatieve gevolgen opdraait. Maar waarom praat die generatie zo weinig mee? De jongerenadviesraad Drenthe wil hier verandering in brengen en heeft daarom de afgelopen weken een vragenlijst verspreid op social media. Maken de jongeren zich wel zorgen om de klimaat- veranderingen? Vinden zij dat er in Drenthe ruimte is voor windmolens en zonneparken en zo ja, op welke locaties? Afgelopen maandag heeft de Jongerenadviesraad in een digitale jongeren- sessie de resultaten van de vragenlijst is al gepresenteerd aan een aantal Statenleden. Om ook andere leden van de commissie Omgevingsbeleid dit te laten horen, maken wij nu gebruik van het spreekrecht. Vandaag bespreken we de Regionale Energiestrategie, oftewel de RES 1.0. Een plan waarin staat hoe de provincie de komende jaren een aantal kan besparen.

De voorzitter: Dewi, even stoppen. Je moet even twee zinnen terug, want je verbinding was aan het haperen. Dus als je 2 of 3 zinnetjes teruggaat, dan mag dit door en ik zou je willen adviseren iets langzamer te praten, want als er dan een hapering is, dan valt ook niet zoveel weg namelijk.

Devi Moorman (inspreker): Helemaal goed. Vandaag bespreekt u de Regionale Energiestrategie, oftewel RES 1.0. Een plan waarin staat hoe de provincie de komende jaren zo veel mogelijk energie kan besparen. De Jongerenadviesraad Drenthe hoopt dat u in uw keuzes de stem van de jongeren serieus neemt. In mijn bijdrage wil ik eerst kort stilstaan bij de vragenlijst, die wij hebben verspreid en een aantal opvallende uitkomsten. Wij hebben voor de vragenlijst gebruik gemaakt van swipocratie een tool wat vergelijkbaar is met tinder, die zwaait snel en gemakkelijk door de energiedilemma's. Het is geen diepgaand onderzoek, maar dat was het doel ook niet. We willen op een laagdrempelige manier de houding van de jongeren ten opzichte van de duurzame-energie ophalen. Ruim 200 jongeren hebben in de afgelopen periode gewipet. We zijn ons er van bewust dat het geen representatief onderzoek is, maar tegelijkertijd vinden we dat we met 200 reacties wel voorzichtige conclusies kunnen trekken. Wat valt op? De meeste jongeren, 75%, maakt zich zorgen om klimaatverandering. En nog een groter deel, 85%, vindt het belangrijk dat er in Drenthe energie wordt opgewekt. De jongeren staan niet negatief tegenover windmolens. Op het dilemma wel of geen windmolens gaat 61% voor het antwoord: Wel windmolens. Wel is het belangrijk waar ze komen te staan, namelijk niet in natuur of in weilanden, wel langs de grote wegen of op bedrijfsterreinen. Liever één grote windmolen dan veel verschillende kleine en liever allemaal op één plek in plaats van op veel verschillende gebieden. Jongeren van Drenthe willen liever één grote windmolen dan 30 voetbalvelden vol zonnepanelen. Dit geeft maar liefst 82% aan. Ook zonnepanelen op daken scoren beter dan grote velden vol zonnepanelen. 70% van de jongeren gaat voor zonnepanelen op daken. Qua locaties van de zonnepanelen komt het verder overeen met de windmolens: Niet in de natuur of in de weilanden, wel langs de grote wegen en op bedrijfsdaken. Ook geeft 75% aan het een goed idee te vinden als zonnepanelen wat hoger komen te staan, zodat eronder nog ruimte is voor landbouw. We zullen de andere resultaten nog naar u mailen, zodat u het nog eens rustig kan bekijken. Naast het uitzetten van de vragenlijst heeft de Jongerenadviesraad ook een aantal gesprekken gevoerd met de leden van Jong RES. Zij hebben onze vragen beantwoord over de RES 1.0, want het stuk is voor mensen die net bij dit onderwerp komen kijken erg lastig om doorheen te komen. Op basis van

de resultaten uit de vragenlijst, de gesprekken met Jong RES en in onze eigen analyse komen we tot een aantal aandachtspunten, die we graag met u willen delen. Als eerste. De RES heeft gevolgen voor onze generatie. Maar onze generatie is niet of nauwelijks betrokken bij het maken van de energieplannen. Voor de RES 1.0 is het nu al te laat. Maar geef de jongeren van Drenthe een duidelijker plek in de RES 2.0. Het onderwijs zou hier een grote rol in kunnen spelen. Nu wordt op het voortgezet onderwijs het onderwerp energietransitie alleen in de eerste of tweede klas behandeld bij aardrijkskunde. Volgens de Jongerenadviesraad zou het beter zijn om op een later moment in de bovenbouw nog een keer aandacht te besteden aan dit onderwerp, bijvoorbeeld bij maatschappijleer. En dan niet uit de boeken, maar in de vorm van een project, zodat de jongeren bewuster bezig zijn met de energietransitie. Ten tweede. De participatie paragraaf van de RES 1.0 vindt de Jongerenadviesraad niet overtuigend genoeg. Bijvoorbeeld de zin: 'Gemeenten dragen zorgen voor gedegen participatieprocessen'. Wanneer is een participatieproces gedegen? Als er een informatieavond is georganiseerd? Dit lijkt ons toch niet. En wat wordt er gedaan met de stem van de inwoners?

De voorzitter: Stop, stop. Mag ik even. Je zei op een gegeven moment: 'Wat wordt er gedaan met de stem van de inwoners? En daarna hebben wij het niet meer verstaan. Dus als je daar nog even zou willen doorgaan.

Devi Moorman (inspreker): Yes. Wat wordt er gedaan met de stem van de inwoners? Of gaat het project toch door als 80% van de inwoners tegen is, maar er wel een informatieavond georganiseerd is? Is het dan gedegen? De jongerenadviesraad is van mening dat de provincie op het gebied van participatie een actievere rol kan spelen dan nu in de RES staat. De provincie zou bijvoorbeeld een aantal regels kunnen opstellen, waar de gemeente zich aan zou moeten houden. Op die manier wordt duidelijk waaraan het participatieproces moet voldoen. De provincie zou vervolgens kunnen controleren op de gemeenten de regels naleven. Als laatste. In RES 1.0 wordt

De voorzitter: Mag ik nog even? Dewi, je zei 'als laatste' en toen verstonden we het niet meer.

Devi Moorman (inspreker): Oké, dan ga ik weer opnieuw beginnen. Als laatste. In RES 1.0 wordt tussen neus en lippen genoemd dat het geschikt maken van het net € 700 miljoen kost. € 700 miljoen. Een bedrag waar zo veel andere dingen van gedaan kunnen worden in de provincie. De Jongerenraad snapt dat het een en ander moet aangepast worden aan de kabels. Maar zoveel kosten? Om de kosten zo laag mogelijk te houden, zou er rekening gehouden kunnen worden met de locaties van zonneparken en windmolens. Het is namelijk een stuk goedkoper om deze te plaatsen op plekken waar al die kabels liggen, bijvoorbeeld op bedrijfsterreinen. We weten dat het aan de gemeenten zelf is om te bepalen waar het komt, maar wellicht kan de provincie hier op de een of andere manier een rol

De voorzitter: Op de een of andere manier een rol inspelen. Oké. Ja.

Devi Moorman (inspreker): De Jongerenadviesraad wil graag betrokken blijven in het proces tot aan de RES 2.0, zodat de stem van de jongeren beter vertegenwoordigd is. Wij horen graag uw reactie hierop. Bedankt voor uw aandacht.

De voorzitter: Dank je wel Dewi. We gaan kijken wie daar vragen over heeft. Ik begin maar gewoon van groot naar klein, dus we gaan beginnen bij de heer Zwiers van de Partij van de Arbeid.

De heer Zwiers: Voorzitter, dank u wel. Allereerst complimenten aan Dewi Moorman voor haar enthousiaste betoog. Het is fijn om ook een ander geluid te horen, ook van een generatie die we hier inderdaad in deze Staten maar weinig horen. De vraag die ik toch heb, is: Jong RES is betrokken bij de RES 1.0., waarin verschilt dat met de Jongerenadviesraad? Want ik ben het eens met dat jongeren betrokken moeten worden, dus ik denk dat we daar als Staten iets mee kunnen, maar wat is dan het verschil met Jong RES?

Devi Moorman (inspreker): Dank u wel voorzitter. Wij hebben gesproken met Jong RES en zij zijn gewoon een groep 'wat oudere jongeren', die als het goed is ook gespecialiseerder zijn. En de Jongerenraad zijn met name 'wat jongere jongeren'. Veel van ons zijn onder de 18 en een paar zijn rond de 18 en net iets ouder. En wij merken dat in Jong RES niet gesproken wordt met de jongeren, maar zij maken een advies van wat zij denken dat de jongeren zouden willen. En wij hebben het door middel van een onderzoek, een enquête gedaan, waardoor wij ook een beter... maar we hebben maar 200 reacties gehad, dus een beter beeld kunnen krijgen van wat de jongeren willen en wat hun stem is daarin. Ik hoop dat ik uw vraag zo goed heb beantwoord.

De voorzitter: Ja hoor, dank je wel. Dan gaan we naar mevrouw Meeuwissen, VVD.

Mevrouw Meeuwissen: Dank u wel. voorzitter. Allereerst mijn complimenten, ook dat jullie het onderzoek gedaan hebben onder meerdere jongeren. Want ik had even contact opgenomen met de Jong RES, iemand die daar in het bestuur zit. En dat bleek echt om maar minder dan een handjevol mensen te gaan die zich daarmee beziggehouden hebben. Dus het was echt niet representatief. Maar daar hebben jullie toch op korte termijn dat gat weten te vullen. Dus dat is heel mooi. En ook de uitkomst van de enquête. Ik denk dat dat op heel veel vlakken wel overeenkomt met wat ook de rest, de niet-jongeren in de provincie vinden en willen en denken. Ik vroeg me nog wel af, jullie geven aan dat het vooral geconcentreerd zou moeten worden, de locaties, op de plekken waar de aansluiting op het netwerk liggen. Maar dat is niet per definitie de plekken die je in de enquête noemde. Dus niet per definitie langs de snelwegen en op de bedrijventerreinen, maar dat kan ook elders zijn. Dus hoe... Wat is belangrijker: De plek of de lage kosten voor het aansluiten? Heb je daar een beeld bij?

Devi Moorman (inspreker): In de enquête bleek dat de jongeren op plekken zoals langs de snelwegen en op bedrijfsterrinen liever windmolens en zonnepanelen zouden willen hebben. En ook ons advies was, om op plekken waar dus die kabels al liggen, wat meestal de buurt van bedrijfsterrinen is, daar de zonnepanelen en windmolens te plaatsen. En ik denk...

Mevrouw Meeuwissen: Eigenlijk een combinatie als ik het zo hoor, dus vasthouden aan die ruimtelijke plekken waar je het wilt hebben en daar binnen kijken waar die kabels al liggen.

Devi Moorman (inspreker): Ja, een soort van win-win situatie.

De voorzitter: Oké, dank je wel. Dan gaan we naar de heer Duut van JA21.

De heer Duut: Dank u wel voorzitter. Ik vroeg me even het volgende af. De vorige spreker, de heer Veenstra, die betoogde onder meer dat je eigenlijk dat hele proces van het Klimaatakkoord, eigenlijk over zou moeten doen en dan alle energievormen daarin meenemen, waaronder kernenergie. Hoe denken de jongeren daarover?

Devi Moorman (inspreker): Een goede vraag. Wij hebben het in de enquête niet gehad over kernenergie, omdat dat niet was opgenomen in de RES. We zouden eventueel extern onderzoek kunnen uitvoeren voor de RES 2.0, en daarin vragen hoe de jongeren tegenover kernenergie staan? Maar daar hebben wij nu nog geen beeld van.

De heer Duut: Dan zie ik dat graag tegemoet de volgende keer.

De voorzitter: Dank je. We gaan naar de heer Neutel van het CDA.

De heer Neutel: Dank u wel voorzitter. Vorige week sprak ik iemand uit de Drentse Monden en die vertelde mij dat in dat gebied er al stemmen opgaan dat het beter is om windmolens te hebben dan al die zonnepanelen op de bodem. Begrijp ik nu van Dewi dat de jongeren eigenlijk ook die kant op gaan denken?

Devi Moorman (inspreker): De jongeren geven aan dat ze zowel zonnepanelen als windmolens goedvinden. Ik heb niet zo de percentages van waar de voorkeur meer naar uitgaat. Die heb ik niet zo voor mij, maar die krijgt u via de mail.

De voorzitter: Dank u wel. Ik zie van GroenLinks nog niemand. Is daar een vraag? Dan gaan we naar de heer Koopmans, PVV.

De heer Koopmans: Ik vond het een verhelderend verhaal van de Jongerenadviesraad. Eigenlijk bevestigt dit, dat wat er gebeurt binnen de hele RES. Er wordt niet gesproken met alle partijen, er wordt niet gesproken met burgers, maar er wordt gesproken met mensen die zich op de een of andere manier in dat kanaal geworsteld hebben en die positief staan tegenover alles wat er gebeurt. De Jongerenadviesraad bestaat duidelijk uit jongeren van het land, in dit geval uit Drenthe. Terwijl Jong RES, zoals al aangegeven is, een klein handjevol mensen is, die meepraat met de volwassenen en dat leuk vinden. En ik vind daarom het initiatief van de Jongerenadviesraad met Dewi zeer verhelderend en ik ben heel blij met deze uitkomst. En ik zou eigenlijk willen zeggen en willen vragen: Kijk wat jullie meer kunnen doen, want de manier van snel bevragen via allerlei moderne technieken, gaat veel beter dan alleen maar commercieel vergaderen in een dikke commissie.

De voorzitter: Mijnheer Koopmans, ik hoor geen vraag. Ik hoor alleen maar een advies, dus dan gaan we direct door naar de heer Pruischer van de ChristenUnie. Heeft geen vraag, dan gaan we naar mevrouw Zouine van D66. Ook geen vraag? Nee. D66?

Mevrouw Zouine: Dank u wel voorzitter. Ik moest even de microfoon aanzetten. Dank u wel. D66 heeft de bijeenkomst van de Jeugdadviesraad maandagavond erg gewaardeerd. Dank voor jullie inbreng en de suggesties die jullie ons ook hebben meegegeven toen. En die we ook zeker zullen meenemen in onze inspanning voor een beter klimaat en in het bijzonder ook hier in Drenthe. Een terechte opmerking Dewi, de betrokkenheid van Drentse jongeren te vergroten, aangezien zij ook de generatie zijn die de gevolgen van het Klimaatakkoord aan den lijve zullen meemaken. Ik heb één vraag Dewi. Heb ik het goed begrepen dat je pleit voor een actievere rol van de provincie?

Devi Moorman (inspreker): Als ik het goed begrijp, is dat de provincie meer kan doen aan het participatieproces van de jongeren? Ja, daar sta ik achter.

Mevrouw Zouine: Dank je wel.

De voorzitter: Dank. Dan gaan we door naar de heer Schoenmaker van Sterk Lokaal.

De heer Schoenmaker: Dank u wel voorzitter. Allereerst Dewi wil ik een compliment maken naar jou voor de bewoordingen, maar ook afgelopen maandag hoe jullie als Jongerenraad jullie ideeën over de RES hebben vertaald en hebben gedeeld met de Staten en commissieleden. Het woord swipocratie heb ik inmiddels ook in mijn eigen vocabulaire, want dat is toch wel een woord dat ik nog niet kende. Ook in onze bijdrage zo meteen nemen wij een deel van jullie zorg mee, die jullie afgelopen maandag hebben geuit. Dus daar wordt jullie stem wel degelijk al meegenomen. Ik heb wel een vraag. Want jullie willen graag meer betrokken worden bij de RES 2.0, daarna 3.0, maar op welke plek zien jullie dat concreet? Hebben jullie daar ideeën over? Op dit moment zit volgens mij Jong RES aan de Drentse energietafel. Zeggen jullie: Naast Jong RES willen wij ook aan die tafel zitten, omdat wij een grotere achterban vertegenwoordigen? Daar ben ik eigenlijk wel benieuwd naar.

Devi Moorman (inspreker): Daar hebben we het nog niet in de raad over gehad, maar we zeggen wel allemaal: We willen liever áán tafel zitten dan dat er óver ons gesproken wordt aan de tafel. Dus als dat mogelijk zou zijn, dan zou dat nog even met de raad gecommuniceerd moeten worden, maar dan zouden wij graag de jongeren vertegenwoordigen aan de tafel.

De voorzitter: Dank je. Dan gaan we naar mevrouw Zuiker, Partij voor de Dieren.

Mevrouw Zuiker: Voorzitter, ik heb geen vraag.

De voorzitter: Oké, heel mooi. Dan zijn volgens mij de vragen...

De heer Mäkel-van Luttikhuizen: Nee, ik heb nog een vraag voorzitter.

De voorzitter: En wie zegt dat?

De heer Mäkel-van Luttikhuizen: Robert Mäkel van de SP.

De voorzitter: Kijk, u bent er ook weer, ik was u al kwijt. Stelt u uw vraag maar.

De heer Mäkel-van Luttikhuizen: Ik ben blij dat ik weer gevonden ben. Ik wil ook allereerst even mevrouw Moorman, misschien mag ik Dewi zeggen, hartelijk bedanken. We hebben mijnheer Veenstra ook al gehoord en eigenlijk komt het erop neer, dat wij toch gehoord hebben dat de RES, daar waar het gaat om inspraak, nogal wat te wensen overlaat. En ik zou aan Dewi Moorman willen vragen: Welk rapportcijfer zou jij de RES die nu voor ons ligt die 1.0 willen geven, als het gaat om het betrekken van jongeren?

Devi Moorman (inspreker): Nou, ik zou het net een voldoende geven, nee eigenlijk niet. Het is omdat wij er als jongeren nu mee bezig geweest zijn en daarin voelen we een beetje betrokkenheid, maar het kan... Er is zeker plek voor verbetering. Ik heb zelf het rapport niet door gelezen, dat heeft een van mijn collega's uit de raad gedaan. Dank u.

De heer Mäkel-van Luttikhuizen: Welk cijfer mag ik noteren?

Devi Moorman (inspreker): Doe maar een 5,5, net een voldoende.

De heer Mäkel-van Luttikhuizen: Je gaat het nog ver schoppen.

De voorzitter: Goed, dank je wel. Ik denk dat we hiermee dan de vragensessie gehad hebben. Ik hoor geen protesten meer. Goed. Dank je Dewi voor jou inspraakreactie. Je mag in ieder geval ook de microfoon uitzetten en je mag de hele dag blijven kijken, als je dat verder wilt. Dan, voordat wij nu gaan beginnen aan de eerste termijn, we zijn anderhalf uur op weg, gaan we eerst een schorsing doen, dus dat betekent dat wij om 10.38 uur beginnen met de eerste termijn. Oké.

Wij gaan beginnen met de eerste termijn behandeling van de Regionale Energiestrategie. Dat doen we in dezelfde volgorde als ik net bij de vragen had, dus we beginnen met de Partij van de Arbeid en de eindigen met de Partij voor de Dieren. Dus ik geef als eerste het woord aan de heer Zwiers. De spreektijd is formeel 7 minuten, ik sta 8 minuten toe en daarna wordt ik vanzelf steeds chagrijniger als het langer gaat duren. Mevrouw Zouine. Een ordevoorstel begrijp ik?

Mevrouw Zouine: Nee voorzitter, maar ben ik wel aangemeld om ook als spreker aan de beurt komen?

De voorzitter: Ik ga alle fracties langs.

Mevrouw Zouine: Dank u.

De voorzitter: De heer Zwiers, Partij van de Arbeid, gaat uw gang.

De heer Zwiers: Voorzitter dank u wel. De Partij van de Arbeid staat voor de energietransitie. We dragen de verantwoordelijkheid om voor onze kinderen en de generaties na ons te werken aan een wereld waarin het ook in de toekomst goed leven is. Dat basisprincipe blijkt bij de Partij van de Arbeid overeind staan. U hoort ons altijd enthousiast pleiten om serieuze stappen te zetten in de energietransitie en dat blijven we doen. Maar de wijze waarop het kabinet de energietransitie vormgeeft, maakt ons niet enthousiast. De Partij van de Arbeid maakt andere keuzes. Wij kiezen voor energiesubsidies, in dit geval de SDE, waarbij niet alleen wordt gekeken naar de laagste prijs voor de meeste energie, maar naar een koppeling met sociale en maatschappelijke uitdagingen. We kiezen voor het beperken van de positie van de vrije markt, waarbij projectontwikkelaars gigantische winsten maken met belastinggeld. En we kiezen voor het aanpakken van energiearmoede. En voorzitter, om deze keuzes te verzilveren, zoeken wij constructief naar oplossingen. En met die bril hebben wij de RES bekeken. We kijken naar de RES niet alleen als stuk om duurzame energie te realiseren, maar om het bredere perspectief ook andere maatschappelijke vraagstukken op te lossen. Ik heb mijn bijdrage opgedeeld in drie delen: proces, elektriciteit en warmte. Ik begin met het proces. Hoewel wij niet twijfelen aan alle inspanningen om de RES onder de aandacht te brengen van alle Drenten, maken wij ons hier wel zorgen over. Hoe bereiken wij onze inwoners, die uiteindelijk stappen moeten zetten om hun woning te verduurzamen? De sprekers refereerden daar ook al aan. Is die daadwerkelijk geïnteresseerd in een online festivalterrein? De Partij van de Arbeid twijfelt daar sterk aan. We lezen in de RES enthousiaste verhalen over het betrekken van inwoners, maar de Partij van de Arbeid wil realistisch zijn. Het zal een enorme opgave zijn om dat te realiseren. En dit zorgpunt lezen we in de RES niet terug. En ons belangrijkste punt, betaalbaarheid, komt in het stuk wel voor, maar niet voor onze inwoners. En daar ligt de sleutel tot een succesvolle aanpak. De Partij van de Arbeid pleitte al eerder voor het betrekken van huurders bij de RES. Dat is niet gebeurd. Wij overwegen een motie in te

dienen om een extra werk daarvoor in te stellen rondom betaalbaarheid. Een tafel die aan de slag gaat met concrete plannen om alle ambities voor de Drentse inwoners betaalbaar uit te werken, zoals we het ook in het coalitieakkoord hebben staan. We gaan voor een haalbare, betaalbare en realistische energietransitie. Hoe ziet het college dit? En u kent ons uitgangspunt: Inkomensverschillen mogen daarbij niet groeien. Juist onderwerpen die van groot belang zijn, zijn nu nog niet uitgewerkt, maar komen pas in de RES 2.0: gezondheid, werkgelegenheid, circulariteit. Waar zeggen we nu dan ja tegen en wat betekent dat voor de toekomst? De energietransitie is meer dan het realiseren van 3,45 TW en dat willen we ook zien in de RES en in de adviezen die we geven aan het Rijk. En bij Jong RES zien we dan de jonge en ambitieuze en betrokken Drenten. Dat was net al aan de orde, een klein groepje dat ook nog eens vakinhoudelijk betrokken is. Dat is uiteraard prachtig. En verderop lezen we over het Technasium. Maar laten we vooral verder kijken dan alleen die hoogopgeleiden betrokken jongeren. Kijk ook eens naar het VMBO. Daar zitten de jongens en meiden die straks al die woningen moeten verduurzamen. En op dat terrein gebeurt al veel en we zien daarover graag een passage opgenomen in de tekst. Jongeren in het algemeen zijn, dat werd net ook aangegeven, echt een aandachtspunt. Het is goed dat we onze eigen buurt betrekken bij ons plannen. We gaan ervan uit dat dat ook andersom gebeurt, ook over de landsgrens. Wat we wel bijzonder vinden, is de opmerking over de LOFAR. Juist daar zijn al zoveel ontwikkelingen rondom zon en wind, dat het daar ondertussen toch wel vol zit. Hoeveel waarde heeft die uitspraak nog? Bij het betrekken van projectontwikkelaars bij de Drentse plannen zetten wij vraagtekens. En een voorrangspostie te geven, zorgt voor vraagtekens bij onze fractie. Wellicht kan het college hun positie toelichten. Daarbij zijn wij voorstander van onafhankelijk procesbegeleiders om juist de positie van omwonenden te versterken. Strakke controle van initiatiefnemers is gewenst. Dus niet alleen stimuleren en vragen, maar waar het kan harde eisen stellen. Dan het laatste over het proces voorzitter. In het stuk wordt er 'niet in mijn achtertuin' als argument van omwonenden genoemd. Daar maken wij bezwaar tegen, omdat de discussies over locaties meteen doodslaan. Als we iets hebben geleerd, is dat we de omwonenden serieus moeten nemen. Dan ga ik over naar elektriciteit voorzitter. Een bod van 3.45 TWh is fors, al zit een groot deel al in de pijplijn of is zelfs al gerealiseerd. Een gevolg van de lage grondprijzen waar projectontwikkelaars bovenop zijn gesprongen. De impact van de RES op Drenthe lijkt dan ook beperkt. Ook zonder de RES wordt het grootste deel gerealiseerd. En iedere RES-regio dient haar verantwoordelijkheid in dezen te dragen, waarbij geen sprake mag zijn van het verschuiven van de problematiek van de ene regio naar de andere. Drenthe en het noorden als geheel zijn geen wingewest voor de rest van het land. We zijn blij dat de klimaatmonitor er gaat komen. Wij pleiten hier al jaren voor en denken dat een goed middel is om te laten zien waar we staan. We hebben ook een onjuistheid in het stuk geconstateerd rondom het ontwikkelfonds voor energicoöperaties. Hier wordt genoemd dat het fonds als doel heeft om energicoöperaties te stimuleren initiatieven te ontwikkelen. Tijdens de vorige PS kwamen we al tot de conclusie dat het drempelbedrag zo groot is, dat dit fonds alleen geschikt is voor participatieplannen van projectontwikkelaars. We moeten daarin geen valse verwachtingen creëren. We zijn wat verrast dat er een rekentool voor zon op dak is ontwikkeld, want naar ons weten heeft GroenLinks de zon op dak, de zonnekaart, ontwikkeld een aantal jaar geleden en waar is die dan gebleven? Of wordt hier juist over gesproken? En dan nog een zorg voorzitter. Wij maken ons zorgen om een mogelijke clustering van initiatieven. Het enige gebied wordt meer gekoesterd dan het andere en de netcapaciteit is zich ook aan het centreren. Krijgt de ene Drent straks veel meer dan de andere? En op de kaarten zijn al duidelijke verschillen waarneembaar. En ondertussen hebben we de verdeling van lusten en lasten nog steeds niet goed geregeld. Voorzitter, we willen een voorbeeld geven waar iets heel goed kan, maar nu niets gebeurt. Onze Drentse vakantieparken kennen veel huisjes. En deze zijn nu maar heel spaarzaam voorzien van bijvoorbeeld zonnepanelen. De reden: Het is bijna niet renderend te

maken vanwege de lage stroomprijs. Wellicht valt hier een goede slag te slaan. Tot slot de warmte voorzitter. Het stuk rondom warmte kent vele onzekerheden. De keuze om nu te gaan voor no-regret maatregelen kan op de steun van de Partij van de Arbeid rekenen. We denken dat dit een goede keus is. Aan de andere kant kunnen al deze onzekerheden ook impact hebben bijvoorbeeld op de netcapaciteit of verdere elektrificatie. Gelet op de omvang van warmte in onze gehele transitie kan dit nogal wat consequenties hebben. Gaan we daar scenario's voor uitwerken? Dit jaar moet een gemeente al een warmtevisie vaststellen. Met al het uitzoekwerk dat er nog rest, lijkt dat een onmogelijke opgave. Hoe flexibel is dat te maken? Is dat bij te stellen of wordt de koers meteen vastgezet, wetende dat we het meeste nog niet weten? Voorzitter, ik kom tot de afronding. Enthousiast worden wij niet van dit stuk. Het stimuleert niet, het prikkelt niet en er is nog veel, met name in Den Haag, te regelen om de Partij van de Arbeid weer enthousiast te krijgen. Na de reactie van het college gaan wij ons in de fractie beraden op onze slotreacties, en voorstellen waar we wel enthousiast van worden als die een plek in de RES gaan rijden. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel mijnheer Zwiers. Dan gaan wij door naar mevrouw Meeuwissen VVD en daarna de heer Duut van JA21.

Mevrouw Meeuwissen: Voorzitter dank u wel. Na een lang proces is het nu zo ver. De RES 1.0 ligt aan ons voor voor besluitvorming. In het najaar spraken wij als VVD al onze zorgen uit over de concept-RES. En dit stuk neemt onze zorgen helaas niet weg, maar maakt ze eerder groter. Graag deel ik deze zorgen met u, maar ook hoe het volgens de VVD nu verder moet met de energietransitie in Drenthe. Dat we ons aandeel moeten leveren in de energietransitie, daarover bestaat bij de VVD geen twijfel. Maar onze verbazing was groot toen we ontdekten dat, net als in de concept-RES, de definitieve RES nog steeds een bod bevat van maar liefst 3,45 TWh. Of eigenlijk lijkt het zelfs 3,5 TWh te zijn geworden. Wij vragen ons net als de heer Veenstra zojuist hardgrondig af: Waarom toch zo veel? Dit heeft grote impact op onze provincie, met name het deel windmolens en zon op land. Een zeer forse impact op ons landschap. En als we optellen wat reeds gerealiseerd is in Drenthe, en in aanbouw is, en daarbij nog optellen wat de initiatieven zijn waarvoor reeds een vergunning is verleend, dan komen we al uit op 2,25 TWh. En dat was een prima aanbod geweest in de RES, waar Drenthe zich niet voor zou hoeven schamen. Wij hebben dit gevraagd en vragen dit weer: Waarom is dat niet het Drentse bod geworden? Waarom zadelt u onze bevolking op met nog meer zonneparken en windmolens? Immers, landelijk is het opgetelde bod van de RES regio's veel meer geworden dan de doelstelling van 35 TWh. Wat ook geldt, is dat als iedere provincie zich zou beperken tot wat is gerealiseerd plus wat is vergund...

De voorzitter: Mevrouw Meeuwissen, ik ga u onderbreken, want er is een interruptie van de kant van mevrouw Zuiker van de Partij voor de Dieren.

Mevrouw Zuiker: Dank u wel voorzitter. Mevrouw Meeuwissen, bent u ervan op de hoogte dat we een Europese Klimaatwet hebben sinds kort en dat we dan moeten we opschalen van 49% CO₂-reductie in 2030 naar 55%? En houdt u daar ook rekening mee met uw kritiek op de hoeveelheid zonnepanelen en windmolens in Drenthe?

Mevrouw Meeuwissen: De opdracht voor de RES is 35 TWh en mijn betoog is dat we dat we dat al halen. En dat geldt ook als elke provincie de redenatie volgt zoals ik net heb, van alles wat er al gerealiseerd is en vergund is en waar onze subsidie voor toegekend is, als we dat realiseren, dan zitten we al boven de 35 TWh. Daarmee denk ik dat we al vrij goed op weg zijn.

De voorzitter: Tweede vraag van mevrouw Zuiker begrijp ik.

Mevrouw Zuiker: Nou nee, het is een reactie. Ik begrijp dat u geen rekening houdt met de nieuwste ontwikkelingen. En wij zijn toch ook een lidstaat van Europa en wij hebben dus ook die wet ondertekend. Dus wij moeten opschalen. Dus in die zin is het helemaal geen probleem. Daar houdt u helemaal geen rekening mee en dat stoort mij wel.

De voorzitter: Mevrouw Meeuwissen.

Mevrouw Meeuwissen: Hoe dat ingevuld moet worden, dat hoeft niet met zon op land of wind op land, dat is niet aan de orde. Dus dat is niet een op een te vertalen naar de doelstelling van 35 TWh, die landelijk ook geldt.

De voorzitter: Dan kijk ik even naar de heer Bos van GroenLinks. Heeft u een interruptie op mevrouw Meeuwissen?

De heer Bos: Ja, dat heb ik. Een beetje mijn eigen bijdrage ervan afsnoepen, dus dat scheelt weer in de tijd. Mevrouw Meeuwissen geeft aan dat de opdracht voor de RES 35 TWh betrof. Ik heb teruglezen in het Klimaatakkoord. Het Klimaatakkoord stelt duidelijk dat de RES in eerste instantie uitgaat van 35 TWh op land en in het totaal op 84 TWh, aan opwek. Maar er zit ook een clausule in, dat mocht de Europese Commissie besluiten om voor 55% te gaan, dat we aanvullend 36 TWh moeten verdelen over land of over zee, om bijvoorbeeld op te gaan wekken. Inmiddels is er een commissie geweest, commissie Green Deal en die heeft aangegeven dat een flink deel van die Terawattuur die nog extra opgewekt moet worden, wat we al wisten in het Klimaatakkoord, terecht zal moeten komen op land. Het lijkt mij verstandig om daar nu al op voorhand rekening mee te houden. Is de VVD het daarmee eens?

De voorzitter: Ik wou zeggen...

Mevrouw Meeuwissen: Het antwoord is nee.

De voorzitter: Dan gaan we naar de volgende interruptie en die is van de kant van de heer Neutel van het CDA.

De heer Neutel: Dank u wel voorzitter. Mevrouw Meeuwissen, wij gaan voor 3,5 TWh, maar wij zijn heel erg voor deelname van mensen in de omgeving: Participatie, acceptatie, lokaal eigenaarschap. Als we dat allemaal gaan bewerkstelligen en gaan realiseren, dan zou het best kunnen dat het aanbod dat de gemeenten nu met zijn allen doen, alle projecten, dat daar een aantal van niet doorgaan. Is het dan niet juist verstandig om te zeggen tegen de gemeenten, fijn dat jullie zoveel aanbieden. En dan hebben we meteen een marge om bijvoorbeeld bepaalde projecten, waar veel tegenstand is, om die te gaan cancelen.

De voorzitter: Mevrouw Meeuwissen.

Mevrouw Meeuwissen: Eigenlijk hoor ik u zeggen dat het hoge aanbod dat we nu doen, daar gaan we straks niet helemaal invulling aan geven als dat niet blijkt te kunnen en dat is dan prima. En dat is ook wat ik dan zou willen voorstellen, dus in die zin zijn we het wel eens. Maar zo is niet de RES bedoeld, ben ik bang. Maar dat ga ik straks aan de gedeputeerde vragen.

De heer Neutel: Maar dat zei ik dus niet precies, zoals u het nu formuleert. Maar wat zegt u voorzitter?

De voorzitter: Ik zeg helemaal niks.

De heer Neutel: O sorry. U vertaalt mijn woorden net even iets anders mevrouw Meeuwissen dan ik ze gezegd en bedoeld heb. Maar laten we het hier maar even bij laten. Het is duidelijk, er zit een bepaalde marge in, in wat moet en in wat nu aangeboden wordt door de gemeente. En op zich zou je kunnen zeggen: Wij zijn blij met het aanbod.

De voorzitter: Mevrouw Meeuwissen vervolgt haar betoog.

Mevrouw Meeuwissen: Wij zijn niet blij met het aanbod. Want daarboven geldt: Je kan best meer doen. Als je een lager bod in de RES kan doen, kan je best meer doen in de energietransitie, als je dat past. Maar waarom zou je jezelf klemzetten, en daar zit ons verschil in, mijnheer Neutel, waarom zou je zelf klem zetten met een hoog RES-aanbod? Wat is het strategische doel hiervan? Wij kunnen eerlijk gezegd maar een reden bedenken en dat is dat college straks toch zaken willen doordrukken, omdat het nu eenmaal is vastgelegd in de RES. En dat voorzitter, doordrukken, is nu precies wat de VVD niet wil. Dan in de RES wordt gesteld dat deze realistisch en haalbaar is. En dat vragen wij ons ten zeerste af. We zien dit niet onderbouwd. Ten eerste de netwerkcapaciteit. Hier zijn op korte termijn enorme investeringen nodig om windmolens, zonnepanelen en zonnedaken aan te kunnen sluiten. De netbeheerders Enexis en RENDO moeten tussen de € 400 en 600 miljoen investeren en TenneT is circa € 700 miljoen voor het hoogspanningsnetwerk. Waarbij we in Drenthe ook nog eens kiezen voor versnipperde locaties, dus voor hen niet de meest optimale plekken. En de netwerkbedrijven doen de aanbeveling om projecten te clusteren, dat snap ik, maar dat staat haaks op het gehanteerde uitgangspunt om draagvlak en ruimtelijke inpassing voorop te stellen. Iets dat wij overigens van harte ondersteunen. Gaan die investeringen er op tijd komen, op de juiste plekken ondanks een tekort aan arbeidskrachten? Hoe realistisch en haalbaar is dit, zelfs met de genoemde gesprekken over een routekaart? Kan het college daarop reageren? De gedeputeerde was 14 dagen geleden stellig bij de presentatie van de RES. Ruimtelijke inpassing gaat voor netwerkmogelijkheden, zei hij daar. Daarmee zijn we het eens en daar willen we hem ook graag aan houden. Mijn tweede punt gaat over de politieke legitimiteit. De RES aanpak is landelijk vastgesteld, maar een draak van een construct. Alles wordt in werkgroepen met ambtenaren en vertegenwoordigers van enkele belangengroepen in regionaal verband bedacht. Voor individuele Staten, raden en waterschapsbestuurders is er in de praktijk geen mogelijkheid om zaken te wijzigen. Niet bij de concept-RES, want immers nog maar concept, en nu bij de definitieve versie ook niet. Tekenen bij het kruisje of de hele RES afkeuren, dat zijn de twee opties. Voor partijen die zich in de basis aan de gemaakte afspraken willen houden, graag een stap willen maken in de energietransitie, maar wel zeer afgewogen en alleen daar waar er draagvlak is, een duivels dilemma. Zo ook voor ons. Het thema van de onbalans tussen macht en tegenmacht, deze dagen zeer populair in Den Haag, is hier ten volle van toepassing. Ik kom daar straks nog op terug. Ons belangrijkste sturingsinstrument voor...

De voorzitter: Mevrouw Meeuwissen, er is een interruptie van de heer Bos van GroenLinks.

De heer Bos: Sorry voorzitter, ik weet soms even niet wat ik nu hoor over macht en tegenmacht, een draak van een construct. Is het niet zo dat de VVD het kabinet Rutte-III als het ware, waar de VVD in vertegenwoordigd was, het Klimaatakkoord aangezwengeld heeft met alles wat daaruit

stroomt, zoals bijvoorbeeld het RES-proces en wat doet u er zelf dan aan in Den Haag om te zorgen dat dit proces niet op deze manier geschapen wordt?

Mevrouw Meeuwissen: Nou, daar is zeker discussie over. Helaas is het niet zo dat wij dat allemaal kunnen regelen en ook niet als VVD kunnen regelen. In een ingewikkeld proces is dit er uitgerold, maar wij vinden dit niet een goede aanpak. Eigenlijk ook wat de insprekers net zeiden, dat geldt voor de bewoners, waar ik zo meteen nog op terug kom, maar ook voor de politieke deelnemers, dus de raden en Staten en waterschapsbestuurders. Dus die zijn er eigenlijk niet bij betrokken en dat vinden wij niet goed.

De voorzitter: Een interruptie van de kant van mevrouw Zuiker, Partij voor de Dieren.

Mevrouw Zuiker: Dank u voorzitter. Ik vind het ook wel verrassend dat ik de VVD hoor praten over macht en tegenmacht, omdat de VVD aan de macht is al jarenlang in Nederland. Dus dat vind ik een bijzondere opmerking. Dus ik denk, als uw vertegenwoordigers tekenen voor iets, dan lijkt het me te makkelijk om dan achteraf te zeggen: Ja, ik vond het niet zo geweldig. Je bent er verantwoordelijk voor. Dus er is ook getekend bijvoorbeeld voor de Klimaatwet in Europa. Dat heeft mijnheer Rutte ook gedaan. Dus dan kunt u nu wel zeggen: Ja, dat vind ik allemaal niet zo geweldig. Maar dan bent u gewoon op twee borden aan het spelen en niet zo eerlijk.

Mevrouw Meeuwissen: Voorzitter, het zal toch niet de bedoeling zijn dat ik hier bij alles ga zitten verdedigen wat er in Den Haag of in andere gremia allemaal door de VVD wordt gezegd. Die verantwoordelijkheid voel ik niet. Ik voel wel de verantwoordelijkheid om binnen de kaders die wij als provincie hebben, om uitvoering te geven aan wat is afgesproken en wat wettelijk ook is geregeld. Die verantwoordelijkheid voel ik zeker. Daar ben ik ernstig naar op zoek, maar er zitten aspecten in deze hele aanpak van de RES, die dat heel erg bemoeilijken en dat breng ik in mijn betoog naar voren.

De voorzitter: Een tweede interruptie van mevrouw Zuiker.

Mevrouw Zuiker: Ik concludeer dat de VVD in de provincie Drenthe zich niet verantwoordelijk voelt voor de afspraken die de VVD in het parlement en in Europa maakt. En dat vind ik een kwalijke zaak.

Mevrouw Meeuwissen: Nou, dat laat ik dan aan u. Ik daarnet een andere uitleg over gegeven.

De heer Mäkel-van Luttikhuizen: Voorzitter.

De voorzitter: Ja, ik zie ook nog een interruptie van de heer Mäkel.

De heer Mäkel-van Luttikhuizen: Mevrouw Meeuwissen, sorry hoor dat u steeds onderbroken wordt, maar ja dat is nou eenmaal het politieke avontuur waar we voor staan. Waar ik heel graag, want ik hoor u toch behoorlijk wat kritiek hebben, en dat doet me aan een kant wel deugd, want op een aantal punten hebben wij als SP die kritiek ook, maar wat ik heel graag zou willen weten van u op dit moment, is: Ondersteunt u ook datgene wat de heer Duut vertelde, namelijk dat hij er eigenlijk voor is om die hele RES maar opnieuw te doen.

Mevrouw Meeuwissen: Misschien is dat dan een voorbeeld dat volgens mij een beetje onhaalbaar, niet een beetje, wat onhaalbaar is. Dus dat lijkt mij ingewikkeld, omdat wij ons aan de opdrachten hebben te houden waar we verantwoordelijk voor zijn. Maar als daar een goed voorstel voorkomt en dat blijkt wel haalbaar te zijn, dan zou ik dat willen steunen. Maar volgens mij valt dit niet in die categorie.

De voorzitter: Ik denk dat u door mag.

De heer Mäkel-van Luttikhuizen: Ik zou er nog een opmerking over willen maken, of vragen over willen stellen. Voorzitter, mag dat?

De voorzitter: Jazeker.

De heer Mäkel-van Luttikhuizen: Want ik zou nog willen zeggen: We zijn momenteel bezig ook in Den Haag met de radicale veranderingen, past dat dan niet binnen die radicale veranderingen wat u betreft?

Mevrouw Meeuwissen: Die gaan over het proces hoe we met elkaar omgaan en besluiten nemen en dus daar zie ik mogelijkheden. Maar om genomen besluiten terug te draaien op de inhoud, volgens mij gaat het daar niet over op dit moment.

De voorzitter: U mag door mevrouw Meeuwissen.

Mevrouw Meeuwissen: Ons belangrijkste sturingsinstrument voor de energietransitie is tot nu toe niet de RES zelf, daar hebben we eigenlijk helemaal geen invloed op, maar de provinciale omgevingsvisie en omgevingsverordening. En met de motie zon op dak van vorig jaar, hebben we hierin aanpassingen doorgevoerd, om te voorkomen dat Drenthe helemaal wordt volgebouwd met zonneparken. In de RES staat, dat deze bij de provinciale omgevingsdocumenten aangepast gaan worden om ze in lijn te brengen met de RES. Mijn vraag aan de gedeputeerde: Kan hij ons gedetailleerd aanleveren wat door de RES gaat veranderen in de Omgevingsvisie en Verordening. En dit is voor ons absoluut noodzakelijk om te weten, voordat we ermee akkoord zouden kunnen gaan. En dat brengt mij meteen tot het derde punt en meteen ook het belangrijkste punt, en de sprekers noemden dit ook al: Draagvlak. Dat is wat ons betreft de belangrijkste voorwaarde voor realisatie van de plannen. Er is veel moeite gestoken in communicatie, maar de RES is een stuk papier met beleid waarin niet concreet staat waar wat gaat gebeuren. Dus dat triggert inwoners niet en dat is logisch. Een paar mensen interesseren zich voor het onderwerp, maar de doorsnee inwoner niet. Die heeft vooral belang bij drie zaken: een zekere energielevering en wooncomfort, geen hogere kosten en een prettige woonomgeving die niet wordt verpest door de aanblik van windmolens en zonneweides en andere gevolgen daarvan. Een bijdrage aan het verlagen van CO₂-uitstoot in de wereld is noodzakelijk en moeten we nastreven, maar het mag niet ten koste gaan van deze belangrijke zaken. Wat ons betreft is draagvlak onder de inwoners een voorwaarde voor de realisatie van de RES-plannen. Niet slechts informatieavonden, maar echte inspraak en een toets op draagvlak. En als die er niet is, moet het betreffende plan niet doorgaan. Ook als dat maakt dat de opgegeven hoeveelheid Terawattuur in de RES niet helemaal wordt gehaald. Want we doen immers al voldoende. Dan de warmtetransitie. Voor de inwoners van Drenthe gaat dit grote gevolgen hebben. Goede oplossingen voor de huizen in Drenthe, waarbij het wooncomfort behouden blijft en die betaalbaar zijn, zijn nog niet breed voorhanden. Daarom is het goed om hier en daar een experiment te doen en zaken te onderzoeken en ondertussen in te zetten op zaken als isolatie. Dit wordt ook in de RES

genoemd, prima wat ons betreft. Voor ons staat echter als een paal boven water, dat dit voor de bewoners op vrijwillige basis moet plaatsvinden. Geen dwang. Wij distantiëren ons dan ook van de aanbevelingen aan het Rijk, dat is aanbeveling 12, pagina 58, waarin staat: Maak de aanleg van collectieve warmte leverende systemen juridisch afdwingbaar. En er wordt daar...

De voorzitter: Mevrouw Meeuwissen, ik ga u weer onderbreken, want er is een interruptie van de heer Bos van GroenLinks.

De heer Bos: Voorzitter, mag ik mevrouw Meeuwissen er aan herinneren, dat wij met de ondertekening van het Klimaatakkoord al wisten dat het kabinet zou gaan kijken naar mogelijkheden om het juridisch afdwingbaar te maken dat mensen eigenlijk van het gas af zouden moeten. En dat is eigenlijk een juridische afdwingbaarheid die pas zou komen nadat verleiden echt niet meer werkt en als de meest logische oplossingen allemaal gekozen zijn. Dat stond gewoon in het Klimaatakkoord en dat is meerdere keren benoemd. Heeft mevrouw Meeuwissen dat niet meer in herinnering?

Mevrouw Meeuwissen: Wat er nu in de RES staat, is dat dat ook vanuit de provincie, vanuit de RES-regio moet ik zeggen, opgeroepen wordt aan het Rijk om daar werk van te maken. En dat willen wij niet. Die oproep willen wij niet doen. Er wordt gevraagd om doorzettingsmacht om iedereen in de juiste stand te krijgen. Nou, dan lopen de rillingen je toch over je rug, als je dat zo leest. Dus deze aanbeveling willen wij pertinent niet uitdragen.

De voorzitter: De heer Bos, GroenLinks.

De heer Bos: Het is toch raar. Het komt eigenlijk weer op hetzelfde neer als zojuist voorzitter. Mevrouw Meeuwissen ageert eigenlijk weer tegen haar eigen overheidsbeleid. Een klimaatakkoord wisten we al dat zou gaan gebeuren. En nu zeggen we provinciaal gezien: Nee, daar willen we geen oproep voor doen. Maar als we iets willen, dan moeten we de middelen daar toch voor hebben. Dat is toch logisch.

De voorzitter: Mevrouw Meeuwissen.

Mevrouw Meeuwissen: Maar daar moeten we als PS toch geen oproep voor te doen? Want we zien nu ook wat er in Kloosterveen gebeurt. Dat is gewoon niet wat je wil. Wij willen daar niet op die manier aan meewerken. Dat dat op zo'n manier naar buiten gaat. Dus wat wij graag willen...

De voorzitter: Dan volgt er nu een interruptie van de heer Duut van JA21.

De heer Duut: Ik wil vooral even reageren op meneer Bos van GroenLinks, want die hamert....

De voorzitter: Nee, nee, nee. Mijnheer Duut, dat gaan we niet doen.

De heer Duut: Oké. Ik zou graag willen horen van mevrouw Meeuwissen dan, daar achter de heer Bos, of we eraan willen herinneren dat het Klimaatakkoord weliswaar in meerderheid is aangenomen, onder de voorwaarde dat het haalbaar en betaalbaar moet zijn. Dat is de label die daaraan vasthangt. Dus dit is niet in beton gegoten, het kan wel degelijk veranderd worden. Dank u wel.

De voorzitter: Mevrouw Meeuwissen.

Mevrouw Meeuwissen: Dank u wel mijnheer Duut. Dus samenvattend: Wij beraden ons op een amendement. En we hebben hier ook contact over gehad met de lokale raadsfracties van de VVD, omdat wij juist deze specifieke aanbeveling, dat wij ons daar niet achter kunnen scharen. Ik ga verder voorzitter. Hoe verder? In het hoofdstuk 'Volgende stap'...

De voorzitter: Mevrouw Meeuwissen, u wordt onderbroken door de heer Zwiers van de Partij van de Arbeid.

De heer Zwiers: Ja voorzitter, dank u wel. Misschien even aanhakend op dat amendement. We hebben tijdens de informatiebijeenkomst begrepen, dat dit stuk alleen met moties zou kunnen. Dus wellicht dat dat ook meteen even in de beantwoording meegenomen zou kunnen worden, zodat... Het is geen vraag aan mevrouw Meeuwissen, maar wel even in het hele proces.

De voorzitter: Ik zie de heer Stelpstra al schrijven, dus dat komt waarschijnlijk wel goed. Mevrouw Meeuwissen, gaat u door.

Mevrouw Meeuwissen: Ja kunnen en...

De voorzitter: Mevrouw Meeuwissen, u wordt nu onderbroken door de heer Schoenmaker van Sterk Lokaal.

De heer Schoenmaker: Dank u wel voorzitter. Ja even aan mevrouw Meeuwissen een vraag, want datgene wat ze nu net aanhaalt, dat is ook een belangrijk punt voor ons. Dus op het moment dat er een motie geschreven moet worden, dan sluiten wij daar heel graag bij aan, want dat vinden wij een vreselijke passage. Dank u wel.

De voorzitter: Mevrouw Meeuwissen, u mag door.

Mevrouw Meeuwissen: Dank voor deze steun en richting de heer Zwiers, kunnen en mogen daar zitten verschillen... Willen en kunnen, dat zijn twee verschillende dingen. Hoe verder? In het hoofdstuk 'Volgende stap' wordt vooruitgekeken naar de RES 2.0 en er wordt een integrale effectenanalyse uitgevoerd en dat juichen wij toe. Ook wordt een evaluatie aangekondigd en die lijkt ons zeer nuttig. Wat ons betreft gaat het over de punten politieke legitimatie én het toetsen of er voldoende draagvlak is. En over die politieke legitimatie: Hier willen wij als Statenleden bij betrokken worden en dan niet in een workshopachtige sessie, zoals we gewend zijn bij bijvoorbeeld regio Groningen-Assen, maar we willen echt, ik noem het weer, die macht en die tegenmacht een gelijkwaardig speelveld geven. Hoe gaan we dat praktisch gezien doen? En waarbij je ook daadwerkelijk invloed kan uitoefenen, ook via meerderheden in Staten- of raadsvergaderingen. En daarover gaan we graag met het college in gesprek. Mijn vraag aan het college is, of het college bereid is om hier echt werk van te maken, om daar met elkaar een nieuwe manier van samenwerken voor te bedenken. Voorzitter, ik sluit af. De VVD wil zeker stappen zetten op het gebied van energietransitie, met als motto 'Haalbaar en betaalbaar en met gezond verstand'. Of deze RES realistisch en dus ook haalbaar en betaalbaar is, wij hebben ernstige bedenkingen. De netwerk aansluitingen, maar vooral ook het ontbrekende draagvlak voor zonneparken en windmolens, maken het lastig de hoge ambitie te realiseren. Een ambitie die er van ons best mag zijn, maar niet vastgelegd had hoeven worden in de RES. En wij willen van het college weten wat er gebeurt als de RES toch niet haalbaar blijkt gaande het traject. Wat gaat GS hier

dan in doen? De RES is geen juridisch afdwingbaar instrument is. Dus klopt het dan, dat het gewoon zo kan zijn dat het dan niet gehaald wordt, en dat het dan niet betekent dat er vanuit de provincie of het Rijk sprake zal zijn van enige vorm van dwang richting gemeenten om toch door te zetten? Graag een reactie hierop van GS. Wij vinden het belangrijk dat het proces van de energietransitie doorgang vindt. Voor ons zijn de ruimtelijke kwaliteitseisen én dat er draagvlak is onder de omwonenden hiervoor noodzakelijke voorwaarden. En zo niet, dan gaan wat ons betreft de betreffende initiatieven niet door en zullen we andere keuzes moeten maken, waarbij ook de stand van de technologie ondertussen voortschrijdt en die kunnen we zeker benutten. Op geen enkele wijze willen we dwang uitoefenen om bijvoorbeeld inwoners van het gas af te laten gaan. In het voorwoord staat er dat er vooral nodig is: Visie, inzet en lef. Wij stellen daar echter tegenover: Wat vooral nodig is, is behoedzaamheid, gezond verstand en oog en oor voor de inwoner. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel mevrouw Meeuwissen. Dan gaan wij door naar de heer Duut van JA21 en daarna de heer Neutel van het CDA.

De heer Duut: Dank u wel voorzitter. Het is mooi om te kunnen constateren dat het denken nog niet volledig stopgezet is in onze democratie. Ik bespeur een goede ontwikkeling. Voorzitter, de RES 1.0 is de eerste tussenrapportage in dit meerjarig proces. De kracht van een dergelijk proces is uiteraard dat het goed gemonitord wordt en waar nodig wordt bijgesteld. Daarvoor volg je alle ontwikkelingen en ervaringen die je tijdens zo'n proces opdoet. Immers, doe je dat niet, dan zul je snel draagvlak verliezen. Welnu, zonder compleet te willen zijn, een aantal ontwikkelingen, van de laatste tijd. Onlangs presenteerden de netbeheerders een rapport waaruit blijkt dat het verbruik van elektriciteit de komende 30 jaar gaat verdubbelen. Dat betekent dat het hele land volzetten met windmolens en zonneweides, en dan om daarmee vooral waterstof te maken. Wat dat betreft: wetenschappers waarschuwen voor de lage energieopbrengst en de extreem hoge kosten van waterstof. Het is onrealistisch voor grootschalige energieopwekking, aldus deze deskundigen. Voortdurend rapporteren media over de negatieve effecten van zonneweides en vooral windmolens. Mensen worden er letterlijk ziek van. En de weerstand blijft groeien. Zoals de mensen in Meeden, die eisen dat de molens vanwege hun nachtrust 's nachts worden uitgezet. De eerste proefwijk om gedwongen van het gas af te gaan in Drenthe, de wijk Kloosterveen in Assen, leverde een woedende bevolking op. Juridische tegenactie is inmiddels gestart. In Hoogeveen slaagt de gemeente er niet in de bewoners van de aan te leggen Waterstofwijk te overtuigen. Het Friese Dantumadiel is de eerste gemeente in het noorden die een verbod invoert op zonneweides op landbouwgrond. Voorzitter, want ik kan nog wel een tijdje doorgaan met deze lijst, maar waar gaat het om? Of je nu voor of tegen de RES bent, als je wilt dat het een succes wordt, dan dien je deze signalen in ontwikkelingen te benoemen en te duiden. Het is al ronduit bizar dat het college geen woord wijdt aan de stroom van wetenschappelijke publicaties over de onhaalbaarheid van de transitie op de weerstand van burgers, als de RES zich aan de voordeur meldt. Voorzitter, een college dat de andere kant op kijkt en signalen en de ontwikkelingen uit de samenleving negeert, krijgt het juist niet, en ik citeer nu het motto van dit college 'mooi voor elkaar'. Ten slotte. Bewoners van GroenLinks en de Amsterdamse wijk IJburg willen geen windmolens in hun achtertuin. Het Deltaplan voor extra woningen in Drenthe in ruil voor spoorlijnen dient daarom te worden voorzien van nieuwe voorraden. De nieuwe bewoners dienen uitsluitend van GroenLinks te zijn. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel mijnheer Duut. Dan gaan we door naar de heer Neutel van het CDA en daarna de heer Bos van GroenLinks.

De heer Neutel: Dank u wel voorzitter. Hoe je over klimaatverandering denkt, is misschien wel niet van belang, want iedereen weet dat bij het huidige gebruik van fossiele brandstoffen er ooit een moment komt dat het op is. Of het nu gaat om aardgas, aardolie, uranium of wat dan ook, er komt een einde aan. Dat besef is er al heel lang. In 1974 diende minister van Economische Zaken Lubbers namens het kabinet Den Uyl de Energienota in. Doel was: beperking van het energiegebruik en zoeken naar alternatieven. Nu hebben we geen Energienota maar een Regionale Energiestrategie. Nu zijn er niet alleen zorgen over het opraken van de grondstoffen, maar we zijn ons ook pijnlijk bewust dat door het groeiende gebruik van fossiele brandstoffen ook de CO₂-uitstoot explosief is gestegen. We weten inmiddels dat dat ook de nodige problemen geeft. Maar wij zijn als mensen verwend. En de geschiedenis leert dat het gebruik van energie moeilijk is terug te dringen. Ook in deze RES wordt er meer aandacht besteed aan alternatieve vormen van energieopwekking dan aan het verminderen van ons energieverbruik. Het staat weliswaar genoemd, maar wordt niet concreet uitgewerkt. Waarom bijvoorbeeld geen verplichting voor de industrie om het energieverbruik in 2030 met 10% te hebben teruggebracht? Waarom geen stimuleringsubsidies voor dit streven? De mentaliteit is niet gericht op het verminderen van energieverbruik, maar op het behouden van de status-quo. Dus zijn we er op gericht om ons energieverbruik om te zetten van fossiel naar het opwekken door middel van duurzame energiebronnen. De grote vraag is: Overziet de meerderheid van de bevolking de consequenties van de RES wel? Iedereen heeft wel eens gehoord van zonnepanelen, maar voor de consequenties...

De heer Duut: Voorzitter.

De voorzitter: Mijnheer Duut, gaat uw gang.

De heer Duut: Mijnheer Neutel, valt in uw wereld kernenergie ook onder de categorie 'duurzaam'?

De heer Neutel: Nee mijnheer Duut, dat valt niet daaronder, want ook kernenergie heeft een grondstof nodig die eindig is. Dus in die zin valt dat er niet onder. Voorzitter, ik ga verder. Iedereen heeft wel eens gehoord van zonnepanelen.

De heer Koopmans: Voorzitter, ik zwaai al een poosje.

De voorzitter: Het kan zijn dat u zwaait, maar ik zie u namelijk niet in beeld. Gaat uw gang mijnheer Koopmans, PVV.

De heer Koopmans: Meneer Neutel, duurzame-energie. Kunt u mij uitleggen binnen het bestek van de tijd, wat er duurzaam is aan een windmolen of aan een zonnepark als die na 15 jaar als groot niet-recyclebaar opgeborgen moeten worden?

De heer Neutel: Als een machine is versleten, dan komt er meestal een andere machine voor in de plaats die efficiënter werkt dan de oude machine. En natuurlijk, als je vervangbare energie gebruikt, moet je ook werken aan het vervangen van je apparatuur. En dat is niet anders en dat is een probleem dat we inderdaad ook moeten oplossen. Dat hoort daarbij. Ook daar lees ik niets over in de RES. Maar dat heeft ook nog wel enige tijd voordat we daar verder over kunnen praten, denk ik.

De heer Koopmans: Maar, u geeft geen antwoord op de vraag. Er zitten in windmolens en zonneparken zeldzame aardmetalen en die zijn essentieel voor de werking. En die zeldzame aardmetalen zijn zeldzamer, nog veel zeldzamer zelfs, dan uranium. Is dat duurzaam? En uranium is niet duurzaam.

De heer Neutel: De windmolens zijn niet duurzaam. De vervangbare energie die eruit komt, is duurzaam. Want de zon blijft schijnen en de wind blijft waaien. U hebt gelijk, ik kan daardoor een opmerking achterwege laten. Een ander probleem van de huidige manier van energie opwekken, is inderdaad de grondstoffen die gebruikt worden op dit moment. Maar dat niet alleen. Als je in de krant leest, dan zie je ook berichten over elektrische auto's waarvoor onderdelen nodig zijn, die gewonnen moeten worden of gemaakt moeten worden uit grondstoffen die eindig zijn. En dat is natuurlijk wel een probleem dat opgelost moet worden, want anders kan de hele energiestrategie wel eens stil komen te liggen door het gebrek aan grondstoffen. Maar het gaat er dus om, dat je wind gebruikt en dat je zon gebruikt en dat raakt niet op. Tenminste we gebruiken al een paar miljard jaar deze energiebronnen, onvoldoende natuurlijk, maar dat zal ook nog wel een poosje zo duren.

De voorzitter: Goed. Dan gaan we naar de heer Schoenmaker, want hij heeft ook nog een interruptie.

De heer Schoenmaker: Dank u wel voorzitter. Dat ging over een bijzinnetje in de beantwoording van de heer Neutel. En die bijzin ging over 'zo meteen als we het afval hebben, over 30 jaar van zonneparken en windmolens, hoe dat opgeruimd moet worden, dat zien we dan wel weer'. Ik ga er nog van uit dat het CDA daar ook bezorgd over is en over nagedacht heeft, want het is een giga klus om alle rommel straks weer op te gaan ruimen als het afgeschreven is. En u doet dan wel... Op dit moment zegt u: Het is iets voor later. Nou, het lijkt mij iets dat op voorhand geregeld moet worden. En ik hoop dat u dat ook zo ziet en dat het niet iets is waar u zich later wel een keer zorgen over maakt, want dan denk ik toch wel heel erg aan de Jongerenadviesraad vanuit Drenthe, die zich hier grote zorgen over maakt. En die zorgen moeten wij nu eigenlijk ook al hebben.

De heer Neutel: Zoals u weet mijnheer Schoenmaker, heb ik een aantal jaren geleden in een debat over de windmolens in de Drentse Monden al een keer aangegeven, dat als er een vergunning verleend wordt, dan moet die vergunning eindig zijn. En die vergunning moet niet alleen eindig zijn, maar daar is later bijgekomen, en dat is ook het standpunt van het CDA, als de vergunningstermijn afgelopen is, dan moet het weer teruggebracht worden in de staat waarin het is op het moment dat de windmolens of de zonnepanelen neergezet worden. En dat is iets wat wij in onze wetten vast moeten leggen. Dat wanneer er zoiets gebeurt, dat het van tevoren duidelijk is hoe dat gaat en wie dat betaalt. En de heer Veenstra noemde dat in zijn bijdrage, in zijn inspraak ook al, dit probleem. En dit probleem moet wel degelijk getackeld worden en we zullen in onze overeenkomsten met de energieleveranciers dat ook goed in de gaten moeten houden. En misschien is het ook wel iets om in de nieuwe omgevingsverordening op te nemen.

De voorzitter: Een tweede interruptie van de heer Schoenmaker.

De heer Schoenmaker: U geeft nu aan dat het bij de Monden ook al aan de orde was, dat u toen vragen heeft gesteld. Heeft u dat ook gemonitord of dat destijds gebeurd is? Want de vraag stellen en vervolgens achterover hangen, heeft niet zo heel veel zin. Wat is daar het resultaat van geweest?

De heer Neutel: Daar hebt u wel een goed punt, want daar kan ik geen antwoord op geven. Misschien dat dat meteen een mooie vraag is aan de gedeputeerde: Is daar ook nog wat mee gedaan of niet indertijd? Dank u wel mijnheer Schoenmaker.

De heer Schoenmaker: Graag gedaan, want diezelfde vraag hadden wij ook.

De voorzitter: Dat scheelt alweer tijd, zal ik maar zeggen. Wij gaan door met de heer Neutel.

De heer Neutel: Ik had het net over zonnepanelen en aardgas, dat dat bij de mensen eigenlijk nog niet tussen de oren zit. Dat gewoon een clubje van mensen die zich er geïnteresseerd in voelt, dat die daarmee bezig is geweest. En dan zegt de RES, dat het fenomeen Drentse Energie Driedaagse heeft bijgedragen aan de positieve beeldvorming over de energietransitie onder brede lagen van de bevolking. En dan denk ik dat, als je dat meent, dat je jezelf een beetje een rad voor de ogen draait, want die Driedaagse is alleen maar gevolgd door raadsleden, Statenleden en ambtenaren die zich met energietransitie bezig houden en een handjevol geïnteresseerden. En mijnheer gedeputeerde, als het anders is dan hoor ik dat graag. Maar dat is toch de indruk die ik van de Drentse Energie Driedaagse heb overgehouden. Dus die brede steun in brede lagen van de bevolking, die moet volgens mij nog gerealiseerd worden. Gelukkig ademt de RES wel de sfeer van betrokkenheid, draagvlak en participatie, lokaal eigenaarschap onder de inwoners uit. Daar zijn we blij om. En terecht, want dat kun je niet genoeg benadrukken. Maar hoe je dat concreet gaat doen, daar geeft de RES geen beeld bij. De Natuur en Milieufederatie en de Drentse KEI hebben aangegeven dat er iets ontbreekt in de RES. En dat is voldoende aanscherping en...

Mevrouw Meeuwissen: Voorzitter.

De voorzitter: Ik zie een interruptie van mevrouw Meeuwissen, VVD.

Mevrouw Meeuwissen: U geeft net aan, het lokale draagvlak en ook het lokale eigenaarschap, dat gooit u een beetje op een hoop, maar ik vroeg me even af: Hoe ziet u het dan als een lokale ondernemer ergens land heeft en daar een zonneweide plaats, dan is het dus lokaal eigenaarschap, want hij woont daar. Is dat hetzelfde als draagvlak voor u?

De heer Neutel: Nee. Dat is geen draagvlak, want die ene bewoner is misschien 1% van de omgeving. Dus dat kun je niet zien als draagvlak. Het is wel lokaal eigenaarschap natuurlijk. En ik hoop dat zo'n initiatiefnemer, en u weet dat ik er eentje ken, dat zo'n initiatiefnemer ook dat draagvlak gaat organiseren en zich ook openstelt voor deelname van anderen in zijn omgeving. Maar kijk, dat zijn nu juist van die dingen die wij nog vast moeten leggen, van hoe je dat nou allemaal gaat invullen. Maar dat het van belang is dat er meer dan één persoon meedoet aan zo'n initiatief, daar zijn we wel van overtuigd.

Mevrouw Meeuwissen: Voorzitter, als het mag nog een vraag hierop voortbordurend. Als dan een initiatief bestaat uit bijvoorbeeld een coöperatie met een paar mensen uit de omgeving, maar misschien ook wel van buiten, want dat hoor je ook steeds meer, dat mensen van buiten deelnemen, vindt u dat hetzelfde als draagvlak?

De heer Neutel: Ja, dan gaan we natuurlijk in allerlei details vragen doorvragen. Ik vind het heel interessant, maar dat is nou juist de vraag waar wij voorgesteld zijn. En die vraag hebben we al

eerder gesteld: Hoe organiseer je nou dat draagvlak? En wat ga je nou doen op het moment dat er een rapport komt van een initiatiefnemer en die heeft netjes aangetoond dat vanuit de regels die wij gesteld hebben dat er contact met de omgeving gezocht moet worden, en die persoon zegt: Ik heb alles gedaan om contact met de omgeving te zoeken. Het is helaas niet gelukt, maar de poging heb ik in ieder geval wel gedaan en daarmee heb ik voldaan aan de eis die de provincie stelt. Dus ik mag nu door. Dat is een van de punten die wij al eerder aangeroerd hebben. Dat is nog een knelpunt en daar zal toch ook duidelijkheid over moeten komen, hoe je dan in die situaties met de vergunningverlening omgaat.

Mevrouw Meeuwissen: Dank u wel.

De voorzitter: Ik zie nog wel... Ik zag net een handje van de heer Zwiers van de Partij van de Arbeid. Nog steeds. Gaat uw gang.

De heer Zwiers: Voorzitter, dank u wel. De heer Neutel refereerde er net al aan. Hij gaf aan: Ik hoop dat initiatiefnemers ook hun best gaan doen om omwonenden te betrekken. Dat komt overeen met de zorg die de Partij van de Arbeid heeft. We willen niet alleen stimuleren of vragen, maar ook harde eisen stellen. Als ik zo volgens mij de beantwoording van de heer Neutel zojuist hoorde, is hij het daarmee eens met de Partij van de Arbeid. Klopt dat?

De heer Neutel: We zijn het voor een groot deel eens met de Partij van de Arbeid. Maar als de details uitgewerkt worden, dan willen we graag verder praten. Voorzitter, ik had het net even over de NMF en de Drentse KEI. Voldoende aanscherping en borging dat ondersteunen wij en de RES heeft, zoals al meerderen gezegd hebben geen juridische grondslag en daarom zal dat in de Omgevingsverordening moeten worden opgenomen. Ik wil nog iets zeggen over de betrokkenheid van de inwoners op bijvoorbeeld de warmtetransitie. Daar zijn ook al meerderen die daar wat over gezegd hebben. Want waar bewoners de meeste moeite mee hebben, is met de kreet 'Wij moeten van het gas af'. Vooral voor mensen met een niet al te hoog inkomen kan dit veelal een schrikbeeld zijn. Want hoe gaan we dat betalen? In de RES hebben we het meer over elektriciteit en over warmte, terwijl dat toch iets is wat de mensen het meest zou kunnen raken. Vooral als je kijkt naar mensen met een minimuminkomen en een slecht geïsoleerd huis, voor zo iemand is het toch echt een schrikbeeld dat de cv-ketel stuk gaat en er geen gasapparaat meer gemonteerd mag worden. Hoe krijg je het dan warm? Niet met een warmtepomp. Voor mensen met geld op de bank is het makkelijk om te investeren in een warmtepomp. Dat levert meer op dan de rente die de bank betaald. Maar veel mensen zitten niet in zo'n luxepositie. En al die huurhuizen en de laagste huursectoren, hoe neem je woningbouwcorporaties mee in de RES? Hoe biedt je mensen perspectief, zodat ze mee gaan doen in de geschetste energietransitie? Dat zal nog wel de nodige energie kosten, denken wij. En dan voorzitter, nog even refererend aan de vraag die de VVD ook stelt over de hoeveelheid van de 3,5 TW die aangeboden wordt. Vraag aan de gedeputeerde: Is het nou echt zo, dat als wij deze RES nu aannemen in de volgende Statenvergadering, dat de provincie zich dan ook volledig verplicht heeft om die 3,5 TW te gaan realiseren? Beetje een aanscherping van de vraag van mevrouw Meeuwissen, maar voor ons ook van belang. Wij vinden de RES 1.0 een goed stuk, goed als startpunt, maar snel concreet worden op het punt van draagvlak. Dat is meerdere malen besproken vanochtend. In de RES 2.0 zal volop aandacht moeten zijn voor energiebesparing en warmtetransitie. En de Omgevingsverordening moet zo worden ingericht dat we sturend kunnen zijn op ruimtelijke aspecten, de verplichting tot deelname van de bewoners rondom energieactiviteiten en de provinciale rol. Dit alles om voor borging te zorgen. Dank u wel voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel mijnheer Neutel. Voordat wij nu naar de heer Bos van GroenLinks gaan. We zitten nu op een schema dat de eerste termijn niet 1,5 uur duurt, maar bijna 3 uur. Dus ik zou iedereen willen vragen om zijn interrupties te beperken tot het hoogstnoodzakelijke, dan kunnen we weer een klein beetje op schema terugkomen. Het woord is aan de heer Bos van GroenLinks en daarna de heer Koopmans, PVV.

De heer Bos: Voorzitter dank u wel. Ik heb gelukkig mijn interrupties al een beetje gespuid zojuist. De RES, wat gaan we ook al weer doen? De opdracht is om aandeel te leveren aan de landelijke opgave om hernieuwbare energie op te wekken. En dus niet om de provincie te bedienen of om te besparen, zoals was geantwoord. En om in kaart te brengen waar regionale warmtebronnen zich bevinden en waar deze ingezet kunnen worden. Dat gemeenten hier op voort kunnen borduren in een warmtetransitievisies. De RES geeft alleen mogelijkheden en haalbaarheid aan. GroenLinks is tevreden over het Drentse bod van 3,45 TWh, hoewel er wat ons betreft nog wel een schepje bovenop had gekund. Wellicht leidt de RES 2.0 tot nieuwe inzichten. De nieuwe doelstelling van de Europese Commissie om 55% CO₂-uitstoot te verminderen ten opzichte van 1990, zal effect gaan hebben op ons energiesysteem. Een verregaande elektrificatie is nodig en opwek dan ook. Energie is een systeem. En GroenLinks is van mening dat we het ook op die wijze moeten benaderen. Bij de eerdere behandelingen van het Klimaatakkoord, startnotitie en de concept-RES hebben wij telkens gevraagd om regie. De regie op energie als systeem en de regie op participatie. GroenLinks deelt daar aangaande ook de zorgen van de Natuur en Milieufederatie Drenthe aangaande zorgvuldig ruimtegebruik en participatie. De reden waarom we de RES uitvoeren op deze decentrale wijze, is omdat de gemeenten hierom gevraagd hebben, na het debacle in de uitvoering van het Energieakkoord. Maar wanneer iedere gemeente zijn eigen keuzes gaat maken, dan bestaat er een grote kans dat deze keuzes niet de meest efficiënte of ruimtelijk meest gewenste keuzes zijn. En juist daar ligt volgens GroenLinks een taak voor ons als provincie. De netbeheerders weten hoe wij ons bod van 3,45 TWh zo efficiënt mogelijk kunnen aansluiten. GroenLinks ziet graag dat dit zwaar meegenomen wordt in de uitvoering van de RES, om kosten te besparen die uiteindelijk terug komen te liggen bij onze inwoners.

De voorzitter: Mijnheer Bos, een ogenblikje, want er is een interruptie van de heer Schoenmaker van Sterk Lokaal.

De heer Schoenmaker: Ik zal het kort houden voorzitter, dank u. Hoor ik de heer Bos nou zeggen, dat de gemeenten in principe verantwoordelijk waren voor de invulling van de RES en die hebben allemaal een bod gedaan en dat op dit moment er eigenlijk een motie van wantrouwen richting de gemeenten hangt? U wil meer regie, want u vertrouwt de gemeenten in Drenthe niet? Is dat wat u zegt?

De heer Bos: Nee, dat is absoluut niet wat ik zeg. Ik vertrouw de gemeenten juist heel erg, alleen er is wel een orgaan dat uiteindelijk de regie zou moeten voeren op energie als een systeem en op de participatie. En we kiezen er bijvoorbeeld voor om bij zon op land te zeggen gedurende het proces, we gaan vanuit de motie kaders stellen in de Omgevingsvisie. We kunnen bijvoorbeeld ook gaan nadenken over: Wat is nou gewenst?

De heer Schoenmaker: Dus eigenlijk hoor ik u zeggen: Zolang de gemeente maar precies doet wat wij in gedachten hadden, dan hebben ze de vrijheid. Wijken ze af, dan grijpen we in. Dat is toch geen vrijheid. Dan haal je toch de regie bij de gemeenten vandaan?

De heer Bos: Volgens mij voorzitter als ik het goed heb, hebben wij de motie 'Zon op dak' op dat moment niet gesteund, de rest van de Staten wel. Dus wat dat betreft hebben wij de vrijheid van de gemeenten niet ingeperkt. Dus nee, zo moet u dat absoluut niet zien. We geven veel tijd aan de gemeenten, maar we kijken wel wat is dan logisch en waar kunnen we gemeenten bij assisteren en regisseren. En dat is niet zeggen wat ze moeten doen.

De heer Schoenmaker: U bedoelt het wel, maar u zegt het anders. Dank u wel.

De heer Bos: Daar ben ik het niet mee eens. Daarop voortbordurend, ik moet even kijken... Laten we daarnaast aangeven waar wij als provincie een voorkeur zien voor hernieuwbare energie in relatie tot onze provinciale rol op het gebied van natuur en landschap. Ongeacht wat de gemeenten hebben geboden, kunnen we wel aangeven waar windturbines welkom zijn, tot welke hoogte of waar juist niet en waarom. Dit kan in het vervolg van de RES nog wel van pas komen. Wij horen graag of het college hiertoe bereid is. Toch is efficiëntie natuurlijk niet het enige instrument om draagvlak te vergroten. Draagvlak moet juist ontstaan door onze inwoners mee te nemen en door ze eigenaar te maken van de projecten in hun omgeving. Het kan bijvoorbeeld zo zijn, dat men een hoge kosten efficiënte windturbine niet ziet zitten, maar 400 kleinere, die ergens achter wegvallen, wel. En hoewel ik van de Jongerenadviesraad zojuist wat anders begreep, op die manier bereiken we wel onze inzet zonder af te doen aan het draagvlak. Het probleem dat hier achter ligt, betreft de omzet van de SDE-regeling. Die wordt namelijk steeds scherper weggezet, waardoor de efficiëntie per project ook steeds belangrijker wordt. Wat GroenLinks betreft, moet die efficiëntie van het systeem leidend zijn, in combinatie met het maatschappelijk resultaat. En dat de inwoners van Drenthe trots mogen zijn op hoe hun provincie de energietransitie vorm gegeven heeft. Graag horen wij een reactie van het college op hoe de SDE-regeling zich verhoudt tot onze uitgangspunten. De laatste tijd is veel te doen geweest rondom gebiedsfondsen. Uiteraard gaan wij ervan uit dat deze vorm van participatie, of eigenlijk compensatie, geen plaats meer krijgt in de uitgangspunten van de RES. Maar mocht dit onverhoopt toch gebeuren, dan lijkt het ons van belang dat we als provincie altijd aansturen op een onafhankelijk orgaan, dat zal gaan over de besteding van het geld. En om af te sluiten met een advies dat ik vorige keer ook heb gegeven: Nu de boer op, betrek onze inwoners en proberen hen deelgenoot te maken. Leg uit waarom we iets doen, wat er verwacht wordt en hoe zij bij kunnen dragen. Voorzitter, dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel mijnheer Bos. Dan gaan we nu naar de heer Koopmans van de PVV en daarna dan de heer Pruisscher van de ChristenUnie.

De heer Koopmans: Dank u wel voorzitter. De Regionale Energietransitie. We hebben 5 minuten spreektijd, het is 7 minuten geworden. 5 minuten, 7 minuten, om iets te zeggen of te vinden van de meest ingrijpende verandering die we qua leefomgeving in Drenthe plaats laten vinden. In de komende tientallen jaren gaat Drenthe veranderen. Als u in de komende weken nog even tijd heeft, dat geldt niet alleen voor de voorzitter maar dat geldt eigenlijk voor alle Statenleden, kijk nog eens eventjes in de Drentse Veenkoloniën. Rijd er eens even doorheen. Niet te lang wachten, want over een aantal, 6–8 weken, gaat het beeld weer veranderen. U zult voor verbaasd zijn. Dat mooie weidse uitzicht dat het Veenkoloniën kenmerkte, wordt nu verstoord door een wirwar van stalen masten met draaiende wieken, 45 in totaal. En u bent aanbeland in een land dat bepaald wordt door zwaaiपालen en zonneparken. Een heel ander land dan Drenthe 5 jaar geleden. De plannen zoals ze er liggen in de RES 1.0 betekenen momenteel dat we in Drenthe veel van deze dingen gaan plaatsen en zonneparken aanleggen. Maar, als je in alle documenten kijkt, er worden geen aantallen genoemd, er worden alleen maar megawatts en gigawatts en

terawatts genoemd. De vraag aan de gedeputeerde is eigenlijk, of hij kan verduidelijken wat er nu in aantallen zonneparken, in hectares dan graag, en ook aantallen windturbines, windmolens en niet parken. Want een park kan wel 20 windmolens hebben. Dit gaat nu over de RES 1.0, maar er komt nog een 2.0 en misschien wel een 3.0. Dit is maar... Uiteindelijk in de RES 1.0 gaat het vooral over elektriciteit. En er is ook aangegeven dat het gaat over de elektriciteitsvraag vanuit het Klimaatakkoord. Maar, dat betekent dat er dus nog meer groene energie moet komen. En misschien kan de gedeputeerde daar iets in aangeven: Hoeveel van die totale energie moeten wij nog in Drenthe gaan opwekken? Dit gaat alleen maar over het deel elektrificatie en er komt dus nog veel meer bij. En hoeveel, 1000, 1500, windturbines gaan we in Drenthe krijgen? Hoeveel km² aan zonneparken? We hebben het al gehad met meerdere sprekers over die 3,45 TWh. Het is een optelsom, het is 10% van de nationale opgave, maar mijn vraag en onze vraag was ook: Waarom geeft Drenthe zo veel? Er woont hier nog geen 3% van de de bevolking en we bieden 10% van het totaal. Leuk, maar de vraag is eigenlijk: De gemeenten hebben dat onafhankelijk van elkaar allemaal opgesteld. Die hebben niet gekeken: Zijn we er nou of moet er nog meer bij? Had hier niet een beetje regie vanuit de gedeputeerde kunnen komen om te zeggen: Jongens, dit is het doel. Als we iets meer bieden, is het prima. Maar dit is ongeveer het doel. Dus jullie hebben te veel, jullie moeten nog iets meer. Daar had wat meer regie mogen zijn. Is dat niet gebeurd? En waarom niet? Maar een ander punt is, als je kijkt naar die hele stroomopwekking door zonneparken en windenergie, het is, Wiebes heeft het ooit een keer gezegd, het is wiebelstroom. Als de zon niet schijnt en het waait ook even niet, dan komt er heel weinig energie. En is het zulk weer als vandaag, een stevige wind en ook veel zon, dan hebben we op veel momenten gewoon een overschot. Het probleem is alleen dat je bij de burens niet kunt lenen, je kunt het niet exporteren naar de burens, want daar speelt precies hetzelfde. Dat betekent dat hiervoor gewoon fossiele energie de enige oplossing is. De fossiele centrales, gas, de kolen zullen we dan wel weg hebben, maar de gascentrales of andere centrales, zullen dus de energie moeten voorzien die we niet kunnen opwekken door het weer. Heeft GS daar al ideeën voor ontwikkeld over hoe we dit gaan aanpakken? Gaan we daar eigen energiecentrales voor bouwen, of gaan we, het werd net al gezegd, betonblokken omhoog hijsen, die we daarna naar beneden kunnen laten duwen? Het andere punt dat al genoemd is, is het ontbreken van de financiële verantwoording. Er staat helemaal niets aan geld. En eigenlijk is onze vraag aan GS, of ze enig idee hebben om dat een beetje te kwantificeren. Wat gaat de transitie de komende 10 jaar in Drenthe kosten? Dan delen we dat wel door die 500.000 zoveel of 400.000 zoveel inwoners. Dan weet iedereen wat dat per gezin gaat kosten. Van het gas af. Een haalbare kaart in de Randstad, in grote steden. Want ja, daar kun je met wijkverwarming en van alles en nog wat doen. Maar in de Veenkoloniën en ook op het Drentse platteland, een hele lastige opgave. Heeft GS daar nagedacht over hoe gaat dat nu straks? Gaan we daar een aparte pot voor maken? Gaan we de kosten subsidiëren of iets dergelijks? Of, wat ook al genoemd is, doorzettingsmacht en afdwingen? Nou dat laatste, daar zijn we absoluut tegen. Je zult die mensen in de waarde moeten laten en je zult wat moeten bedenken, maar afdwingen, nee, dat gaan we niet doen. Dan, als je het hele verhaal leest, dan zeg ik: In dromenland zijn dit soort plannen haalbaar, alsmede leuke kaskrakers in de bioscoop, dan kun je kijken wat er gaat gebeuren. Maar we zitten hier in een werkelijke wereld. We zullen iets moeten doen aan duurzaamheid. We zullen wat duurzamer moeten worden. Dat betekent: Kolencentrales zijn niet meer van deze tijd. Gas kan nog eventjes, een jaar of 10 of 20, maar zullen we ook gaan afbouwen, en dan moeten we echt naar duurzame energiesystemen. En dat zijn geen windmolens, dat zijn geen zonneparken. Want wat ik al eerder heb aangegeven, die zijn na 15 jaar op. En dan is het wel... Dan moet je ze gaan vervangen, maar vervangen is niet duurzaam. Kijk, een kerncentrale gaat 50 jaar mee. Dat is een stukje duurzamer. Dus we zullen echt moeten zoeken naar echt duurzame energie opweksystemen. Het laatste punt eventjes. En daar komt toch een vraag nog even voor GS. Is GS in

staat, en kunnen ze dat ook, om deze RES af te keuren? Je kunt wel zeggen: We gaan het niet uitvoeren. Ik weet niet of dat kan, maar die vraag hebben wij eigenlijk. Zou GS kunnen zeggen: Jongens, wij vinden het te slecht, we keuren het af, we gaan een nieuwe maken. Dan kom ik eigenlijk aan het einde. Als je dit hele traject leest, je gaat er eens even op een afstandje naar kijken, dan zeg ik: Dan is het net alsof ik zit te kijken naar een hele lange aflevering van 'Nederland vertrekt'. U kent het wel. We weten waarheen we willen, de financiering hebben we nog niet goed geregeld, het onderdak ter plaatse rammelt. We hebben ook nog geen idee wat de kosten zijn, maar we gaan ons eigen huis, ons Drentse land, alvast afbreken, want daar komen we niet meer terug. We gaan ergens anders heen. U kunt het al raden. 'Nederland vertrekt' wordt een echte kijkcijfer hit. Dan nog een allerlaatste. Op de website www.iedereendoet-wat.nl/RES van de RES, kunt u vragen en vinden en zoeken naar alle informatie over de RES. Maar u vindt er niets over hoe de RES in elkaar zit, wie het meest profiteert van de RES, waar het geld heengaat. Het is eigenlijk weer iets waarvan ik zeg: Ja, weer een gemiste kans. U zult begrijpen dat wij niet de meest enthousiaste fractie zullen zijn over deze RES. En daar wilde ik het dan ook bij laten. Dank u.

De voorzitter: Dat is dan net op het nippertje, want ik wou bijna gaan zeggen: Het is wel genoeg geweest. Dank u wel mijnheer Koopmans namens de PVV. Alvast voor de interne huishoudelijke structuren. Over ongeveer drie kwartier zijn we aan het einde van de eerste termijn van de zijde van de commissie en voordat de gedeputeerde dan zijn beantwoording gaat doen, gaan we eerst de lunchschorsing doen. Zo, weet u in ieder geval al waar u aan toe bent en kunt u de broodjes al dan niet in de oven stoppen. Wij komen nu bij de heer Pruijscher van de ChristenUnie. Gaat uw gang en daarna de heer Mäkel van de SP.

De heer Pruijscher: Dank u wel voorzitter. Met de lunch in het vooruitzicht, moet het toch eigenlijk wel goedkomen. Gaan we ons best voor doen. Voorzitter, Drenthe is ambitieus. We willen in 2030 3,45 TWh aan hernieuwbare energie opwekken en daarmee ook 2 megaton CO₂-uitstoot vermijden. Die ambitie hebben we al uitgesproken bij de concept-RES en nu is onderzocht en beoordeeld dat dat ook realistisch en haalbaar is op weg naar 2030. Dat is dan de Drentse bijdrage aan de realisatie van het Klimaatakkoord, maar ook onze eigen provinciale ambities uit de Omgevingsvisie. In de rest van mijn betoog probeer ik toch ook een beetje de koppeling te maken met wat we gezegd hebben bij de behandeling van de concept-RES. Dat geeft hopelijk wat consistentie in de lijn. Toen hebben we als ChristenUnie ook gevraagd om een beschouwing op de rol van de positie van de provincie. Elke gemeente heeft namelijk de belangen van haar eigen inwoners voor ogen, maar de provincie dient zich te verhouden tot alle inwoners. En dat geeft een bepaald spanningsveld. Wanneer we bijvoorbeeld kijken naar die grafiek op pagina 31, dan zien we de totale energieopwekking per gemeente. Maar we zien daarbij ook grote verschillen. Tussen Borger-Odoorn en Westerveld zit dag en nacht verschil, terwijl hun grondoppervlak vergelijkbaar is. En hoe is eigenlijk over die verdeling gesproken? De PvdA vroeg daar ook al naar. Er zit gewoon verschil tussen de gebieden in onze provincie. Maar als provincie verhouden we ons, zoals gezegd, tot al die gebieden en inwoners. Vinden we daar dan ook iets van? Vinden we die verdeling nu eerlijk? Of om het iets anders te vragen: Getuigt dat nu van zorgvuldig ruimtegebruik over de hele provincie? Bij de behandeling van de concept-RES heb ik ook gevraagd om bij deze RES 1.0 een verantwoording van de verdeling over de gemeenten bij te voegen. Tot onze grote spijt hebben we die nu niet kunnen nalezen. We vragen de gedeputeerde daar ook toch om nadere informatie. Ten aanzien van de maatschappelijke betrokkenheid hebben we gevraagd om meer duidelijkheid. Er werd toen in verschillende vormen over gesproken, wat zorgde voor onduidelijk. We zijn blij om te bemerken dat er nu maar liefst 7 pagina's aan gewijd zijn. Het is ook goed om de verschillende vormen van participatie die daar in zijn beschreven, te

lezen. Waarbij we ook al de wens willen uitspreken om dat verschil in onderscheid door iedereen te laten gebruiken. Dat voorkomt een soort spraakverwarring, al dan niet van Babylonische proporties misschien. Een van die vormen is beleidsparticipatie, waarbij inwoners betrokken zijn bij het opstellen, uitvoeren en evalueren van overheidsbeleid. Dat doet bij ons ook wel de vraag opkomen hoe dat nú is gegaan, dus bij het opstellen van deze RES. Dat vraagt ook weer om een reflectie van de gedeputeerde. Wij hebben daar door de insprekers ook het een en ander over gehoord. Sommige zinnen lijken ook een beetje uit de lucht te komen vallen. We lezen steeds dat de primaire verantwoordelijkheid op gemeentelijk niveau ligt, vooral als het gaat om participatie. Ook als het gaat om sturing op energiebeleid zijn de gemeenten aan zet. En dan staat er toch ineens dat ook de provincie Drenthe zorgdraagt voor participatiebeleid bij energieprojecten. Maar welke rol hebben wij daar nu dan precies? Wat gaan we daar dan op doen? Wat is dan ons participatiebeleid op dat traject? En de vraag die de Jongerenadviesraad daarbij stelde, vond ik wel een interessante. Kijk nou naar een meer actieve rol voor de provincie en kijk ook naar of je een soort basisregels of minima criteria kunt vaststellen. Graag een reactie daarop. Bij de concept-RES hebben we het streven naar 50% lokaal eigendom ondersteund, maar wel met de kanttekening dat het aansturen van inwoners om zich bedrijfsmatig te verenigen en hun professionaliteit te verhogen, wat begint te schuren. Ook als gewone inwoner heb je recht op de lusten van die energietransitie. We zijn dan ook blij met de zin dat gemeenten een onafhankelijke procesbegeleider kunnen aanstellen, zodat dat gelijkwaardige speelveld tussen initiatiefnemers en inwoners bereikt kan worden. Een zin waar je heel makkelijk overheen kunt lezen, maar waar het belang heel groot van is, zeker gelet op het actuele debat over de verhouding tussen inwoners en de uitvoering van overheidsbeleid. Dus een gelijkwaardig speelveld is cruciaal wat ons betreft. Op het gebied van de energie-infrastructuur liggen heel wat knelpunten, dat kunnen we ook lezen, maar gelukkig liggen er ook heel veel plannen, zelfs met de verwachte kosten van bijna € 1,4 miljard. Wat ons ook opvalt aan die paragraaf, is dat het taalgebruik ineens wat voorzichtiger wordt. De netbeheerders komen ook met aanbevelingen, maar het is heel duidelijk, er moet stevig geïnvesteerd worden. De vraag is dan ook: Gaat dat gebeuren? Want dat is natuurlijk wel iets wat niet alleen bij ons als provincie ligt, maar ook bij netbeheerders. Dat waren voor nu in eerste termijn voorzitter de vragen, waar ik graag een reactie op wil.

De voorzitter: Nou, dank u wel mijnheer Pruisscher, dan gaan we naar de heer Mäkel van de SP en daarna mevrouw Zouine van D66.

De heer Mäkel-van Luttikhuisen: Dank u wel voorzitter. Met dank aan GS. RES 1.0 voor onze regio geweest. Dan even extra wordt.

De voorzitter: Mijnheer Mäkel, het is weer zover.

De heer Mäkel-van Luttikhuisen: Nee hè.

De voorzitter: Dus als u nou even begint met de camera uit te doen, misschien dat we dan genoeg bandbreedte overhouden voor het geluid. Dus begint u nog maar even opnieuw, want het was eigenlijk niet verstaanbaar.

De heer Mäkel-van Luttikhuisen: Vreselijk is dit. Ik hoop dat het nu beter gaat voorzitter.

De voorzitter: Nou ja.

De heer Mäkel-van Luttikhuisen: Niet?

De voorzitter: Dan moet u iets zeggen, anders kan ik het niet horen. Begint u nog maar even opnieuw, dan... Als het niet goed gaat, dan onderbreek ik wel weer.

De heer Mäkel-van Luttikhuizen: De rode draad van wat ik tot nu toe gehoord heb, en niet alleen van mijn collega's, maar ook wat betreft de heer Veenstra en mevrouw Moorman. Daar blijkt toch wel uit dat wat betreft de participatie van burgers in Drenthe echt ontbreekt. Wat ik er uit distilleer, is dat de RES eigenlijk ideeën zijn en het niet duidelijk is wat de gevolgen en vooral wat de gevolgen voor de mensen zijn. Het derde is, dat er over de meerdere de RES misschien moeten uitbreiden met een financiële paragraaf, waardoor het duidelijk wordt, dat hebben we toch wel gemerkt, mensen uiteindelijk voor hun portemonnee gaat betekenen, dat men veel meer betrokken wordt al om er kennis van te nemen. En er is zelfs geopperd om gezien al die zaken die daar dus kennelijk in deze RES nog ontbreken of onvoldoende aandacht krijgen, dat die misschien de hele RES opnieuw zouden moeten worden bezien. Verder kan de SP zich vinden in de reacties van natuur en milieuorganisaties en de Drentse KEI. Wij delen hun zorgen over de vormgeving van burgerparticipatie of liever, hoe burgers gaan delen in de opbrengst. Het is zaak om als provincie en gemeenten dat participatieproces zelf vorm te geven en niet af te wachten totdat commerciële initiatiefnemers dat doen. Wij zijn het met de genoemde brievers eens, dat dit in de tekst van de RES 1.0 onvoldoende wordt gegarandeerd. En de SP wil in dit kader wederom herhalen, en misschien dat de heer Pruisser mij weer zal betichten van het halen van oude koeien uit de sloot, maar het is maar zo actueel als het maar zijn kan. We vinden het echt ongelooflijk jammer en niet te begrijpen, dat aanbevelingen van de Noordelijke Rekenkamer in het rapport 'Verdeling onder hoogspanning' dat participatie en lokale initiatieven verder stimuleerde, niet allemaal door GS zijn overgenomen. Ook heeft GS geweigerd hierop een normatieve visie te ontwikkelen, wat wel was voorgesteld door de Noordelijke Rekenkamer. En verder zei de NRK: In tegenstelling tot omwonenden zat de initiatiefnemer vanaf het begin van het proces bij het bevoegd gezag aan tafel en hadden zij daarvoor veel mogelijkheden om voor hun belangen ook te komen. Ongeacht voor welk model wordt gekozen, vindt de NRK het van belang dat omwonenden een sterke rechtspositie in het totstandkomingsproces krijgen. En de SP begrijpt niet dat GS met steun van een meerderheid van deze Staten, ook al mag het misschien lijken dat men daar nu anders over denkt, destijds zijn niet al die aanbevelingen van de NRK overgenomen. En daarmee lijkt die veel genoemde en zo gewilde burgerparticipatie wat mij betreft meer op een act voor de Bühne. Hoe kan het anders dat onze inwoners ervaren dat hun mening onvoldoende wordt gehoord? Waarom is er een breed gedragen gevoel bij de bevolking, dat besluiten over hun hoofden heen worden genomen en door de politiek niet geluisterd wordt naar hun bezwaren? Dat voorzitter zouden wij ons allemaal heel erg moeten aantrekken. Vraag aan GS is of men op de hoogte is hoeveel participatieplannen er nu zijn gemaakt? Het maken van die plannen staat nog steeds in onze Omgevingsvisie van 2018. De SP heeft hier al eens eerder naar gevraagd. GS hebben ons toen dat antwoord schuldig moeten blijven. Voorzitter, graag zou de SP willen weten, liefst voor de volgende SP-vergadering, eh Provinciale Statenvergadering, hoeveel participatieplannen er zijn opgesteld per gemeente. En ook vindt de SP het natuurlijk vanzelfsprekend dat er hoge eisen gesteld moeten worden aan landschappelijke inpassing en behoud en uitbreiding van natuurwaarden. Dat was het voor dit moment. Dank u wel voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel mijnheer Mäkel. U mag nu de camera weer uitzetten. En ik vraag me ook even af, hoe het komt dat ik mijzelf steeds terug hoor via u. Oké, nou goed. We gaan door naar mevrouw Zouine van D66 en daarna zou het misschien wel eens de heer Bos van Forum voor Democratie kunnen zijn die het woord wil voeren. Mevrouw Zouine.

Mevrouw Zouine: Dank u wel voorzitter. Voorzitter, de doelstellingen en argumenten zijn duidelijk en stemmen ons positief. D66 is voorstander voor uitvoering van het Klimaatakkoord en daar is de RES een groot onderdeel van. De voorwaarden, duurzaam, betrouwbaar en betaalbaar blijven, met gebruik van een energiemix die zowel bijdraagt aan zowel de landelijke opgave als ook de belangen voor Drentse bedrijven en inwoners van onze provincie. In de bespreking van de concept-RES heeft D66 het belang van de realisatie van de doelstellingen van het Klimaatakkoord nogmaals benadrukt. Het Klimaatakkoord gaat uit van 5% realisatie. Wat ons betreft mag dat ook best een beetje meer zijn. We delen echter ook de zorgen die Natuur en Milieufederatie Drenthe hebben geuit in hun brief van 30 april jongstleden. Met name de oproep om in het proces naar de RES 2.0 te blijven investeren in de maatschappelijke dialoog, het betrekken van omwonenden en inwoners en aandacht voor natuur en landschappelijke impact op onder meer agrarische gronden en de gevolgen ervan voor een succesvolle landbouwtransitie. Toch willen wij ook blijven benadrukken, zoals wij GS eerder in een vergadering van 7 april jongstleden hebben gevraagd, toe te zien op een evenwichtige eigendomsverdeling tussen ontwikkelaars en inwoners. En een optimaal gebruik van samenwerking tussen provincie, gemeente en partners, met de mogelijkheid gemeentegrenzen overschrijdend de doelstelling te realiseren. Uit onze informatie blijkt dat nog niet alle gemeenten de eigen RES hebben vastgesteld. Daarnaast is er een brede consensus dat de betrokkenheid en medeverantwoordelijkheid van inwoners zowel draagvlak als uitvoering succesvol maakt. In het Lexnova onderzoek geven inwoners aan wel verantwoordelijkheid te willen en ook meer betrokkenheid te wensen, zoals vandaag ook de heer Veenstra aangeeft, maar niet weten hoe en wanneer in te stappen in het proces. Er is duidelijk bij inwoners, hebben we vandaag gehoord van zowel de heer Veenstra en de jongere generaties van Drenthe, een behoefte aan een handreiking van de provincie. D66 heeft de overtuiging dat wij als provincie dit kunnen en willen faciliteren. Voorzitter, twee vragen aan de gedeputeerde. Vraag dit dan toch allemaal om een actievere rol van de provincie? En is die...

De voorzitter: Mevrouw Zouine, er komt een interruptie van mevrouw Meeuwissen van de VVD.

Mevrouw Zouine: Ja.

Mevrouw Meeuwissen: Mag ik u even wat vragen? Want u heeft het over misschien wel nog meer voorlichting aan inwoners over de RES en wat daar omheen allemaal speelt. Maar is het niet zo dat het pas echt gaat spelen, als heel concreet wordt welke plannen waar en wat het dan precies betekent? En dat het niet zoveel zin heeft om in dit stadium nog meer participatie te verwachten?

Mevrouw Zouine: Daar ben ik het mee oneens, want het gaat hier niet zozeer om de informatieverstrekking, maar juist om de inwoners en jongeren ook in een eerder vroeg stadium te betrekken. Juist bij de gemeenten en zoals we ook Dewi hebben kunnen horen zeggen, dat het ook via het onderwijs een grote rol kan zijn. Maar daar kom ik later op terug in mijn vraag aan de gedeputeerde.

Mevrouw Meeuwissen: Maar ook als het alleen maar gaat om hoeveelheden terawattuur en niet over waar willen we nu precies wat? Want dat staat er nog helemaal niet in namelijk, behalve per gemeente, maar niet verder.

Mevrouw Zouine: Ik begrijp die vraag niet zo goed. Kan je dat de laatste nog even herhalen?

Mevrouw Meeuwissen: Mijn punt is eigenlijk, dat inwoners vooral betrokken worden en ook zelf een mening vormen, als ze weten wat er precies van hen verlangd wordt. Moeten we van het gas af, moet er een windmolenpark om de hoek. Zolang dat nog in algemene termen gezegd wordt, is het heel lastig om mensen echt te betrekken, want dan leeft dat gewoon nog niet.

Mevrouw Zouine: Dan vind ik denk ik toch wel dat je de bewoners juist dan daarbij moet betrekken, in dat eerdere stadium. Dat ze mee kunnen denken en mee kunnen ontwikkelen, op gemeentelijk niveau sowieso. Het is uiteindelijk aan de gemeenten om uitvoering te geven aan de eigen RES-opdracht.

Mevrouw Meeuwissen: Oké, dus voordat de initiatieven er al zijn, dan al meedenken?

Mevrouw Zouine: Jazeker.

Mevrouw Meeuwissen: Dank u wel.

Mevrouw Zouine: En meepraten ook vooral.

De voorzitter: Gaat u door.

Mevrouw Zouine: Ja, dank u wel. Ik was gebleven... Eigenlijk ben ik aan het eind van mijn be-
toog gekomen en was ik gebleven bij de eerste vraag te stellen aan de gedeputeerde. De eerste
vraag inderdaad, of de opmerking, is dat wij proeven dat er een actievere rol van de provincie
gewenst is. En is gedeputeerde bereid om de Jongerenadviesraad een plek aan de RES-tafel te
geven? Dat is één. De tweede vraag aan de gedeputeerde: Is bij de gedeputeerde bekend hoe-
veel gemeenten de RES nog niet hebben vastgesteld? En verwacht de gedeputeerde dat er naar
aanleiding hiervan nog wijzigingen komen op de RES 1.0 regio Drenthe na besluitvorming in de
gemeenteraden? Tot zover onze bijdrage van de D66 voorzitter. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel mevrouw Zouine. Dan, maar ik zie nog niet Forum voor Democratie in
beeld. Ik vraag even of meneer Bos aanwezig is en nog iets wil zeggen?

De heer Bos: Ja, dank u wel.

De voorzitter: Oké.

De heer Bos: Ziet u mij?

De voorzitter: Nou zien wij u. Gaat uw gang.

De heer Bos: Voorzitter, FVD is blij met de toezeggingen van de heer Veenstra en ook met die van
Devi Moorman. Deze toezeggingen geven des te meer aan dat de RES wordt geleid door belangen-
organisaties in plaats van met de burger. Jong RES als voorbeeld, een samenwerking van JKB, of
te wel Jonge Klimaatbeweging die leeft van subsidies, waarbij zelfs een foto van Mark Rutte
zichtbaar is in het financieel Jaarverslag, en KEK, een jongeren klimaatbeweging, welke ge-
steund wordt door Vattenfall, EU en TenneT. Waar is dan de participatie met de burger? En
waarom van het gas af? Terwijl over de grens in Duitsland burgers subsidie krijgen als ze een
gasaansluiting laten aanleggen. FVD heeft eerder gewaarschuwd, dat de kosten te hoog zouden
gaan worden. Echter werd dit als onjuist en niet waar bestempeld. Echter, zoals nu blijkt, onder

andere in Kloosterveen, blijkt het toch te kloppen: circa € 40.000 per huishouden. FVD is het eens om de RES te hervormen en dan met alle opties, dus ook kernenergie, en daarbij de burger door middel van eventueel referenda hierbij bij te laten betrekken. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel mijnheer Bos. Dan gaan we naar de heer Schoenmaker van Sterk Lokaal en daarna mevrouw Zuiker, Partij voor de Dieren.

De heer Schoenmaker: Dank u wel voorzitter. De RES 1.0 regio Drenthe is al meerdere malen besproken. Het is een ingrijpend, uitdagend en voor iedereen uniek proces. De Drentse gemeenten hebben een bod per gemeente mogen doen en dit heeft geresulteerd in een opgave die Drenthe zal leveren en dat is 3,5 TWh. Dat is in totaal 10% van de landelijke opgave. Een gulle gift aan de rest van Nederland, in de wetenschap dat er 30 RES-regio's in Nederland zijn. In het groene denken van onze provincie moeten we hier wellicht trots op zijn. Echter brengt deze ambitie ook uitdagingen met zich mee. Hoe gaan we deze ambitie halen? Waar komen de zonneparken en waar komen de windmolens? Hoe zit het met de landschappelijke inpassing? Is de capaciteit van het net wel toereikend om deze ambitiehoeveelheid energie te kunnen transporteren? Hoe zit het met het draagvlak onder de inwoners van Drenthe en hoe zit het met de participatie van de inwoners? De hoeveelheid vragen geeft de complexiteit van dit onderwerp aan. Echter, de uitvoering van de RES ligt vooral bij de Drentse gemeenten. Onze fractie is van mening dat dit zorgvuldige proces blij moet zijn, waarbij draagvlak en participatie zeer belangrijk zijn en waarbij de uitvoering vooral bij de gemeenten moet blijven. Op pagina 45 vinden wij in passage 7: We zorgen ervoor dat de installaties voor opwekking elektriciteit door zonne- en windenergie worden verwijderd als deze niet meer in gebruik zijn. Verderop in de tekst: Daarom maken we daarover vooraf afspraken met initiatiefnemers. Onze zorg is, dat de zonnepanelen straks het asbest van de toekomst kunnen worden. Een afvalproduct waarvan je niet meer weet hoe je er van af moet komen. Deze zorg is afgelopen maandag ook uitgesproken in de Jongerenadviesraad Drenthe. De jongeren krijgen straks de erfenis van de spullen die afgeschreven zijn. We hebben in stukken ook een brief ontvangen van de Drentse KEI. Daar lasen we een vraag en een opmerking die onze fractie deelt. De vraag is: Hoe assertief gemeenten zullen optreden bij de vorming van burgerparticipatie? En voor draagvlak is het van essentieel belang dat inwoners zoveel mogelijk zowel bij de actie betrokken worden... Wacht even. Voor draagvlak is het van essentieel belang dat inwoners zowel betrokken worden bij de inrichting van hun achtertuin alsmede het delen van de opbrengst daarvan. De eerste vraag aan de gedeputeerde: Wat is de stand van zaken rondom de harde afspraken met initiatiefnemers omtrent het voor hen in de toekomst verwijderen van de afgeschreven zonnepanelen en de windmolens?

De voorzitter: Mijnheer Schoenmaker. Mijnheer Schoenmaker even stoppen, want er is een interruptie van de heer Bos van GroenLinks.

De heer Bos: Ja mijnheer Schoenmaker, u sprak mij zojuist aan op de regie door de provincie, in ieder geval voor ruimtegebruik. Hoor ik u nu zeggen dat u vindt dat de provincie de gemeenten moeten verplichten om hoe ze met participatie om moeten gaan?

De heer Schoenmaker: Nee, dat hoort u mij zeker niet zeggen. Want ik vind, het is een zorg die wordt uitgesproken door de KEI, dat wij benieuwd zijn hoe de gemeenten daarmee omgaan. Dat is een vraag die wij ook hebben. Dat ligt niet zozeer bij de provincie, maar we horen natuurlijk hier heel veel over draagvlak en participatie, en daar zijn we wel degelijk benieuwd naar. Ik zeg niet dat wij ons daar mee moeten bemoeien. Maar hij werd genoemd in de brief die u ook heeft ontvangen en daar refereer ik aan.

De heer Bos: Dan begrijp ik dat u eigenlijk vindt dat de participatie geregeld moet worden en dat het college zich daar voor in moet spannen.

De heer Schoenmaker: Nee, dat is net zo'n interpretatie van uw woorden naar mij toe, zoals u mijn woorden geïnterpreteerd heeft naar uzelf en daar ben ik het dus niet mee eens.

De voorzitter: Oké, dan mag u doorgaan met uw betoog.

De heer Schoenmaker: Dank u. Ik zal even nog beginnen met de vraag. Dus: Wat is de stand van zaken rondom de harde afspraken met de initiatiefnemers omtrent de toekomst van het verwijderen van de afgeschreven zonneparken of zonnepanelen en windmolens? En hierbij, zoals ook aangegeven is in het verhaal van het CDA van de heer Neutel, ben ik ook benieuwd hoe dat in de Monden is gebeurd, want daar zou die harde afspraak al in praktijk gebracht moeten zijn. Tweede vraag: Heeft de gedeputeerde voldoende vertrouwen in de Drentse gemeenten rondom de RES en bent u van mening dat de rol van de provincie of het Rijk groter moet worden voor de RES 1.0, maar ook voor de RES 2.0 en de RES 3.0? Derde vraag: Kan de gedeputeerde garanderen dat de kosten voor het verwijderen van de straks versleten windmolens en zonnepanelen of de zonneparken niet voor rekening komen van de Drentse inwoners? Tot slot. Dat hebben wij ook gezien en de VVD refereerde hier al aan, dat is hoofdstuk 5, op bladzijde 58 kopje 12: Maak de aanleg van collectieve warmte leverende systemen juridisch afdwingbaar. Dan gaan ons ook de haren recht overeind staan. De letterlijke tekst is: Doorzettingsmacht is essentieel om iedereen in de juiste stand te krijgen. Is dit niet het geval, dan zullen collectief warmte leverende systemen minder snel worden aangelegd. Het is aan de Rijksoverheid om de aanleg hiervan juridisch afdwingbaar te maken. Als het warmtenet wordt aangelegd, is iedereen dan verplicht om hier aan te sluiten? Het antwoord op deze vraag is belangrijk voor de praktische financiële uitvoerbaarheid en dient daarom in wetgeving te worden vastgelegd. Hierbij komt het op ons over, deze passage, als: U mag het doen als gemeente. Doet u het niet als gemeente of provincie, dan eisen we eigenlijk dat er wetgeving komt waarbij wij aan de zijlijn gezet worden en waarbij het Rijk kan bepalen. Op deze passage willen we graag een toelichting geven. Want bij de herziening van het luchtruim zijn de Staten, gemeenten en de burgers op afstand gezet. Het Rijk bepaalt en wij staan aan de zijlijn. Bij de gaswinning in kleine velden door Vermilion zijn de Staten, de gemeenten en burgers op afstand gezet. Bij de gaswinning worden vele procedures vanuit de gemeenten aangespannen tot aan de Hoge Raad toe, maar deze worden telkens verloren. Het Rijk bepaalt. De gemeenten, Staten en burgers staan aan de zijlijn en die moeten slikken. Krijgen we door deze passage in de RES niet dezelfde situatie? Er moet wetgeving komen. En daarmee geeft deze passage in de RES het Rijk de mogelijkheid om, net als bij de herziening luchtruim, bij gaswinning in kleine velden, de gemeenten, burgers en Staten monddood te maken. Stel Jan en Aaltje Kuiper wonen in een huis met een tophypotheek zonder overwaarde in de woning. Vanuit het Rijk wordt opgelegd, dat de wijk waarin zij wonen, uitgekozen is om een warmtenet aan te leggen. De kosten voor aanleg komen voor rekening van Jan en Aaltje Kuiper, neem ik aan. Of gaat iemand anders die verplichte aanpassingen betalen? Dan rest Jan en Aaltje één ding: De woning verkopen, omdat zij de verplichte kosten van € 40.000 vaak niet kunnen opbrengen. Ze kloppen aan bij de gemeente, ze kloppen aan bij de provincie. De gedeputeerde zal zich in dat geval wellicht, of zie ik dat verkeerd, zich op basis van deze passage kunnen verschuilen achter landelijke wetgeving, waarbij wij bij de vaststelling van de RES 1.0 voor pleiten. Het zittende college, in hun woonplaats, daarvoor geldt hetzelfde. Wij kunnen u niet helpen, u moet in Den Haag zijn. En dat zit allemaal in deze RES 1.0 verweven. En daarom vinden wij ook een motie of amendement, zoals de VVD al aangaf, zeer wenselijk. Vraag aan het college en dan rond ik af,

dan ben ik afgerond: Ziet het college hetzelfde gevaar dat wij hierboven zien? En zijn er voldoende waarborgen binnen de RES die we nu moeten vaststellen, en zo ja, waar staan ze dan, dat bovengenoemde geschetste situatie niet zal voorkomen? Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel mijnheer Schoenmaker. Dan gaan wij voor de laatste bijdrage voor de lunch naar mevrouw Zuiker van de Partij voor de Dieren.

Mevrouw Zuiker: Dank u wel voorzitter. Allereerst zijn wij blij dat we in Drenthe hoge ambities hebben om duurzame elektriciteit op te gaan wekken. Het is mooi dat we een gedeputeerde hebben die geen problemen heeft met voorop lopen. En dat is ook slim, want sinds kort hebben we een nieuwe Europese Klimaatwet, wat betekent dat we in 2030 55% in plaats van 49% minder CO2 moeten uitstoten. Andere RES regio's zullen dan veel meer moeten opschalen dan wij in Drenthe in de toekomst moeten gaan doen. De Partij voor de Dieren vindt het daarom volstrekt onlogisch, want wij zullen toch moeten gaan opschalen, om nu al een maximum op zon op land met elkaar af te spreken. We zijn immers nog maar net begonnen met de energietransitie. Waarom zou je eigenlijk een belangrijk deel van de oplossing gaan maximeren? Zou het niet beter zijn om de oorzaken van het probleem te maximeren? Waarom horen we niemand... Ik zie een...

De voorzitter: Mevrouw Zuiker, er komt een interruptie van de heer Schoenmaker van Sterk Lokaal.

De heer Schoenmaker: Dank u wel voorzitter. Ja mevrouw Zuiker, ik had nog een vraag. Bent u niet bang als Drenthe op dit moment goed, wat natuurlijk veel hoger is dan misschien noodzakelijk is? Dat als er straks meer gevraagd wordt van Nederland, dat ze dan eerst zullen zeggen: Oké, dit is er al gedaan, dit heeft Drenthe al gedaan, alles op nul, de rest verdelen we over alle regio's opnieuw. Op dat moment blijkt dat de extra inspanning om het milieu een hele mooie is, maar dat Drenthe straks nog veel meer moet doen, omdat ze nu al... .. en eigenlijk gestraft worden voor de inzet die u op dit moment zo roemt.

Mevrouw Zuiker: Daar ben ik niet bang voor mijnheer Schoenmaker.

De heer Schoenmaker: Dan verschillen wij van mening.

De voorzitter: Waarvan akte. Mevrouw Zuiker, ik hoor u niet meer.

Mevrouw Zuiker: Excuus. We horen niemand over een andere, minder verspillende levensstijl, die zal maken dat we minder energie nodig hebben. Voorzitter, de Partij voor de Dieren heeft moeite met wat in de tekst 'klimaatpagaat' wordt genoemd. Dat is: Ja, we willen zon- en windenergie, maar niet in onze achtertuin.

De voorzitter: Mevrouw Zuiker, er komt wederom een interruptie, nu van de heer Neutel van het CDA. Mijnheer Neutel, wij horen u niet. Nu wel.

De heer Neutel: Dank u wel. Mevrouw Zuiker, u zegt dat er niemand heeft gesproken over energiebesparing, nou, dan moet u mijn bijdrage nog maar eens na luisteren, want namens het CDA heb ik namelijk uitdrukkelijk gevraagd naar energiebesparing in plaats van alleen maar naar energietransitie.

Mevrouw Zuiker: Dat heeft u inderdaad mijnheer Neutel. Maar ik heb het over een andere levensstijl, een minder verspillende levensstijl. En een beter geïsoleerd huis is niet per se een andere levensstijl.

De heer Neutel: Voorzitter.

De voorzitter: Ja, gaat uw gang.

De heer Neutel: Ook daar heb ik op gedoeld, door te zeggen dat wij gewend zijn aan een bepaalde hoeveelheid energiegebruik. Dus op dat punt heb ik ook nog wat gezegd over hoe wij gewend zijn om met energie om te gaan en dat dat eigenlijk zou moeten veranderen.

Mevrouw Zuiker: Oké, nou, dat vind ik heel erg geweldig dat het CDA dat ook heeft gezegd en dan zal ik gewoon zeggen: We horen niemand behalve het CDA iets zeggen over een andere levensstijl.

De voorzitter: Mijnheer Neutel, wilt u wel even uw microfoon uitzetten?

Mevrouw Zuiker: Kan ik verder voorzitter?

De voorzitter: Nou, ik wil dat mijnheer Neutel zijn microfoon uitzet, want dan hoeft ik hem zo meteen niet meer aan te zetten.

De heer Neutel: Voorzitter, ik had mijn microfoon uitgezet. Ik zet hem opnieuw uit.

De voorzitter: Oké, dan zullen we kijken of dat werkt, volgens mij is het nog niet gebeurd. Mevrouw Zuiker, gaat u door.

Mevrouw Zuiker: Goed. De meest kwetsbare mensen op aarde zijn nu al slachtoffer van klimaatrampen. De mensheid wordt in het voortbestaan bedreigd, maar we generen ons niet om de energietransitie te traineren met een nimby-houding. Want wat is er mis met een goed landschappelijk ingepast zonnepark? Het is niet zo dat we onze omgeving waarnemen met een droneview. Ik hoor partijen als VVD, JA21, PVV, Sterk Lokaal, CDA nooit verzuchten dat ons landschap naar de knoppen gaat door de verbreding van autowegen, door reclamezuilen, megastallen, mestvergisters, industrieterreinen, raaigras, kappen van houtwallen, het aanleggen van betonnen fietspaden et cetera.

De voorzitter: Nou mevrouw Zuiker, dat levert een hele rits van interrupties op. We gaan beginnen met de heer Koopmans van de PVV.

De heer Koopmans: Dank u wel voorzitter. Ik denk dat mevrouw Zuiker het helemaal fout heeft gedaan, want al die bezwaren, reclamezuilen e.d. die horen hier niet thuis, die uiten wij op andere plekken. Dus we hebben het hier over de RES en de bezwaren die we hebben tegen de RES, of de goede punten van de RES, en dat gaat niet over allerlei andere dingen en niet over de levensstijl. Het gaat over de RES.

Mevrouw Zuiker: Het gaat inderdaad over de RES, maar het argument dat u gebruikt, landschappelijke inpassing, dat hoor ik u nooit zeggen op andere gebieden. En dat is mijn punt dat ik maak.

De voorzitter: Ook daar gaan we naar de heer Schoenmaker van Sterk Lokaal.

Mevrouw Schoenmaker: Ik hoor mevrouw Zuiker een aantal dingen zeggen waar ik ons totaal niet in herken. Ik zou ook willen vragen om een keer het verkiezingsprogramma te lezen en zich iets meer te verdiepen in de partij Sterk Lokaal Drenthe. Wij zijn voor lokale zaken in Drenthe. Wij willen een mooi landschap, geen megastallen geen grote reclamezuilen. Wij willen ook onafhankelijk zijn van Den Haag, daarom zou je juist op lokale partijen moeten stemmen. En de rest van de woorden zijn volledig voor rekening van mevrouw Zuiker. Wij doen ook geen uitslatingen over haar partij die totaal niet relevant zijn. Dank u wel.

De voorzitter: Ik hoor geen vraag, dus mevrouw Zuiker mag door.

Mevrouw Zuiker: Dank u wel. Waar was ik? Vaak is dan de aantasting van het landschap voor vele partijen ineens van ondergeschikt belang aan het economisch belang. En de Partij voor de Dieren vindt het zeker wel wenselijk om landschappelijke inpassing van zonneparken te regelen in de provinciale Omgevingsverordening, net als het verplichtstellen van participatie en ook lokaal eigendom als het gaat om onze energievoorziening. Het is immers een collectieve nutsvoorziening en de tijd van privatisering als oplossing is inmiddels voorbij. Sterker nog, de Partij voor de Dieren staat helemaal achter een tendens om bedrijven minder de vrije hand te geven als het om onze leefomgeving gaat en dan is het, of het nu gaat om zonneparken, gaswinning, bloembollenteelt of intensieve veehouderij. Mijn tweede punt waar we dieper op in willen gaan, is hoe we in de toekomst onze huizen gaan verwarmen. Wat betreft inzet van restwarmte moeten we goed in de gaten houden waar die restwarmte precies vandaan komt. Als die namelijk wordt verkregen door verbranding van fossiele brandstoffen, hebben we een zogenaamde lock-in situatie gecreëerd. Dan zijn we afhankelijk van fossiele verbranding, om een andere fossiele bron te vervangen. Willen we die fossiele industrie in 2050 nog wel hebben in Nederland? Graag horen we van de gedeputeerde hoe hij denkt over het lock-in probleem met gebruik van restwarmte verkregen door fossiele verbranding. Hetzelfde geldt voor mestvergassing of -vergisting. Hiermee creëren we afhankelijkheid van een bepaalde hoeveelheid landbouwdieren, en dat terwijl de veehouderij verantwoordelijk is voor veel broeikasgassen en andere problemen, zoals de risico's voor de volksgezondheid. Kortom: Mest als biobrandstof is geen toekomstbestendige oplossing. Ik hoor iemand erdoorheen praten.

De voorzitter: Ik heb zojuist mevrouw Zouine het zwijgen opgelegd, omdat daar doorheen wordt gesproken. Gaat u door.

Mevrouw Zouine: Ik zie nog mijnheer Bos met zijn hand omhoog, dus voordat ik begin en weer stoppen moet.

De voorzitter: Ga uw gang.

De heer Bos: Dank u wel voorzitter. Merkwaardig genoeg zijn Forum voor Democratie en de Partij voor de Dieren het best wel vaak met elkaar eens. Onder andere biomassa, waar wij erg op tegen zijn en ook denken dat het nadelige effecten zal hebben op natuur en klimaat dan andere energiebronnen. Maar is de Partij voor de Dieren het met Forum voor Democratie eens dat ook zonnepanelen en windmolens op den duur niet houdbaar zijn voor de natuur en dat daar zelfs dieren en insecten voor geslachteerd gaan worden? Dank u wel.

De voorzitter: Mevrouw Zuiker.

Mevrouw Zuiker: Ik ben dat niet meteen met u eens. Ik zal niet zeggen dat er geen nadelen aan zijn, maar de klimaatverandering is een dermate grote ramp die op ons afkomt, ook voor de dieren en voor de natuur en voor de mensheid, dat je soms moet afwegen.

De heer Bos: Dank u wel voorzitter. Dus de Partij voor de Dieren vindt het niet erg dat er gigantisch veel vogels en insecten geslachtofferd worden door windmolens, dat de geluidsfrequentie van windmolens bewezen nadelige invloed heeft op de dieren in de leefomgeving. De Partij voor de Dieren vindt het niet erg en staat niet open voor zoeken naar alternatieven om dat te kunnen voorkomen?

Mevrouw Zuiker: Nou fijn dat u dat vraagt, want wij bereiden een motie voor om een wiek van een windmolen zwart te maken, zodat er minder aanvaringen komen met vogels. Dus wij zitten daar helemaal op dezelfde lijn.

De voorzitter: Dan gaan we naar de heer Koopmans van de PVV, die wilde een interruptie plegen. Wilde geen interruptie meer plegen. Niemand meer verder een interruptie? Dan mag mevrouw Zuiker... Nou, wacht even. Mijnheer Schoenmaker, Sterk Lokaal.

De heer Schoenmaker: Ik ben heel benieuwd of een wiek die zwart geschilderd is minder hard aankomt dan een wiek die witgeschilderd is.

Mevrouw Zuiker: Moet ik dit serieus beantwoorden? Ik denk dat u even moet gaan studeren, dat daar onderzoeken mee gedaan worden en dat het minder vogelaanvaringen geeft. Maar daar komen we dan nog op terug bij onze motie.

De heer Schoenmaker: Ik weet dat de windmolens daar bij Coevorden in de buurt door Daniël Lohues ooit benoemd zijn als dat het daar gehakmolens zijn, omdat die vogels er 's nachts in vliegen. En dat komt omdat in die omgeving nogal veel licht verspreid wordt door de kassen. Ik denk dat je 's nachts een witte wiek beter ziet dan een zwarte wiek. Dus ik denk dat wat u veronderstelt volstrekte onzin is.

De voorzitter: Ik stel voor dat we de discussie over witte en zwarte wieken beëindigen en dat we weer teruggaan naar de Regionale Energiestrategie. Mevrouw Zuiker, gaat u door met uw betoog.

Mevrouw Zuiker: Dank u wel. Ik wil nog wel even graag zeggen, dat ik het heel fijn vindt dat Forum voor Democratie en Sterk Lokaal het dierenwelzijn hoog in het vaandel hebben. Dat zie ik graag ook in andere discussies. Ik had het over mest als biobrandstof en wat geen toekomstbestendige oplossing is. En graag horen we hier de mening van GS over. In de RES wordt onderzoek naar mest of biobrandstof aangekondigd in de tweede helft van 2021. Gezien de geschetste problemen willen we graag meer informatie over dit onderzoek. We zijn benieuwd naar de onderzoeksvraag, de uitvoering en de financiers. Kan GS dit naar PS sturen? Onze huizen verwarmen met houtpellets is wederom problematisch. Ook hier hebben we weer perverse prikkels gecreëerd. Voor houtpellets zijn immers bomen nodig die we juist goed kunnen gebruiken voor de opslag van CO2. Kortom, wat in de eerste instantie een oplossing lijkt, restwarmte, biobrandstoffen, mest, houtpellets, kan veel negatieve bijeffecten hebben, die we eerst goed moeten

doordenken. Tot slot het verwarmen van onze huizen met waterstof. Wij vragen ons af hoe efficiënt het is. De waterstof moet worden opgewekt met groene energie en zou het niet veel energie-efficiënter zijn om dan de huizen direct te verwarmen met die groene energie? Het feit dat we in Nederland een infrastructuur hebben liggen voor gas, is geen argument op zich om daar nu waterstof doorheen te willen pompen. Waterstof, je kan er alles mee, maar het betekent niet dat elke toepassing wenselijk of efficiënt is. Graag horen we van de gedeputeerde of hij inmiddels heeft gehoord van de waterstofladder en of hij het nuttig vindt om die ook te gaan toepassen. Tot zover onze bijdrage.

De voorzitter: Dank u wel mevrouw Zuiker. En daarmee zijn we dan gekomen aan het einde van de eerste termijn van de kant van de commissie. Wij gaan nu schorsen. Ik zou willen voorstellen om dat een halfuur te laten duren. Ik kijk even of er bezwaren tegen zijn. Ik zie geen bezwaar. Dan gaan wij om...

De heer Duut: O sorry, ik heb... Hallo.

De voorzitter: Ja?

De heer Duut: Ik heb nu pas mijn knopje voor de microfoon gevonden, dat is iets te laat. Mag het ook drie kwartier?

De voorzitter: U bent wederom de enige die daar om verzoekt. Aangezien de rest daar geen bezwaar tegen heeft, zou ik eigenlijk u wel een verzoek willen doen om toch maar even akkoord gaan met een halfuur.

De heer Duut: Jammer.

De voorzitter: Ja, misschien wel.

Gedeputeerde Stelpstra: Voorzitter, ik wil me niet met uw orde bemoeien, maar misschien is om 13.00 uur weer beginnen een mogelijkheid? Even een broodje eten, even voorbereiden.

De voorzitter: Ja, oké, we gaan om 13.00 uur door. Dan wens ik u allemaal een smakelijke lunch.

SCHORSING

De voorzitter: Ik ga zo meteen het woord geven aan de gedeputeerde voor zijn beantwoording in eerste termijn en we willen natuurlijk koste wat kost een tweede termijn voorkomen, dus dat betekent dat als u gekke dingen hoort, of als u hoort dat de vraag niet beantwoord wordt, dan is het verzoek om toch vooral even te interrumpen en alsnog helderheid of duidelijkheid te vragen. Als we dat nou doen, dan hoop ik dat we zo ongeveer tegen 14:00 uur dit kunnen afronden. Dan hebben we nog een hele agenda te gaan, die overigens alweer voor 16:30 uur klaar moet zijn, omdat dan weer de volgende vergadering begint. Ik geef het woord aan de gedeputeerde. Nee, de heer Zwiers wil iets in de vorm van een ordevoorstel of zo?

De heer Zwiers: Voorzitter, dank u wel. Misschien dat als er toch te veel vragen overblijven, dat we die zelf nog kunnen mailen en dat die dan schriftelijk beantwoord worden. Misschien dat dat ook nog wat tijd scheelt.

De voorzitter: Dat is natuurlijk altijd mogelijk. Ik geef het woord aan gedeputeerde Stelpstra.

Gedeputeerde Stelpstra: Dank u wel, voorzitter. Ik zal even kijken hoe het gaat met de interrupties. Het nadeel is soms dat je net begonnen bent en dan al interrupties krijgt over datgene waar je later in het verhaal op terug wilt komen. Dus ik zal in ieder geval proberen zoveel mogelijk tegemoet te komen aan wat u naar voren hebt gebracht. Ik weet niet of ik alle vragen kan beantwoorden. Ik zal toch proberen om dat geclusterd te doen. Ik hoop niet dat u mij dat kwalijk neemt, ook gelet op de tijd die u daarvoor gesteld hebt. Laat ik beginnen met dat het heel duidelijk is dat we hier te maken hebben met een onderwerp dat ons blijkbaar heel erg raakt en dat snap ik ook. De energietransitie raakt onze inwoners. Het komt achter je voordeur uiteindelijk en het komt ook buiten je voordeur als je naar buiten kijkt. Dat betekent dus dat je heel dicht tegen de samenleving aankomt. Dat hoor ik ook uit uw bijdragen. Die bijdragen hebben een breed palet. Misschien is dat ook wel het mooie van de politiek. De een zegt: het mag wel wat meer, de ander zegt: het mag wel wat minder, als ik dat spectrum zo bekijk. En tegelijkertijd is het heel complex. Dat constateren we volgens mij ook met zijn allen. Daar zal ik zo meteen ook iets over zeggen, als het gaat over de status van het stuk en ook over het hele proces waar we in zitten. Maar ik kreeg wel één opmerking vooraf, dat de RES niet een geïsoleerde discussie is. Ik heb ook heel veel van uw bijdragen gehoord, waarvan je kunt zeggen: dat staat niet in de RES of dit mis ik. Dat snap ik ook. Als ik het kort samenvat, richt de RES zich eigenlijk op twee hoofdthema's: de opwek van nieuwe energie, grootschalige opwekking en het tweede over het vraagstuk warmte. Vanzelfsprekend spelen er heel veel andere dingen, zoals: hoe krijg je de samenleving in beweging op dit punt? Hoe krijg je de samenleving mee? Hoe ga ik besparen? Hoe gaan we om met nieuwe energiebronnen? Dat is breder dan de RES. We hebben vorig jaar mei de Energietransitie-agenda vastgesteld. Daar hebben we ook dingen benoemd als waterstof, we hebben ook dingen genoemd als en dat komt straks nog aan de orde op verzoek van meneer Zwiers: hoe gaan we met de plet? Hoe gaan we met de betrokkenheid van inwoners om? Hoe gaan we dat stimuleren? Hoe gaan we met besparing om? De hele expeditie energieneutraal wonen, die gericht is op energiebesparing? Wat je bespaart, hoeft je niet op te wekken. Dus omdat het niet in de RES staat, wil niet zeggen dat wij er niks aan doen. De tweede opmerking die ik er misschien wel over moet maken, is dat het geen geïsoleerde discussie is. Je kunt alles met alles laten samenhangen. Mijnheer Zwiers heeft ook gezegd: dat hangt voor mij samen met het sociale domein, hoe gaan we daarmee om? Het heeft ook een samenhang met het economische domein, met het ruimtelijke domein. Dus er zit heel veel samenhang en heel veel dingen waar we met zijn allen op moeten letten. En dat is misschien ook wel tekenend voor de complexiteit. En dan hebben we er nog een keer mee te maken dat wij allemaal, misschien ook vanuit verschillende uitgangspunten spreken, want we hebben natuurlijk onze eigen politieke achtergrond. Vanuit die eigen politieke achtergrond beschouwen wij ook de wereld en beschouwen we ook dit soort vraagstukken. Dan is het voor een college van belang om te weten vanuit welk vertrekpunt te handelen. Wat zijn nou de zaken, hoe gaan we dit proces nu in? Daar wil ik een paar dingen over zeggen. Ik begin even hoog op. We hebben een Klimaatakkoord van Parijs. We hebben Europese doelstellingen. We hebben een Klimaatwet nota bene. Dat is echt wetgeving waar landelijke doelstellingen in staan verantwoord. En we hebben een Klimaatakkoord en met dat Klimaatakkoord heeft iedere provincie ingestemd, voor zover het onze regio deert en voor zover wij daar ook van invloed op kunnen zijn. Dat hebben we ook zo afgesproken met zijn allen. Dat is een van de eerste kaders waar we mee te maken hebben. Een tweede is dat we en dat is met dat klimaatakkoord ook de inzet geweest van decentrale overheden: laten we nou proberen het zover te krijgen dat we in dit land niet alles vanuit Den Haag over ons laten komen. We hadden daar wat ervaring mee in Drenthe. Ik heb daar de vorige bestuursperiode heel veel ervaring mee gehad, met de gevolgen daarvan. U weet dat allemaal. We hebben ook gezegd: het

zou goed zijn wanneer het meer vanuit de regio komt, wanneer het meer vanuit het lokale komt. Daar hebben decentrale overheden ook bij het Klimaatakkoord heel erg op ingezet. Je zou kunnen zeggen: daar is de RES dan ook als een soort product uitgekomen, of dat nu een goed product is of niet, dat is wel waar we met zijn allen op hebben ingezet om als regio meer grip te krijgen op wat er gebeurt. Dat wetende en dat hebben we ook opgeschreven in onze Energietransitie-agenda: we gaan een RES maken. We hebben ook voorafgaand aan die RES en dan refereer ik ook even aan u, mevrouw Meeuwissen. U had het over radicale ideeën. Dat vond ik op zich wel mooi, want ik heb het interview ook gezien deze week. En dat ging in feite over: we gaan niet polderen en dan pas de uitslag neerleggen. Zo hebt u dat zelf ook verwoord. En volgens mij en dat is mijn beleving in ieder geval, dat we dat met de RES niet gedaan hebben. We hebben van tevoren een aantal dingen met zijn allen afgekaderd. Dat hebben we op verschillende manieren gedaan. In 2016 zijn we al begonnen met de Energienota. Dat is wel lang geleden, maar de vorige bestuursperiode hebben we ook een Energienota ..., nee, dat was in 2016, toen hebben we een Energienota vastgesteld. Toen hadden we bepaalde al doelstellingen. In 2019 hebt u een revisie van de Omgevingsvisie voorgelegd gekregen als Staten met als motivatie, daar kom ik zo meteen bij de Regionale Energiestrategie aan, en laten wij met zijn allen in ieder geval op dit moment een aantal belangrijke dingen vastleggen, waarvan wij zeggen: die zijn straks in dat gesprek dat we gaan voeren, dat poldergesprek misschien wel, van belang. Dat heb ik nog een keer bevestigd vorig jaar mei in de Eergietransitie-agenda. En we hebben nog een keer de startnotitie RES ter vaststelling voorgelegd. Daarnaast is er ook nog een collegeakkoord, maar dat is iets tussen de coalitiepartijen. Die andere dingen zijn allemaal door de Staten vastgelegd en dat zijn voor ons de uitgangspunten geweest om het gesprek aan te gaan.

De voorzitter: Gedeputeerde, ik heb de eerste interruptie en die is van de heer Koopmans van de PVV.

De heer Koopmans: Ik zal even de microfoon aan zetten. Mijn vraag voor de gedeputeerde: heb ik het goed begrepen in het verhaal, zoals u dat nu zegt, dat heb ik ook verderop in de stukken terug kunnen vinden, maar ik twijfelde, die 3,45 terawattuur, heb ik het goed begrepen dat die alvast min of meer is vastgesteld als indicatie voordat de gemeenten aan boord waren? Het polderen dus.

Gedeputeerde Stelstra: Daar is niet over terawattuur gesproken. Wat u vastgesteld hebt als Staten is dat in de Omgevingsvisie en in de Energietransitie-agenda in 2030 40% van de opgewekte energie in Drenthe hernieuwbaar moet zijn. Dat hebt u vastgelegd. Ik kom straks nog wel even op dat getal terug, want daar zit wel, ik zou bijna zeggen toevalligerwijs enige overeenkomst in, maar daar is niet zo'n getal vastgelegd. U komt direct bij mijn volgende punt, bij die uitgangspunten. Inderdaad is gezegd, dat voor ons een aantal dingen belangrijk is. We gaan het in de RES hebben over hernieuwde opwekking en warmte. Dat zijn de twee hoofdlijnen. 40% hernieuwbaar in 2030 was zo'n belangrijk uitgangspunt. Participatie hebt u ook bij de Omgevingsvisie veel op gewezen. Daar zal veel aandacht voor moeten zijn. Haalbaarheid en betaalbaarheid als punten. U weet ook dat dat in de Energietransitie staat en dat hebt u vastgesteld, als het gaat om de last voor inwoners, woonlastenneutraal en daar wens ik ook nog niets aan af te doen. Dat is gerelateerd aan de gebouwde omgeving. U hebt gesproken over een adequaat netwerk, dat dat er moet zijn, omdat die netcongestie speelde. En niet onbelangrijk, u hebt ook gezegd: we vinden dat er een belangrijke verantwoordelijkheid bij de gemeente ligt, vanuit het ruimtelijk domein. Wij zien de gemeente als eerste aanspreekpunt voor inwoners en daar willen we ook veel verantwoordelijkheid bij leggen. En ik weet wel dat wij toen bij de Omgevingsvisie

daar een heel debat over gehad hebben. Voor zover ik mij kan herinneren waren dat twee belangrijke punten: als je verantwoordelijkheid legt bij gemeenten, wat zegt dat over je eigen rol? Ik denk dat de conclusie was, dat dat best wel een worsteling is: want soms vind je zelf ook wat en in hoeverre neem je dan weer verantwoordelijkheid bij de gemeente vandaan? Maar de algemene tendens was volgens mij in de Staten: wij hebben veel vertrouwen in de gemeente, waar de heer Schoenmaker ook al over sprak, maar goed wij hebben ook onze eigen rol. En die eigen rol hebt u in de afgelopen periode genomen door, ook als het gaat om de aanscherping van de POV verder in beeld te brengen: de motie Zon op dak leidt tot een wijziging van de POV, er is een handreiking gemaakt voor de participatie, die wordt ook gebruikt zo meteen. Ze hebben gekeken of gemeenten het goed hebben gedaan met de participatie? Er is een handreiking over de ruimtelijke inpassing. Dus dat heeft allemaal veel meer body gekregen in de loop van dit proces en ik hecht er ook aan te zeggen dat het hier ook om een proces gaat, want zijn wij er met de RES 1.0? Nee, vast niet, want u hebt al heel veel vragen opgeroepen. Er komen onderweg heel veel vragen op en daar zullen we ook elke keer weer nieuwe antwoorden op moeten geven. Ik heb gisteren toen ik mij specifiek voorbereidde op vandaag, toen dacht ik: wat zou het begrip transitie nu inhouden? Ik heb even op Wikipedia gekeken en ik vond het eigenlijk wel een mooie vertaling. Daar staat: een transitie is een structurele verandering, die resultaat is van op elkaar inwerkende en elkaar versterkende ontwikkelingen op het gebied van bijvoorbeeld economie, cultuur, technologie, instituties natuur en milieu of veranderingen van gender. Dat zijn voorbeelden, maar ik vond het wel een hele mooie omschrijving, dat het gaat om zaken die op elkaar inwerken en dat betekent dus ook dat je continu op het speelveld zit.

De voorzitter: Een ogenblik, gedeputeerde. De heer Duut van JA21 wil u interrumpen.

De heer Duut: Een boeiend betoog, maar voordat dat voorbij is, de gedeputeerde sprak zojuist over haalbaar en betaalbaar. Ik wil graag even wat duidelijkheid hebben, vooral over dat punt betaalbaar. U heeft dat regelmatig in discussies genoemd en ik heb dat altijd geïnterpreteerd als zijnde een harde voorwaarde. Inmiddels is het eerste praktijkvoorbeeld in een wijk in Assen aan de orde geweest. Mensen zijn massaal tegen, dat zij tienduizenden euro's moeten betalen. Kortom de haalbaarheids- en nu vooral de betaalbaarheidsfactor wordt niet gehaald. Wat betekent dat voor u? Gaat u ingrijpen bij de gemeente? Komt u nu tot een aanpassing? Wat doet u met zo'n signaal?

Gedeputeerde Stelpstra: Ik wil daar zo meteen op terugkomen, maar dat wil ik ook direct wel doen, want dat heeft ook een relatie met ... Nee, ik kom er straks even op terug. Dat doe ik liever even en dan maak ik eerst even mijn verhaal af. Dus u krijgt van mij te horen, mijnheer Duut.

De heer Duut: Dat is goed, mijnheer Stelpstra. Ik voeg mij alleen naar de wens van de voorzitter om eerder te interrumpen.

Gedeputeerde Stelpstra: Ja, maar ik ga u niet vergeten. Ik was gekomen bij het punt dat de POV op een aantal punten gewijzigd is. Als je naar het proces kijkt, dan hebben we gezegd dat we niet top-down willen. We werken niet met provinciale zoekgebieden, want dat is ook een keuze die je had kunnen maken, die hebben we niet gemaakt. We doen het samen met de gemeenten en we doen het samen met inwoners en op dat samen met inwoners kom ik straks nog terug, want daar zitten ook allerlei gradaties in, want daar hebt u ook veel over gezegd. Dit zijn stappen. We gaan straks nog naar RES 2.0 en er zal nog wel een RES 3.0 komen, want we blijven dat proces ook continu volgen. We proberen wel een doel te stellen, maar de weg daar naartoe zal elke keer weer ook zijn aanpassingen moeten hebben. Dus het is de vraag nu en dan kom ik ook

even terug op de status van dit stuk, hebben wij binnen de kaders gehandeld, zoals ze gegeven waren? Vanuit het college denk ik dat we met een zeer open minded zeg: ja, dat hebben we gedaan. Die kaders hadden we en zo zijn we het gaan ..., polderen vind ik niet het goede woord, maar zo zijn we in gesprek gegaan met heel veel stakeholders, die bij gemeenten natuurlijk uiterst belangrijk waren. En samen zijn we dit proces ingegaan en zijn we tot dit resultaat gekomen, maar dat ook in de overtuiging dat wij er ook nog niet zijn.

De voorzitter: Gedeputeerde, ik heb weer een interruptie, maar nu van de heer Neutel van het CDA.

De heer Neutel: Dank u wel, voorzitter. Gedeputeerde, u zegt dat u in goed contact bent geweest met de stakeholders, maar wat vanochtend heel vaak in de discussie naar voren kwam: hoe komt die in contact met de gewone burgers? En die stakeholders die weten wel de weg wel te vinden naar de provincie of naar de gemeente, maar veel breder gezien, hoe is uw visie daarop?

Gedeputeerde Stelstra: Ook daar hebben we het volgens mij al eerder over gehad en ik moet u zeggen, dat ik dat best wel een ingewikkeld punt vind. Het is ook de vraag of je die helemaal tot de RES kunt beperken. In het Provinciaal Bestuur stellen wij heel veel dingen vast. Ik doe het even volstrekt willekeurig: we hebben onlangs een Koersnotitie over stikstof vastgesteld, we hebben een Koersnotitie over economisch beleid vastgesteld, we stellen elk jaar een begroting vast. Dat doen we op basis van voorstellen die wij u voorleggen, waar u als volksvertegenwoordiger, want dat is ook uw rol, volksvertegenwoordiger, vanuit uw voeding met de samenleving natuurlijk op acteert. Als je naar de RES als strategisch document kijkt, zitten we misschien nog wel heel erg in die fase. Ik zal er zo meteen nog wel iets meer over zeggen, hoor. Maar de vraag die ik mijzelf stel en misschien heb ik daar niet eens het antwoord op, is in hoeverre is die RES dan anders dan andere koersen die we uitstellen, waar we misschien ook niet met al die inwoners om tafel hebben gezeten. En ik snap wel, ik snap heel goed dat dat op dit punt misschien extra dringt, omdat waar ik mee begon en waar het juist om gaat, is dat dit inderdaad inwoners heel erg raakt, dat het ook achter hun voordeur kan komen, die energietransitie. En dat hoeft niet eens om de RES te gaan, want de RES zit aan de buitenkant van de voordeur. Dus ik snap ook dat dat daarin speelt. En daarom, als het gaat om de betrokkenheid van inwoners, moet je ook kijken in welke fase van het proces we zitten. We hebben in deze fase van de RES, in deze coronatijd ons stinkende best gedaan om inwoners te betrekken. En ja, ik vond het jammer dat ik op een gegeven moment hoorde: ja, dat plein was alleen maar digitaal en er waren alleen maar incrowd. Nee, dat was niet alleen maar incrowd Ik heb zelf met een aantal mensen gesproken die ik totaal niet kende, die niet aan een of ander instituut verbonden waren, dus gewoon inwoners van onze provincie. Dat was een behoorlijk grote groep, die hebben we geïnterviewd. En vergeet niet, dat wij daar als provincie niet als enige aan tafel zaten. Daar zaten ook 12 gemeenten die allemaal op hun eigen manier, en de één heeft dat zus gedaan en een ander zo, ook hun participatieproces met inwoners hebben gehad over dit verhaal en dat hebben zij ook ingebracht aan de RES. Ik zie weer een handje, sorry een hand.

De her Zwiers: Voorzitter, ik heb niet zulke hele grote handen, dus dat klopt wel. In heel veel provinciale stukken hebben we vaak dilemma's voorbij zien komen rondom betaalbaarheid, rondom participatie. En dit stuk ademt wel een beetje de sfeer dat we het aardig goed geregeld hebben en dat is volgens mij ook waar de heer Neutel op doelt: met zo'n digitaal festivalterrein, dat werd ook in de eerste termijn genoemd, dat heeft prachtige resultaten gegeven. En volgens mij, en dat zou ook gewoon in dit stuk opgenomen moeten worden, voor wat voor uitdagingen

wij ook nog staan en dat is dus onder andere de uitdaging om ook die 480.000 mensen die we niet hebben bereikt, hoe wij ook daar achter die voordeur komen, hoe wij ook hen in beweging krijgen. Alleen al dat vraagstuk wordt niet genoemd en bent u het er dan niet mee eens, dat dit vraagstuk op zijn minst opgenomen moet worden en dat dan de oplossingen later komen, dat is dan evident.

Gedeputeerde Stelpstra: Ja, de aannahme van het stuk, dat kan ik me ook wel een beetje voorstellen, moet ik zeggen. Ik vind dat het vraagstuk wel benoemd wordt, met name over participatie hebben we eerlijk gezegd, en dat hebben we ook vanaf het begin gezegd, daar zit een zeer belangrijke rol voor gemeenten in en wat je ook zult zien en mevrouw Meeuwissen gaf dat ook al wel bij de interruptie aan: hoe concreter het gaat worden, hoe meer mensen zich betrokken zullen voelen. Mijn buurman zal zich waarschijnlijk meer betrokken voelen als bij mij in de achtertuin letterlijk, en dat zou kunnen, nou ja niet mijn achtertuin, maar ik woon niet zo ver van de A28 af, als daar een zonnepark komt of een windmolen of wat voor ding dan ook. En wat je dus ook ziet en dat neem ik wel waar, is dat gemeenten ook heel erg op zoek zijn om in dat grote verhaal mensen erbij te betrekken. Er zijn allerlei dingen gebeurd, we hebben cafés gedaan, we hebben andere avonden gedaan, we hebben digitaal dingen gedaan. Laat ik het zo zeggen: dit vraagstuk wordt ten zeerste onderkent, maar dat zal ook vooral bij gemeenten gebeuren. Dus als u zegt: het is niet benoemd, dan ja, in mijn ogen staat juist dat dat daar moet plaatsvinden wel benoemd. En dat zou op zich genoeg moeten zijn en we hebben het ook nog eens een keer in ons Provinciaal beleid inmiddels opgenomen.

De voorzitter: Ik zie inmiddels twee nieuwe interrupties. Dat is eerst de heer Schoenmaker en daarna mevrouw Meeuwissen.

De heer Schoenmaker: Dank u wel, voorzitter. Ik hoor de heer Stelpstra ook eigenlijk net vertellen dat hij bijna per toeval mensen tegenkomt en op die manier het draagvlak peilt onder de inwoners, maar was het niet juist handig geweest om de regierol te nemen als provincie en de uitvoering volledig bij de gemeenten te laten? Op die manier zou u alleen maar hoeven controleren hoe het gaat bij de gemeenten, de terugkoppeling horen van die gemeenten en als u het idee heeft, dat het in deze gemeente niet goed loopt, dat u dan een adviserende rol neemt. Nu is het bijna zo, dat de provincie draagvlak moet creëren, moet participatie creëren, de gemeente moet het doen. Op een gegeven moment is iedereen bezig met creëren, maar als u de lijn gewoon duidelijk had gehouden en het bij de gemeenten had neergelegd en het vertrouwen daar had gehad en in uw rol het contact met al die gemeenten, want dat heeft u, dan ziet u wat er gebeurt. Dan is het veel makkelijker en beter georganiseerd om het daar neer te leggen. Alleen ingrijpen waar nodig. Ik merk dat de ruis begint te ontstaan, dat iedereen van alles wil en ook u geeft dat net weer aan. Ik denk dat u zichzelf haast in de voet schiet om de regie terug te pakken, waar u het eerder heeft weggegeven. Maar ik ben benieuwd of u dat ook zo ziet.

Gedeputeerde Stelpstra: Zo zie ik het niet. Volgens mij is dat juist voor een heel belangrijk deel wat er gebeurt. Volgens mij hebben wij altijd als college gezegd: we vinden dat de gemeente hierin, de primaire overheid die het dichtst bij de inwoners staat. Ik hoor uit uw discussie, niet van u, mijnheer Schoenmaker, maar uit het totaal van de discussie: hoe zijn de inwoners betrokken geweest bij het RES-proces? Daar hebben we een aantal voorbeelden van gegeven, maar ik heb ook gezegd: hoe concreter het wordt, hoe meer inwoners zich aangesproken zullen voelen. En wat wij gedaan hebben, is ook de geluiden uit uw Staten, ook over participatie en dat het belangrijk is dat inwoners een rol spelen in die hele concrete vraagstukken, dat we dat ook zeer helder bij de gemeenten hebben neergelegd. Dat heeft er ook weer in geresulteerd dat een

groot deel van de gemeenten, dat zit ergens tussen de zeven en tien in geloof ik, op dit moment ook expliciet participatiebeleid hebben en ook de andere gemeenten daarmee mee bezig zijn. Maar dat heeft er ook in geresulteerd, en als je het dan over regierol hebt, dat wij als provincie, collega Brink is daar actief in geweest, ook rondom de hele participatie een hele handreiking hebben opgesteld en we zullen straks ook nagaan, want concrete plannen moeten een participatieparagraaf hebben. Natuurlijk kijken wij in onze handreiking in hoeverre dit u tegemoet komt en of het inderdaad voldoende waarde is, maar u weet ook en daar wil ik ook niet geheimzinnig over zijn, heel hard juridisch, en we hebben daar toen een keer zo'n bijeenkomst over gehad met professor ..., ik ben zijn naam even kwijt, Tolsma, die daar ook een aantal dingen over heeft gezegd, maar in het gesprek met gemeenten is dit misschien wel één van de hoofditems op dit moment. Dus volgens mij is dat zoals het gaat, maar we hebben wel verschillende processen. We hebben het RES als geheel en we hebben alles wat daar zo meteen in alle vervolgstappen verder nog bij komt.

De voorzitter: Dan ga ik even naar mevrouw Meeuwissen. Zij had ook nog een interruptie.

Mevrouw Meeuwissen: Dank u wel. Even voortbordurend op die participatie, want u haalde mijn woorden ook aan en daar ben ik het natuurlijk mee eens, dat het op dit moment, omdat de status van de RES nog niet concreet is, waar wat komt, dat dat inwoners nog niet zo erg triggert en ik heb echt gezien dat er veel moeite gedaan is, maar dat is dan zoals is, denk ik. Maar in de vervolgstappen komen er wel concrete initiatieven. Dat zie je nu al in de provincie, die poppen op. Dan komt er een bijeenkomst met inwoners en wat vindt u dan? Stel dat de omwonenden mordicus tegen zijn in grote meerderheid, vindt u dan ook dat, en je neemt dat inspraakproces serieus, vindt u dan ook dat het dan niet op die manier kan doorgaan?

Gedeputeerde Stelstra: U stelt mij een hele moeilijke vraag en dan kan ik heel flauw doen om een vraag terug te stellen, maar dat is een primaire, lokale afweging. En ik verwacht dat, en dat gebeurt ook, dat wij natuurlijk als provincie contact hebben met gemeenten, het is natuurlijk een beetje hypothetisch nog, maar is dit nou de manier waarop het gaat? De vraag is en dan stel ik hem nu toch maar terug: stel nou dat de lokale democratie, de gemeenteraad in meerderheid of met zijn allen zeggen: we hebben dit allemaal gezien, we hebben het allemaal gehoord en we vinden toch dat het goed gegaan is. Ik zou bijna een vraag aan u terug willen stellen: vindt u dan dat de provincie moet zeggen: nee, de lokale democratie heeft haar werk niet goed gedaan? Dat vind ik een behoorlijk ingewikkeld vraagstuk. Daar ben ik maar heel eerlijk in. En als je dat gaat zeggen, de vraag is in hoeverre dat houdbaar is dan, want dan moet je ook de vraag stellen: is dat nog een ruimtelijke afweging, want daar kunnen wij wel hardere eisen op te stellen. En ik hoop dat dat eerlijk gezegd niet zo ver komt en wat ik ook zie op dit moment en dat is eigenlijk al heel lang onze werkwijze, dat wij het gesprek voeren met de gemeente: hoe kun je dat nou het beste doen en ook de helpende hand bieden, waar mijnheer Schoemaker het ook over had: kunnen we je helpen? Maar om de lokale democratie echt te overrulen als het wel binnenvoorbeeld de ruimtelijke principes past, dat is wel een vraagstuk vind ik. En ik realiseer me mevrouw Meeuwissen, dat ik hier misschien niet een snoeihard antwoord geef op uw vraag, maar ik zou bijna terug willen stellen: zou u het wel kunnen geven?

De voorzitter: Oké. Dank u wel. Dan gaan we door naar mevrouw Zouine.

Gedeputeerde Stelstra: Ik dacht dat u het antwoord ging geven.

Mevrouw Zouine: Dank u wel, voorzitter. In het verlengde van de moeilijke vraag van mevrouw Meeuwissen, wil ik dan toch een vrij makkelijke vraag stellen, naar aanleiding van de insprekers die vandaag in deze commissievergadering hun ideeën en bedenkingen hadden over de RES-regio Drenthe. Eigenlijk een hele simpele vraag en dat is eigenlijk ook wat u ons net probeerde te vertellen. Eén: ziet u toch ook wel een actievere rol voor de provincie? En ook om aan de wensen van de Jongerenadviesraad te willen voldoen om een plek aan de RES-tafel te mogen krijgen in het proces naar RES 2.0? In het verlengde daarvan natuurlijk ook wat u net zei, dat de verantwoordelijkheden voornamelijk bij de gemeenten liggen en dat is prima, dat heeft ook met de ruimtelijke verordening te maken, maar ik heb een hele concrete, makkelijke vraag gesteld en ik zou daar graag ook antwoord op willen hebben: of het bij u bekend is hoeveel gemeenten de RES nog niet hebben vastgesteld, hun eigen RES bedoel ik. En of u zelf verwacht dat er naar aanleiding daarvan nog eventuele wijzigingen komen, na de besluitvorming in de gemeenteraden op ons stuk?

De voorzitter: Dat zijn twee vragen in een keer, maar we gaan kijken wat de gedeputeerde daarvan maakt.

Gedeputeerde Stelpstra: Ik had de vraag opgeschreven, maar u bent erg ongeduldig moet ik zeggen. Daar zou ik nog aan toe gekomen zijn, ...

Mevrouw Zouine: Excuses.

Gedeputeerde Stelpstra: ... maar ik wil hem wel beantwoorden. Ik wil me zeker inzetten dat de Jongerenadviesraad ook aan de RES-tafel komt, maar daar moet de rest over beslissen, want wij zijn maar één van de partners en als we het over regierol hebben, over participatie, volgens mij ben ik daar helder in geweest. Ik zie daar een belangrijke verantwoordelijkheid voor ons, maar daar heeft ook de schaal waarop je werkt mee te maken. Ik wil nog iets zeggen over het proces en dan ga ik even terug, dat we samen aan tafel hebben gezeten met heel veel partijen en waar natuurlijk ook met name gemeenten en in iets mindere mate waterschappen uiteindelijk de overheidsrol vervullen. Dat doet een Milieufederatie niet en een netwerkbeheerder ook niet. Dus daar hebben we ook apart overleg mee gevoerd en daar is dit stuk uit voortgekomen. En is het nu tekenen bij het kruisje? Ik ben te veel democraat om te zeggen dat dat zo is. Nee, natuurlijk niet. U hebt een aantal staatsrechtelijke verworvenheden en daar kan ik niks aan toe doen en daar kan ik niks aan afdoen. Of het wenselijk is, is wat anders. We zijn gezamenlijk het proces in gegaan. We zijn samen met een aantal, en daarom ben ik ook begonnen met een aantal uitgangspunten, het proces ingegaan. De boodschap die wij als college mee hebben gekregen: van dit is voor ons belangrijk en dan vind ik het ook chic als je achteraf toetst of het college daarin haar werk naar behoren gedaan? En dan kun je tussen 0% en 100% uitkomen. Ik denk dat het zeker niet 0% is. Of het die 100% is, weet ik ook niet, maar ik denk dat we echt binnen de kaders ons werk hebben gedaan. Dus op dat moment zou je kunnen zeggen, heeft het proces dan wel goed gewerkt? Even ongeacht of je met de uitkomst blij bent. Maar dat weet je ook als je zo'n proces ingaat. Wat gebeurt er nou als, die vraag kwam ook naar voren: hoe zit dat nou met amendementen en moties? U hebt daar gewoon de onvervreemdbare rechten. Onze voorkeur gaat uit naar moties, dat zeg ik ook maar heel eerlijk, omdat de verwachting is mevrouw Zouine, dat de gemeenten zoals wij dat nu weten, alle colleges hebben de RES vastgesteld, dat onze verwachting is dat de gemeenten, ik kan dat niet voor 100% zeggen, maar de verwachting is eigenlijk dat deze RES ook door de gemeenten zo vastgesteld gaat worden. Maar dat proces is op dit moment ook bezig, dus dat is een beetje in een glazen bol kijken, wel kijken in die glazen bol om een beetje de sfeer te proeven. Ik stop maar als ik een handje zie.

De voorzitter: Ja, dat klopt, maar ik moet ook even de tijd krijgen om mijn microfoon in te drukken. De heer Schoenmaker, Sterk Lokaal. Ga uw gang.

De heer Schoenmaker: Dank u wel. Neem rustig de tijd en nu rijdt even een vrachtauto langs, excuses voor het lawaai. Ja, ik denk inderdaad dat het zo is dat veel gemeenteraden op dit moment de RES al vastgesteld hebben. Ik weet ook dat er gemeenteraden zijn die wel degelijk kijken naar de RES, hoe wij hem vandaag wel of niet vaststellen en hoe deze discussie gaat en dan vooral op het punt waar de VVD ook aan refereerde, want daar zijn ze toch wel heel benieuwd naar en een aanpassing, en daar gaat deze motie of amendement over, zou wel degelijk invloed kunnen hebben op het vaststellen, ja dan nee door sommige gemeenteraden. Dus het zou kunnen zijn dat deze RES door een amendement aangepast wordt, maar ik weet dat er gemeenteraden zijn die daar wellicht op wachten.

Gedeputeerde Stelstra: Ja, dat zou kunnen. Daar kom ik straks inhoudelijk even op terug. U vroeg: wat gebeurt er nou als tegen de RES gestemd wordt? Ja, dan is er een RES waar één partij van zegt: dat is hem niet. 12 gemeenten zouden het dan misschien wel hebben gedaan en vier waterschappen, maar hoe dat precies gaat, weet ik ook niet zo goed, maar dan zou je kunnen zeggen: dan is dat toch wel het grootste deel van de gemeenten in Drenthe, die er dan dus blijkbaar anders over denken dan de provincie. Ik ga daar even niet van uit, moet ik zeggen, want volgens mij gaan we dan ook echt kijken waar dan de inhoudelijke, grote verschillen zitten, waar zit dat dan echt in? Dat is ook inherent aan dit proces. Dat maakt het ook wel complex en ingewikkeld, maar uiteindelijk is het ook een samenwerkingsproces, dat we met zijn allen zijn ingegaan en waar we ook eigenlijk als gezamenlijke partijen van zeggen: dit hebben we samen gevonden en dit is een vorm van verantwoording afleggen en een vorm van vooruitkijken. Dan de betaalbaarheid. Mijnheer Duut en meerderen hebben het daarover gehad, ook over een financiële paragraaf. Daarmee denk ik dat u de RES overvraagt, als het gaat om een financiële paragraaf, want wat moet er dan in staan? Toen u de vraag stelde, dacht ik: wat staat daar dan in? We hebben een notie gegeven wat bijvoorbeeld een uitbreiding van een netwerk kost en we kunnen wel noties geven voor andere dingen, maar voor ons zijn bepalend de uitgangspunten, zoals u ze als Staten hebt vastgesteld. Als het gaat om de directe veranderingen in de bebouwde omgeving, gaan wij uit van kostenneutraal en de warmtevisie en dat is een beetje flauw, mijnheer Duut dat ik dat zeg, maar dat is toch echt een gemeentelijke zaak. Maar waar wij ons voor inzetten en dat is niet zozeer misschien richting die ene gemeente, waar wij ons wel voor inzetten is richting het Rijk en dat zullen we ook binnen het IPO doen, is dat heel veel van die kosten die gemaakt worden, er zullen kosten gemaakt worden, er zullen voor warmtenetten kosten gemaakt worden en dat die gesocialiseerd worden, is uiterst belangrijk. Het kan niet zo zijn, omdat je toevallig op plek A woont in dit land en ik het heb nu even niet over Drenthe, op plek A woont in dit land waar, omdat we in die grote energietransitie zitten, jij misschien met jou verhouding iets meer kosten zou hebben dan degene die toevallig net naast die fabriek woont waar hij heel goedkoop warmte van zal hebben, dat jij dan ook voor die kosten op moet draaien. Dat is in mijn ogen niet bestaanbaar, maar dat is een discussie die echt op rijksniveau gevoerd moet worden, ook gevoerd wordt overigens, want anders kun je dit niet voor elkaar krijgen. Vroeger toen we naar het aardgas toe gingen, hebben we dat ook met zijn allen gedaan, toen hebben we dat ook gesocialiseerd, toen is dat ook door het land geregeld en volgens mij kan het niet anders dan dat je dat weer op die manier doet, anders dan word ik ook heel erg pessimistisch over de energietransitie. Dus daar gaan wij ons volop voor inzetten. En dat geldt ook voor die verplichtingen en dan kom ik toch even op dat punt waar mevrouw Meeuwissen over begon en mijnheer Schoenmaker, over paragraaf 12 op pagina 58. Ik moet u zeggen, ik zeg

het maar even heel eerlijk, ik las dat nog eens na, maar het is wel wat ongelukkig geformuleerd. Ik kan een heel verhaal op gaan hangen, maar het is ongelukkig geformuleerd. De achtergrond van het verhaal is en als we nog naar die teksten moeten kijken, dan zitten we wel lastig met amendementen, maar goed volgens mij moeten we daar ook niet ingewikkeld over doen. De achtergrond van het verhaal is tweeledig. Eén: als je iets wilt doen rondom die warmtenetten en je wilt dat socialiseren, dan moet dat met Rijkswetgeving, dat kun je niet van gemeenten verwachten. Overigens, als het gaat om financiële risico's, kun je dat ook niet van een provincie verwachten. Dat moet echt met Rijkswetgeving, dat kan niet anders. Dat is de oproep die er aan de ene kant in staat. De oproep die er aan de andere kant in staat is: als je een wijk naar een ander warmtesysteem zet, kan de laatste in de wijk dat tegenhouden. Als er in een wijk 500 huizen staan en 499 zeggen: we vinden dit een goed idee of hier kunnen we mee leven, kan die laatste zeggen: ik wil het niet en dat dan tegenhouden? Daar moet je iets voor regelen, dat hebben we op meer punten in dit land natuurlijk. Dus ook daar duidt het op, er moet een noodklep zijn dat je uiteindelijk kunt zeggen: nu zijn we zo ver, onder al die voorwaarden van haalbaarheid betaalbaarheid enzovoort die we hebben genoemd, dan moet je op een gegeven moment ook een besluit kunnen nemen. Volgens mij is dat de strekking van dit verhaal, maar ik zeg u inderdaad, dat de formulering ongelukkig is.

De voorzitter: Ik zie een interruptie van achtereenvolgens de heren Duut, Zwiers en Schoenmaker. We gaan beginnen met de heer Duut.

De heer Duut: Leuk voorbeeld van de gedeputeerde, 499 voor en één tegen. Ik wil graag van u horen: wat als het andersom is? Wat betekent dat dan voor u als overheid?

Gedeputeerde Stelpstra: U vraagt het nu aan mij. Ik snap dat, want wij zitten in dit gesprek, dat snap ik.

De heer Duut: Maar u zou het met mij eens kunnen zijn en vervolgens naar Den Haag trekken om te zeggen: minister, dit betaalbaarheidsverhaal klopt niet. Dan laat u uw tanden zien.

Gedeputeerde Stelpstra: Nou, dat ben ik niet met u eens. Ik vind dat u dan ook een stap terug mag zetten. Als je ervan uitgaat en dat is het uitgangspunt, en dat is Rijksbeleid, dat men van het aardgas af wil en daar kun je het mee eens zijn of niet, maar als dat de uitgangspositie is, als dat vanuit het Rijk de uitgangspositie is, dan moet je wel iets anders hebben om je huis warm te krijgen. En dat kan van alles zijn, dat kan elektriciteit zijn, dat kan groengas zijn, misschien zelfs waterstof in sommige gevallen, dat maakt niet uit, dat kan van alles zijn.

De heer Duut: Kernenergie?

Gedeputeerde Stelpstra: Ik zeg dat kan van alles zijn, even afgezien van wat ik daarvan vind, maar dan is dat vooral een Rijksverantwoordelijkheid om dat te regelen. En dat moet ik er even bij zeggen: ik vind dat wij als regionale overheden best kunnen zeggen: ja, maar wij vinden wel dat dat gesocialiseerde kosten moeten zijn, want voor niets gaat de zon op. Dat aardgasnet van vroeger is ook niet voor niks aangelegd, dat heeft veel geld gekost. Dat is wel gesocialiseerd.

De voorzitter: De heer Zwiers, Partij van de Arbeid.

De heer Zwiers: Voorzitter, dank u wel. Even terug naar die betaalbaarheid. De gedeputeerde gaf aan dat op dit moment een financiële paragraaf, dat dat overvragen is, maar dan toch in het

vervolgproces wordt die betaalbaarheid wel ontzettend van belang. En dan kijk ik naar bladzijde 14, de werkgroepen. We hebben ook in onze bijdrage een voorstel gedaan om te komen tot een werkgroep betaalbaarheid, die daar dan de komende tijd wel mee aan de slag gaat. Dus dat voorstel willen wij doen. Dan zou ik graag willen weten wat de gedeputeerde daarvan vindt. En een tweede punt is dat bij de aandachtspunten die we ook richting het Rijk stellen, dat zie ik ook een beetje als een soort lobby-agenda richting het Rijk, onder advies 9 staat: maak de warmtetransitie betaalbaar en financierbaar. Waarom staat daar niet: maak de volledige energietransitie betaalbaar en financierbaar? Omdat dat vraagstuk natuurlijk veel breder leeft, want we zullen dat wat de Partij van de Arbeid betreft, veel nadrukkelijker op moeten nemen, ook richting het Rijk dat daar gewoon grote slagen gemaakt moeten worden en ik hoor graag op beide voorstellen een reactie van de gedeputeerde.

Gedeputeerde Stelpstra: Om op uw eerste vraag in te gaan: daar zal ik over na moeten denken, mijnheer Zwiers. Ik wil daarover ook best een gesprek met u voeren, want dan moet je ook heel helder hebben wat je er dan uit wilt halen. Wat ik heb proberen aan te geven in het begin, is dat de RES een onderdeel is van een groter geheel van de energietransitie en volgens mij, tenzij ik u verkeerd begrijp, dan moet u mij even corrigeren, is die betaalbaarheid heel erg voor achter de voordeur. Ik geloof dat mijnheer Schoenmaker een verhaal had, dat wanneer je geen gas meer hebt en je moet een nieuwe ketel hebben, dan kan het niet zo zijn dat je dan maar € 20.000 tot € 40000 moet betalen. Daarvan hebben we gezegd: dat willen we niet, we vinden dat het kostenneutraal moet zijn, maar dat is nou niet iets specifiek voor de RES, dat hebben we al vastgelegd in ons beleid en daar is voor mij geen meter, geen centimeter, geen millimeter aan veranderd. Dan is even de vraag of dat in de RES iets toevoegt op dat punt, omdat dat vooral heel erg over de gebouwde omgeving gaat en daar zijn we met hele andere programma's bezig. Dus vandaar mijn aarzeling voor zo'n tafel, want dan denk ik misschien zitten we dan wel op de verkeerde plek. Uw tweede vraag is: waarom staat dit hierin? Omdat de RES zich specifiek richt op grootschaligheid, hernieuwbaarheid en warmte. Daarom is die zo genomen, maar in zijn algemeenheid ben ik het met u eens, maar volgens mij hebben we dat ook in diverse moties in de Staten uitgesproken.

De voorzitter: De heer Schoenmakers, Sterk Lokaal.

De heer Schoenmaker: Dank u wel, voorzitter. Ja, het is inderdaad zoals de gedeputeerde het stelt, als het 499 tegen één is, dan kunnen we volgens mij ook spreken over draagvlak en dan wordt de discussie om een woonwijk wel of niet aan te pakken al een stuk minder op het moment dat participatie en draagvlak dan gewaarborgd zijn. Als je over een verhouding 384:116 spreekt, dan kom ik ook op 500 uit, maar dan wordt het wel een lastig verhaal als het Rijk de macht krijgt om uiteindelijk op basis van juridische afdwingbaarheid mensen het toch min of meer door de strot te duwen, want dan benadeelt je heel veel mensen. Op vrijwillige basis kan er een heleboel en waar we nu natuurlijk met nieuwe woonwijken zien die van het aardgas af gebouwd worden, dan heb je altijd een vrije keuze. Je koopt een woning wel of je koopt die woning niet. Dan spelen misschien een ander aspect een rol, van hoe zit het met de woningen in Nederland, maar je benadeelt daar niet de mensen die daar alsnog willen gaan kopen. In dit geval praat je over mensen die daar al lang wonen en die een regel krijgen, waarvan wij vinden dat er draagvlak moet zijn of dat de regie bij de gemeenten ligt, maar op het moment dat het ons niet uitkomt, dan moet er vanuit het Rijk wetgeving komen om toch die mensen maar mee te nemen en anders liggen er sancties op. Dan zou je kunnen bedenken dat er minimaal 95% participatie moet zijn en dan heb je de mogelijkheid om eventueel juridisch wat doen te doen.

De voorzitter: Mijnheer Schoenmaker, wilt u tot uw vraag komen? Want dit gaat een beetje lang duren.

De heer Schoenmaker: Op dit moment is het helemaal vrij en er staat geen enkele concretisering in en ik ben wel benieuwd of de gedeputeerde, na enige concretisering wil aangeven wat de gedachte van deze passage moet zijn.

Gedeputeerde Stelpstra: Nee, op dit moment niet. Dat zal echt bij 2.0, 3.0, 4.0 moeten komen en waarom, mijnheer Schoenmaker? Ik herken het probleem dat u schetst, maar als je ervan uitgaat, en van het aardgas afgaan, is rijksbeleid, dan kun je mensen niet in de kou laten staan, letterlijk niet, als er gewoon geen gas meer geleverd wordt. Dus dan moet er iets anders zijn en daarvan heb ik gezegd, dat moeten socialiseerbare kosten zijn, vind ik. Maar ik wil daar ook nog een tweede opmerking bij maken. En dat vind ikzelf eerlijk gezegd niet onbelangrijk: met deze RES zijn morgen mijnheer A of mevrouw B niet van het aardgas af. Deze RES zit in een proces, waar we naar 2050 naartoe moeten met zijn allen. En als we van het aardgas afgaan, dan is dat ook niet van vandaag op morgen. Dat zal een langdurig proces zijn en daarmee schuif ik het niet weg, maar daarmee geef ik wel aan en dat is precies denk ik de discussie waar wij nu ook in zitten en die voel ik ook zelf zo, dat vraagt ook heel wat van ons om dat met onze inwoners te gaan delen. Dat zal heel veel van gemeenten vragen, dat zal van provincies iets vragen, dat zal van het Rijk iets vragen, dat zal van ons allemaal veel vragen. Maar dat is niet van vandaag op morgen. Dus die inspanning zullen we met zijn allen echt moeten leveren.

De voorzitter: Wil mijnheer Schoenmaker hier nog op reageren?

De heer Schoenmaker: Jazeker.

Gedeputeerde Stelpstra: Ik hoor u niet.

De voorzitter: Nee, ik ook niet. Mijnheer Schoenmaker, misschien dat u het geluid even aan zet?

De heer Schoenmaker: Ja, en weer uitgezet, excuses. Dank u, voorzitter. Even kort. Ik deel de mening van de gedeputeerde wel. Op het moment dat we spreken over 2050, maar nergens in de RES staat dat van het gas afgaan, zonder juridisch dwangmiddel, ook niet volgende week kan gebeuren of volgend jaar kan gebeuren. En op het moment dat het allemaal open einden zijn en dit wordt wel geaccepteerd, dan zijn de inwoners aan de goden overgeleverd, want als het Rijk vindt dat het moet gebeuren, hebben ze de macht en het kan over een jaar zo zijn dat je het voor je kiezen krijgt. En dan zeggen we zo meteen: dan hadden wij op dit moment van vandaag wat beter op moeten letten. Dus er zal toch iets van concretisering in moeten zitten.

Gedeputeerde Stelpstra: Nou, wat we hebben afgesproken, is dat we met warmtevisies komen en dat is ook een eerste stap. Dus dat gaat echt niet van vandaag op morgen en het is al een hell of a job om die warmtevisies rond te krijgen. Dus dat zal in de RES 2.0 een verdieping moeten krijgen, in de RES 3.0 zal dat een verdieping moeten krijgen. En ja, volgens mij kunnen we nu niemand op dit moment, maar dat gaat even mijn pet te boven eerlijk gezegd, maar voor zover ik weet kunnen we nu niet zomaar tegen iemand zeggen: u krijgt geen gas meer en als nu niet opnieuw gaat en we halen u van het gas af. Ik geloof niet dat dat op dit moment in Den Haag een haalbare kaart is, maar dat is ook een beetje koffiedik kijken.

De voorzitter: Ik ga over naar mevrouw Meeuwissen, VVD.

Mevrouw Meeuwissen: Dank u wel. Ja, ook over die aanbeveling 12. De gedeputeerde zegt: dat is ongelukkig geformuleerd. Daar zijn we het in ieder geval over eens. Hij heeft het vervolgens over de socialisering van de kosten. Daar kunnen we het ook wel over eens zijn, maar die aanbeveling gaat daar niet over. Die gaat over de vraag aan het Rijk om dwangmaatregelen te organiseren. En als we nu kijken in de RES, daar staan in de paragraaf over de warmtevisie op zich hele goede dingen. We gaan pilots doen, we gaan onderzoek doen, we gaan al dat soort dingen, omdat er gewoon nog geen zicht is op een goede oplossing. Dus dat is heel goed, maar is de gedeputeerde het dan niet met mij eens dat het vragen om een dwangmaatregel, in deze constellatie, in deze fase en het feit dat je het met inwoners samen wil doen, dat dat een compleet verkeerd signaal is en daarom zou je hem toch eigenlijk moeten kunnen schrappen uit deze RES.

Gedeputeerde Stelpstra: Laat ik er dit van zeggen. Ik denk dat het uiteindelijk, maar goed volgens mij zijn we het daar ook niet over eens of oneens, dat je uiteindelijk wel iets moet gaan regelen met zijn allen op dit punt. Maar ik kan mij wel invoelen in het beeld dat u schetst en ik probeer het even te vertalen of ik het goed begrepen heb. We zitten nu in een fase, waarin we nog heel veel met onze inwoners moeten doen, wij of de gemeente, waar dit misschien nog niet eens op dit moment het allereerste aan de orde is, moet je dan nu hier al zoveel nadruk op leggen? Dus ik wil het niet wegpoetsen, want dat vind ik ook niet eerlijk richting de inwoners, maar de vraag is of ik u zo goed begrepen heb. Dat gevoel daar kan ik mij wel iets bij voorstellen, laat ik het zo zeggen. Dus misschien moet ik daar ook nog even een nachtje over slapen, maar ik denk dat u dat ook gaat doen richting de besluitvorming in de Staten en mogelijk met een amendement of een motie komt of iets dergelijks. Dat zien we wel even. Daar wil het even bij laten.

De voorzitter: Dan was er nog een interruptie van de heer Koopmans, PVV.

De heer Koopmans: We zijn nu 56 minuten onderweg. En ik kom eigenlijk langzaam tot de conclusie dat die 56 minuten de helderheid en de begrijpelijkheid van de RES totaal niet verbeterd hebben. Ik denk dat de RES gewoon een onvolwassen document is, dat opgesteld is door mensen met heel veel enthousiasme. Daar twijfel ik niet aan. De deskundigheid zal er ook wel zijn, maar zij hebben vanuit één richting naar het probleem gekeken.

De voorzitter: Mijnheer Koopmans, wilt u even tot uw punt komen. Wat is uw vraag?

De heer Koopmans: Ik heb een vraag en een advies ineen aan de gedeputeerde, om eigenlijk eens na te denken om de RES op te splitsen in twee onderdelen. Een ingang en het onderdeel elektriciteit, dat is heel kortlopend, dat begint al nu eigenlijk en het onderdeel warmtevisie, waar nog helemaal geen idee over is. Maar door alles in één document te stoppen, wordt het een verwarrend document.

De voorzitter: We gaan terug naar de gedeputeerde en ik verzoek mijnheer Bos van GroenLinks om zijn microfoon uit te doen.

Gedeputeerde Stelpstra: Ja, laat ik daar maar helder over zijn. Dat voorstel ga ik niet aan u voorleggen. We hebben een afspraak gemaakt dat deze twee punten in de RES zouden komen. Aan die afspraak hebben we ons gehouden en ik heb ook in het debat gemerkt, ook in de bijdragen dat dat zeer goed uit elkaar te houden is en dat daar ook heel verschillend over gesproken wordt. Dus volgens mij zie ik niet uw probleem.

Voorzitter, ik wil eigenlijk toch wel verder gaan en ik zie ook dat ik best wel veel tijd vraag, maar ik wil u ook recht doen in de vragen die u hebt en ik probeer nog een aantal dingen naar voren te halen en dat zal ik ook even doen aan de hand van sprekers, maar ik wil over drie punten nog even iets zeggen. Dat gaat eerst even over het vraagstuk en dat heeft mijnheer Neutel aangehaald en daar kwam ook mevrouw Zuiker mee: we hebben ook energie nodig en een transitie naar een andere energievorm, wil niet zeggen dat je het niet meer nodig hebt. En even uitgaande van de uitgangspunten zoals ik ze genoemd heb, van de status quo dat die energietransitie een gegeven is, zijn we niet met iets bezig, dat we zomaar iets doen, maar die energie hebben we nodig om nu met elkaar te communiceren. Misschien hebben we daar zelfs een datacenter voor nodig. Die energie hebben we nodig om ons huis te verwarmen. Die energie hebben we nodig om al die mooie bedrijven in Drenthe hun werk te kunnen laten doen. Die energie hebben we nodig om onze onderwijsinstellingen licht te geven en warmte. Dus energie op alle plekken om ons te verplaatsen. Je kunt je het bijna niet voorstellen dat je geen energie nodig zou hebben en die energievraag, besparen gaat altijd voor, altijd. Maar het is ook een gegeven dat de energievraag op dit moment niet af zal nemen. Hij zal eerder toenemen. En dan kunnen we net doen alsof dat niet het geval is, maar dat is wel het geval. Dus daar zullen we ook antwoorden op moeten hebben. En als er dan nog meer nodig is, dan dat we nu hebben, daarover hebben we in het Klimaatakkoord ook afspraken: eerst op zee en pas daarna gaan we het volgende gesprek voeren en wat mij betreft zijn we aan het volgende gesprek nog lang niet toe. Laat ik daar nu ook even heel helder over zijn. En dat is overigens ook wat ik namens het IPO op dit moment aan de Klimaat Tafel naar voren breng. We gaan eerst de afspraak zoals die gemaakt is handen en voeten geven. Mijn tweede opmerking is over en dan loop ik even vooruit op de getallen, maar over clusteren of niet clusteren en hoe je daar als provincie nou regie op gaat voeren. Wanneer we zeggen dat wij veel verantwoordelijkheid bij gemeenten leggen, dan leggen we ook veel verantwoordelijkheid op de ruimtelijke ordening bij gemeenten. En ik heb al gezegd: dat doen we nooit losstaand, daar hebben wij continu het gesprek over. Daar voert mijn collega Brink continu het gesprek over met de gemeenten, en daar voert ook onze organisatie continu het gesprek over. Natuurlijk is het misschien het meest kostenefficiënt om alles zo veel mogelijk te clusteren. Ook mevrouw Moorman, de inspreker sprak daarover. Overigens moet ik zeggen dat ik het uitermate verfrissend vond om ook op die manier de jongeren te horen. U hebt er ook veel uit aangehaald en ik miste ook nog even het enthousiasme voor de energietransitie bij sommigen. Maar goed, dat is aan u. Maar clusteren kan, dat is het meest ... en ik herhaal en ik denk dat dat ook wel goed is, want mevrouw Meeuwissen heeft mij daarop aangesproken. Ik heb gezegd dat ruimtelijke kwaliteit voor de clustering gaat. En dat vind ik nog steeds. Dat vinden wij nog steeds en dat is ons uitgangspunt. Het kan niet zo zijn dat we alleen ... en dan kan het soms ook wat duurder worden. Dat is het gevolg. Daarom gaan we ook met die programmatische aanpak werken, samen met de netwerkbeheerders om te kijken hoe we dat zo slim mogelijk kunnen doen. Maar ruimtelijke kwaliteit blijft voorop staan. Dat is ook onze core business. Dan de getallen.

De voorzitter: Er is een interruptie van de heer Bos van GroenLinks.

De heer Bos: Voorzitter, dank u wel. Ik hoor de gedeputeerde zeggen dat de ruimtelijke kwaliteit altijd voorop blijft staan en daar zijn we het ook van harte mee eens, maar wie gaat er zorg voor dragen dat de ruimtelijke kwaliteit ook over gemeentegrenzen heen, dat daar regie op gevoerd wordt? Gaan wij daarvoor de lat aan of gaat de DET tafel daar iets mee doen?

Gedeputeerde Stelstra: Dat is gewoon een provinciale taak. Dus ruimtelijke ordening is ook onze taak. Dus dat gaat ook over gemeente-overschrijdende dingen en soms gaat het zelfs over

provinciegrenzen heen, daar hebben we met de buurtpreventie het gesprek over, maar dat is wat anders, dan dat wij gaan zeggen: gemeente A en B, wat ons betreft is dit het beste zoekgebied voor u. Volgens mij wilden we dat niet meer. Dus onze taak is altijd verbindend, proberen er samen uit te komen, maar uiteindelijk zijn onze ruimtelijke toetsingscriteria daar natuurlijk leidend voor.

De heer Bos: Nog een aanvullende vraag. Vanuit die verbindende rol kunnen bijvoorbeeld gemeenten die gezamenlijk aan één snelweg liggen, waar we denken: daar zou wel iets kunnen komen en die gemeenten hebben zelf ook de neiging om daar bijvoorbeeld windturbines te plaatsen. Gaan we als provincie wel actief met die gemeenten in gesprek om te kijken hoe je die twee gemeenten kunt verbinden in hun opgave?

Gedeputeerde Stelpstra: Wanneer vanuit ruimtelijk oogpunt aan die randvoorwaarden voldaan is, doen we dat automatisch. We doen dat al bij de Zonneroute A37. Ik heb ook dingen over de A28 gelezen, maar dat is meer het ruimtelijk domein en dat is van mijn collega. Ik vond dat wat erg prematuur, moet ik u eerlijk zeggen. Maar als dat soort discussies komt en dat hoeft niet eens langs de snelweg, dat kan ook op een andere manier zijn, het kan ook in een gebied zijn, dat toevallig in een grensgebied zit, dan hebben wij daar zeker die rol in. Ik ga naar de getallen. We hebben ervoor gekozen om en dat heb ik u ook bij de concept RES gezegd, wanneer je ervan uitgaat dat wij veel verantwoordelijkheden bij gemeenten leggen, dan vinden we ook dat we, als het gaat om de ambities, ook moeten aansluiten bij wat gemeenten willen. En ik zeg u het maar: als provincie hebben wij daar een redelijk bescheiden rol in willen vervullen. Ons kader was helder. De Staten hebben uitgesproken dat ze graag 40% hernieuwbaar willen, maar daar is niet van onze kant expliciet op gestuurd. Wij hebben helemaal in het begin van het proces wel bij gemeenten aangegeven, dat we graag een realistisch bod willen en we vinden ook dat dat voor u haalbaar moet zijn en dat dat mogelijk moet zijn en daar is dit getal uitgekomen en ik ben maar heel eerlijk: dat komt wel aardig in de buurt van die 40%. Je kunt er verschillend naar kijken, maar in die zin kun je zeggen: dan hoeven we daar niet allerlei andere inspanningen op te verrichten als provincie. En het is ook belangrijk om te weten, dat een groot deel van die opgave, van die ambitie natuurlijk al wel gerealiseerd is, dat hebt u ook kunnen zien, of in zo'n stadium dat dat plan gerealiseerd gaat worden. En als je daar nog eens een keer een Zonneroute bij optelt en Zon op dak, dan zit je al bijna op ongeveer 3 terawattuur in totaal, even zo voor de vuist weg. Maar het is ook belangrijk op een ander punt, want die ambitie daar gaan we zo meteen ook kijken hoe we dat nu ook inderdaad met het netwerk kunnen gaan fixen en dat netwerk is niet alleen belangrijk voor die ambitie. Dat netwerk is ook belangrijk voor onze, ik zou bijna zeggen sociaaleconomische positie, want met een goed netwerk kunnen wij ook toekomstbestendig onze bedrijven bedienen. Dan kunnen we met onze energievoorziening de eerste slagen maken. Dus ja, dat klinkt wat raar misschien, maar hoe lager de ambitie, hoe lager ook de kwaliteit of de intensiteit van het netwerk. En ik weet dat je dat niet aan elkaar mag verbinden, maar het is wel een gevolg wat ik erbij wil noemen. En als we die ambitie niet halen? Het is een strategie, het ligt niet vast, dat het bijvoorbeeld die 3,45 moet zijn, maar dit is wel waar we naar streven. Dat is de afspraak die we met zijn allen maken en aan die afspraak werken we. Maar ook daar speelt weer: natuurlijk gaan we daar ons best voor doen, dat wil ik ook niet onder stoelen of banken steken, maar dan gaan we niet doen door, ik zou zeggen met roeien en riemen en ruiten, hoe die uitspraak ook is, u begrijpt wel wat ik bedoel, moet je dat gaan realiseren en misschien mag ik u een voorbeeld geven. Wij hebben nog steeds onze windopgave. Daar hebben we een afspraak over en dat is nog steeds niet gerealiseerd in Drenthe op dit moment, vanwege het tekort aan netwerk. Wat we niet hebben, daar kunnen we ook niet presteren. Dus in die zin ..., het is echt een inspanningsverplichting en daar gaan we ons best ook voor

doen en ik vind ook dat je dat moet doen, want daarvoor hebben wij deze ambitie geformuleerd, dat is ook een ambitie van gezamenlijke gemeenten, maar als je die laatste halve terawattuur niet haalt, dan zie ik niet direct in dat we daar bovenop gaan.

De voorzitter: Een interruptie van de kant van mevrouw Meeuwissen van de VVD.

Mevrouw Meeuwissen: Dank u wel. Ik ben blij dat te horen, wat u nu zegt. U zegt als het niet kan, dan kan het niet. Als we het niet halen, dan halen we het niet en we gaan uiteraard ons best doen. Dat zijn we ook aan onszelf verplicht. Als er geen aansluiting is op het netwerk, dan is het ook gewoon echt onmogelijk, dan kun je het ook niet realiseren, maar als het strandt op het gebrek aan draagvlak of ruimtelijke inpassing, zijn dat net zulke harde criteria van: als het niet kan, dan kan het niet? Hoe kijkt u daarnaar?

Gedeputeerde Stelpstra: Over draagvlak hebben we hier eerder ook al heel veel discussies gevoerd. Ik ga ervan uit dat gemeenten in hun ambitie en misschien is het ook goed te vertellen dat als zij hun ambitie op tafel hebben gelegd, dat het niet altijd strookt met de ambities die ze al eerder hadden geformuleerd, want had dan het getal denk ik behoorlijk hoger moeten zijn. Maar goed, en dat snap ik ook, omdat gemeenten natuurlijk ook hebben gekeken hiervoor in hoeverre kunnen we dit realiseren? Sommige gemeenten hebben gezegd: we willen in 2030 al energieneutraal zijn. Ik denk niet dat dat echt haalbaar is, maar als je dat dan heel concreet moet maken in zo'n opgave, dan zijn wij natuurlijk ook gaan nadenken of we dit ook gaan red- den. En ik ga ervan uit dat gemeenten ook in hun achterhoofd hebben hoe zij dat met een goed draagvlak in onze samenleving handen en voeten kunnen geven en ook dat verschilt per gemeente. Er zijn gemeenten die zeggen: we hadden wel wat meer ruimte gewild, omdat we nog veel meer lokale initiatieven verwachten, maar de locaties liggen ook nog niet vast. Dus daar zit ook nog veel beweging in. Ik doe daar ook geen snoeiharde uitspraak over, omdat ik dan ook teveel op die gemeentestoel ga zitten, maar ik denk dat we allemaal, als het gaat om draagvlak, ervaringen hebben in Drenthe waarvan we zeggen: zo moet het niet. Daar hebben we zelf op gereflecteerd de afgelopen jaren. Daar hebben we ook dingen in meegemaakt. Ik zou bijna zeggen: ik heb het aan den lijve ondervonden de afgelopen jaren en volgens mij is dat niet iets wat we voor niks geleerd hebben.

De heer Duut: Voorzitter.

De voorzitter: Mijnheer Duut, JA21. Ga uw gang.

De heer Duut: Ik ga ervan uit dat de gedeputeerde op dit laatste punt refereert aan de Rijkscoördinatie-regeling bij de windmolens in de Veenkoloniën. In dat verband is mijn indruk juist, dat alle RES-projecten in de ultieme situatie, uiteindelijk dat alle RES-projecten uiteindelijk onder een soortgelijk regime vallen. Of je nou doorzettingsmacht noemt op Rijkscoördinatie-regeling, maar dat we uiteindelijk weer niks te zeggen hebben en dat het Rijk uiteindelijk het laatste woord heeft.

Gedeputeerde Stelpstra: Dat is geen vraag, dat is uw opvatting.

De heer Duut: Mijn vraag is: klopt dat beeld? Dat niet u, maar dat het Rijk bij alle RES-projecten uiteindelijk de doorslag geeft.

Gedeputeerde Stelpstra: Dat is absoluut niet mijn beeld. Dan zou ik mezelf niet serieus genomen hebben, om in zo'n proces aan de gang te gaan. Ik heb u geschetst hoe ingewikkeld het is, dus dat is absoluut niet mijn beeld en dat het Rijk altijd kan overrulen, mijnheer Duut, jazeker dat kan, maar ik heb ook die kant op misschien wat meer vertrouwen dan u. Want weet wel, en laat ik er dan dit van zeggen in ieder geval, dat ook bij het Rijk en wij hadden het zo net over die Rijkscoördinatieregeling in de Veenkoloniën, u wilt niet weten hoe vaak dat over tafel is gegaan als voorbeeld van hoe het niet moet en hoe dingen mis zijn gegaan. En ik denk dat er over weinig projecten in de Kamer zo vaak is gesproken als over dit project. Dus ik ben daar minder bang voor dan u.

De heer Duut: Ik ben daar niet gerust op. Dank u.

Gedeputeerde Stelpstra: Ik heb heel veel dingen proberen te clusteren, voorzitter. Even kijken of ik heel veel dingen heb vergeten. Ik probeer ze even langs te lopen.

De voorzitter: Ik zou het ook andersom kunnen doen door even de vraag neer te leggen bij de commissieleden of er nog vragen onbeantwoord gebleven zijn? Ik zie in ieder geval de hand van mevrouw Meeuwissen. Ga uw gang, mevrouw Meeuwissen.

Mevrouw Meeuwissen: Dank u wel. In de RES staat dat de Omgevingsvisie en -verordening wordt aangepast op de RES en ik wil wel heel graag weten, voordat we dat een goed idee vinden, wat dat dan is. Of wij dat vrij precies kunnen weten voordat we dat goedkeuren.

Gedeputeerde Stelpstra: Vrij precies is lastig. Ik heb net wel even met mijn collega Brink overlegd op de gang tijdens de uitsmijter, dat voordeel hadden wij hier vanmiddag, en zoals het er nu uitziet, zal er geen andere wijziging in de POV plaatsvinden, dan zoals deze nu in het proces is, dat is naar aanleiding van het verhaal Zon, en ik heb natuurlijk al gewezen op de handreiking voor de participaties en een handreiking voor de inpassing en voor zover ons bekend is, zal het daarbij blijven.

De voorzitter: Zijn er nog andere mensen die een vraag onbeantwoord hebben gezien? Ik wil geen nieuwe ballen in het spel, want wij zijn inmiddels bijna vijf uur bezig met de RES en we gaan sowieso in de Statenvergadering verder, maar als u inderdaad onbeantwoorde vragen hebt, dan mag u nu even de hand opsteken. Ik zie in ieder geval de handen van Schoenmaker, Zwiers, Koopmans, Zuiker, Mäkel en Pruisscher. Ik weet niet of ik de volgorde heb onthouden, maar we gaan het proberen. Mijnheer Schoenmaker.

De heer Schoenmaker: Vragen die wij nog gesteld hadden en waar ik nog geen antwoord op heb gehoord, is: wat is de stand van zaken rondom de harde afspraken van de initiatiefnemers over het verwijderen van de zonnepanelen en de zonneparken? Hierbij ook refererend aan het project De Drentse Monden, waar het al geregeld zou moeten zijn. Vervolgens had ik nog een vraag gesteld: kan de gedeputeerde garanderen dat de kosten voor het verwijderen van versleten windmolens en zonnepanelen niet voor rekening van de inwoners van Drenthe komen? Dat heb ik nog niet gehoord en aan het eind, dat gaat over waar wij het al over hebben gehad, over artikel 12: zijn er al voldoende waarborgen binnen de RES die we nu vaststellen? En zo ja, waar staan ze? Om de situatie zoals geschetst, met die € 40.000 per persoon, die je dan kwijt bent, om dat te borgen. Daar heb ik wel een verhaal over gehoord, maar geen concrete uitspraken.

De voorzitter: Gedeputeerde.

Gedeputeerde Stelpstra: Om met die laatste te beginnen, ik kan daar weinig meer concreet over zijn, dan wat ik heb gezegd. Ik heb gezegd, dat wij voor die socialiseerbaarheid van die kosten gaan en dat woonlastenneutraal ons uitgangspunt is. Dus volgens mij is dat helder. Het opruimen, volgens mij is dat ook in de POV geregeld, ik zit even hier naar de ambtenaren kijken. Dus dat is ook een eis in de POV. Hoe het met De Drentse Monden zit, dat weet ik eerlijk gezegd niet, want dat was van voor die tijd. Dat is ook via de Rijkscoördinatierегeling gegaan. Dus daar hebben wij ook die invloed niet op gehad en kan ik garanderen en dan word ik altijd heel erg alert, kan ik garanderen dat de kosten voor het opruimen nooit bij de inwoners van Drenthe terecht zullen komen? Nee, dat kan ik niet. Ik weet niet wie er failliet gaan, maar ik kan wel garanderen dat wij ons aan de regels houden, zoals we ze gesteld hebben. Maar ja, er zal net een keer een uitzondering zijn, ik kan ook niet garanderen dat de veroorzaker van alle drugs dumping die zelf betaalt, al vind ik dat, maar u hoort aan mijn woorden mijnheer Schoenmaker, dat ik vind dat niet zou mogen gebeuren, dat dat op kosten van de inwoners komt en daarom hebben wij ook die regels zo in de POV zo gehanteerd.

De heer Schoenmaker: Mag ik daar nog op reageren?

De voorzitter: Nee, mijnheer Schoenmaker. We gaan nu naar de heer Zwiers, Partij van de Arbeid.

De heer Zwiers: Voorzitter, ik zal het kort houden. De resterende vragen die wij hebben, zullen wij schriftelijk indienen en wellicht dat dat ook voor andere fracties een suggestie is.

De voorzitter: De heer Koopmans, PVV.

De heer Koopmans: Dat gaan wij ook doen, maar ik heb alleen één vraag en daar mag de gedeputeerde vast even over nadenken. Als we straks al die wiebelstromen hebben met wind- en zonneparken, hoe denkt hij stabiele stroom te organiseren? Dat betekent dat er dus ergens een stabiele stroombron zou moeten zijn en als hij van gas en kolen af wil, dan weet ik niet wat dan het alternatief gaat worden. Maar we gaan de vragen indienen.

Gedeputeerde Stelpstra: U gaat schriftelijke vragen indienen. Ik hoop wel dat u mij ook de ruimte geeft om daar nog een antwoord op te geven, anders kom ik daar in het Statendebat op terug. Het kan ook zijn dat ik dan misschien een nulde termijn vraag of zoiets, maar dat zal ik wel met de voorzitter overleggen. Het netwerk, mijnheer Koopmans, is echt een landelijke discussie. Dat gaan wij hier ook niet even oplossen. Dat zal ook met name door de netbeheerders zelf opgelost moeten worden. Dus ik wou ook niet een probleem op mijn bord leggen, die ik niet kan oplossen en ook niet hoeft op te lossen.

De voorzitter: Dan gaan we door naar mevrouw Zuiker, Partij voor de Dieren.

Mevrouw Zuiker: Dank u wel, voorzitter. Wij hadden nog een punt van de biobrandstoffen op basis van mest en wij wilden graag de mening van GS horen of dat toekomstbestendig is en of wij dat onderzoek dat dit jaar al komt, kunt u daar informatie over naar PS sturen? En de laatste vraag was: hoe denkt u over de waterstofladder? Maar u mag dat natuurlijk ook allemaal beantwoorden bij de PS-vergadering in de nulde termijn of schriftelijk.

Gedeputeerde Stelpstra: Ik kan dat nu wel heel snel doen. U hebt over de lockin gesproken, dat is denk ik echt een serieus punt. Dat moeten we gewoon gaan voorkomen, lijkt mij. Dus dat lijkt me logisch. Mestverginging kan in een aantal gevallen in onze ogen een goede oplossing zijn. Ik ga er niet van uit dat er geen mest meer geproduceerd zal worden. En mocht dat betekenen, maar dat is een hele andere discussie die we hier liever niet voeren, maar dat de veestapel verkleind wordt, dan nog zal er een grote hoeveelheid mest zijn die in ieder geval beschikbaar is en daar zijn we niet op tegen vanuit de kant van het college. Biobrandstoffen, daarover heb ik gezegd dat wij op dit moment bezig zijn met een nota daarover. Daar bent u een tijdje geleden over bijgepraat en ik denk dat ik vlak na het reces met een stuk naar u toe kom, zoals het er nu uitziet. De waterstofladder, daar heb ik laatst ook over gesproken naar aanleiding van vragen van Statenlid Bos van GroenLinks. Daarvan heb ik gezegd, maar dat is eigenlijk een discussie die ik niet in de RES vind thuishoren, maar in de breedte zijn we nu bezig om te kijken wat de toepassingen zijn en uiteindelijk zullen wij op de meest zinvolle toepassing onze focus gaan leggen.

De voorzitter: Dan ga ik door naar mijnheer Mäkel van de SP.

De heer Mäkel-van Luttikhuizen: Dank u wel, voorzitter. Ik had nog een vraag over de participatieplannen, maar ik wil dat ook best even op papier zetten. Dat vond ik wel een goed idee van de heer Zwiers. Heeft u dat liever, mijnheer Stelpstra?

Gedeputeerde Stelpstra: Wat ik daarover heb gezegd, u hebt ook naar de rapporten van de Rekenkamer verwezen en die discussie ga ik niet overdoen, omdat daar ook verwezen wordt naar één specifiek punt, waar ik het gewoon pertinent niet eens was met de Rekenkamer en dat weet u nog en de feiten zijn in de tijd niet veranderd, moet ik zeggen, maar bij elk nieuw project moet op dit moment een participatieplan gemaakt worden. Dat komt ook bij ons langs. Dat wordt bij Ruimtelijke Ordening ook bekeken, dus dat is een standaardonderdeel van de procedure.

De heer Mäkel-van Luttikhuizen: Maar voorzitter, als ik nog een vraag stellen hierover. Waar het ons om ging, was dat wij nou juist graag een overzicht zouden willen hebben in welke gevallen dat ook daadwerkelijk gerealiseerd is. De vorige keer kon u daar geen antwoord op geven en ik zou dat antwoord toch wel heel graag van u willen hebben.

De voorzitter: Nou, dat komt dan op schrift.

Gedeputeerde Stelpstra: Daar moet ik echt even naar kijken.

De voorzitter: Dan ga ik door naar mijnheer Pruijscher, ChristenUnie.

De heer Pruijscher: Ik sluit mij aan bij het goede voorbeeld van de Partij van de Arbeid om het schriftelijk te doen. Het lijkt me verstandig om dat via de Statengriffie te doen, zodat we het ook collectief weer terugkrijgen, neem ik aan.

De voorzitter: Ja, volgens mij heb ik dan ...

Gedeputeerde Stelpstra: Ik neem aan dat het gaat over de vragen die u gesteld hebt. Of gaat u nog nieuwe vragen stellen?

De heer Pruijscher: Uiteraard.

De voorzitter: We gaan geen nieuwe vraag stellen natuurlijk. Volgens mij heb ik nu het hele rijtje afgewerkt? Of niet? Zijn er nog andere vragen nu op dit moment? Nee. Zo! Dan is het inmiddels 10 minuten voor half 3. Ik constateer dat we 3 uur achterlopen op het schema, dat we hier bijna 5 uur over vergaderd hebben en we gaan sowieso even schorsen en dan ga ik in tussentijd ook even overleggen met de griffie hoe wij de rest van de agenda aanpakken, want dat wordt nog wel een uitdaging als we om half 5 klaar moeten zijn. Wij gaan om half 3 door.

Wij hebben nog agendapunt 8, 9 en 10. Agendapunt 8 gaan we behandelen zoals de bedoeling was, maar wel met een interruptieverbod. Dat betekent dat niemand elkaar in de rede valt. Daarna volgt agendapunt 10, omdat daar iets meer druk op zit in tijdslijnen zal ik maar zeggen, dan agendapunt 9 en als wij dan om kwart voor 4 klaar zijn met agendapunt 10, dan beginnen we nog aan agendapunt 9. Als we daarmee om kwart voor 4 niet klaar zijn, dan beginnen we niet meer aan agendapunt 9, maar dan hevelen we dat agendapunt rechtstreeks over naar de Statenvergadering. Dan overschrijden we weliswaar een termijn van 31 mei naar 2 juni, maar wij denken dat we daar de Regio Groningen-Assen wel van kunnen overtuigen dat dat niet zo'n drama is. Dan over agendapunt 11, daar staat sowieso niemand die het woord wil voeren, en dan zou het allemaal nog weer goed moeten komen.

8. Subsidiëring NMF Drenthe ten behoeve van Programma Lokale Energie Drenthe, brief van het college van GS van 30 maart, incl. onderbouwing PvdA

De voorzitter: Dus ik zou willen voorstellen om nu met agendapunt 8 te beginnen. Dat is een agendapunt Subsidiëring NMF Drenthe ten behoeve van Programma Lokale Energie Drenthe, een brief van het college van GS die aan de orde wordt gesteld door de Partij van de Arbeid. Ik geef de heer Zwiers het woord.

De heer Zwiers: Voorzitter, bedankt. De Partij van de Arbeid heeft dit geagendeerd, niet omdat ze het niet eens is met het PLED, maar wel omdat ze zich zorgen maakt over de ontwikkeling van energiecoöperaties en lokale energie-initiatieven waar dat niet automatisch gebeurt, waar de bestuurlijke kracht, de organisatiekracht wat minder groot is. De Partij van de Arbeid wil dus graag dat iedereen kan profiteren van de energietransitie. Die discussie die we net uren hebben gevoerd, die gaan we niet allemaal nog een keer herhalen. De Partij van de Arbeid zou graag zien dat bijvoorbeeld misschien wel vanuit de PLED of andere mogelijkheden, dat ook op gebieden waar nu nog geen lokale initiatieven ontstaan, dat daar energie wordt gemaakt om dat juist wel mogelijk te maken. Misschien gelet op de tijd is het misschien handig als eerst de gedeputeerde daarover zijn licht laat schijnen voordat de andere fracties ..., maar goed ik ben niet de voorzitter, maar dat zou een voorstel van mijn kant zijn. Voor de rest heeft iedereen het stuk kunnen lezen, dus dat hoef ik niet te herhalen.

De voorzitter: Dank u wel. Ik hoorde daar een ordevoorstel, in die zin om nu eerst de gedeputeerde aan het woord te laten. Als een aantal woordvoerders zegt: dat willen we niet, dan gaan we dat eerst gewoon doen. Ik zie al mensen nee schudden, dus we gaan nu gewoon het rijtje af en ik heb hier een verzoek liggen om als eerste mevrouw Kleine Deters het woord te geven, dus die geef ik nu de gelegenheid om hier haar zegje over te doen.

Mevrouw Kleine Deters: Dank u wel. Even ter info, omdat ik zo even weg moet na mijn inbreng, zal mijn collega- Statenlid de heer Pragt het van mij overnemen. Dank u wel. De vraag betreft de

ondersteuning van lokale energie-initiatieven en het gaat natuurlijk om een energietransitie waar iedereen van kan profiteren en ik denk dat dat het uitgangspunt van iedereen zou moeten zijn en volgens mij ook wel van bijna iedereen is. Dus D66 is het met de Partij van de Arbeid eens dat nieuwe energie voor iedereen moet zijn. Maar wat ons betreft mag en kan het wel per dorp of wijk verschillen hoe de inwoners hier invulling aan geven. Dat hoeft niet allemaal gelijk te zijn. Elk dorp, elke wijk verschilt van elkaar, dus de wijze waarop ze daar invulling aan geven, kan ook verschillen. En daar zien wij in Drenthe ook mooie voorbeelden van, want er zijn energiecoöperaties waarbij het initiatief helemaal vanuit inwoners gekomen is, maar er zijn ook energiecoöperaties en dan noem ik toch Nieuw-Oranjepoort vrij recent, waar het initiatief genomen is door de exploitant en de inwoners uitgenodigd worden om daar aan een prachtige coöperatie invulling te geven. Dus D66 is voorstander van het ondersteunen van de initiatieven, die aansluiten bij de vraag in het dorp of de wijk en of wij dat als provincie kunnen ondersteunen of willen faciliteren? Ja, dat ondersteunen wij ook van harte. Dank u wel, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel, mevrouw Kleine Deters. Dan gaan we naar mevrouw Meeuwissen, VVD.

Mevrouw Meeuwissen: Dank u wel, voorzitter. De PvdA stelt dat iedereen moet kunnen profiteren van de voordelen van de energietransitie en tot zo ver zijn we het eens, maar vervolgens stelt de PvdA dat hiervoor nodig zou kunnen zijn dat er overal energiecoöperaties komen en waar dat nog niet gebeurt, dat wellicht met een opbouwwerker mensen hiervoor enthousiast gemaakt zouden moeten worden. En wat ons betreft slaat de Partij van de Arbeid daarbij de plank mis, want zoals u misschien weet, heb ik mij de afgelopen jaren veel bezighouden met de coöperaties in Drenthe voor snel internet en die zijn vergelijkbaar met de coöperaties voor energieopwekking qua benodigde kennis, vaardigheden en doorzettingsvermogen. Het is echt geen sinecure om zo'n organisatie van de grond te tillen. Je moet weten hoe je het aanpakt, qua techniek, financiering, de juridische kant, ruimtelijke ordening, marketing et cetera en dat allemaal met een groepje vrijwilligers, die deze kennis hebben of die dat zichzelf snel eigen kunnen maken en die ook op niveau kunnen schakelen met banken, juristen en investeerders, en bereid zijn er jarenlang enkele dagen per week in te steken. Kortom het is een giga-operatie. Je richt feitelijk een bedrijf op met een klein clubje en er zijn maar weinigen die dat ook echt kunnen en willen opbrengen, en een opbouwwerker dan mensen laten enthousiasmeren hiervoor, die niet aan die voorwaarden voldoen of kunnen en willen voldoen, dat heeft eigenlijk geen zin en om te toetsen of ik dat juist zie, heb ik ook nog contact opgenomen met CMO STAMM, die veel onderzoeken doen op dit gebied. Zij zijn het met me eens dat dit niet gaat werken. Voor een goed lopend initiatief is meer nodig dan enthousiasme, maar dan, wat ik ook van CMO STAMM leerde, is dat bepaalde groepen mensen nog niet of nauwelijks profiteren van de energietransitie. Dat zijn de mensen met lagere inkomens, zowel huurders als mensen met een eigen woning en de woningbouwcorporaties hebben hun opgave om voor huurders de huizen te verduurzamen, maar de eigenaren van de goedkopere koopwoningen hebben geen geld om te investeren in bijvoorbeeld zonnepanelen en isolatie en ook kunnen ze niet lenen. Graag zou de VVD voor deze groep mensen iets doen. Dus daarom hebben wij eigenlijk een alternatief voorstel, boven dat van de Partij van de Arbeid, aan het college: zou u een onderzoek kunnen doen naar een financieel instrument, gericht op het besparen van energie in koophuizen van het goedkopere segment? Want daarmee komt het doel wat ons betreft wel dichterbij, dichterbij dan met de inzet van een opbouwwerker, hoe goedbedoeld ook. We streven hierin hetzelfde na, benadruk ik nog maar eens, het mee laten doen en laten profiteren van de energietransitie door mensen zonder eigen investeringsmogelijkheden. Graag horen wij zowel van de Partij van de Arbeid, maar ook van het college de reactie op ons voorstel.

De voorzitter: Dank u wel. Dan gaan we naar mevrouw Slagt van GroenLinks.

Mevrouw Slagt: Dank u, voorzitter. Ik voer het woord namens de heer Bos die door omstandigheden weg moest. Het doel van de PLED is het opbouwen van sterke energie-initiatieven in Drenthe, zodat alle Drenten toegang hebben tot initiatieven. Het strategisch doel Drenthe breed dekkend netwerk van professionele, lokale initiatieven, een operationeel doel na drie jaar alle drie gebieden zonder lokaal initiatief ingevuld. Dat zijn zomaar een paar opmerkingen uit het werkplan PLED door NMF en Drentse Kei. Uiteraard is het in sommige wijken en dorpen en soms zelfs op straatniveau moeilijk om de initiatieven te initiëren. GroenLinks heeft echter alle vertrouwen in de uitvoerende organisaties en in de door ons en hen gestelde doelen. De energietransitie komt op stoom en al zijn onderdelen met betrokken partijen, waarbij ook veel van onze inwoners, verenigingen en bedrijven profiteren. De uitdaging is dan ook om ervoor te zorgen dat niemand buiten de boot valt om energiearmoede te voorkomen. Het grootste profijt van de energietransitie ligt echter nog wel in het ultieme doel: het behoud van een leefbare wereld voor ons allemaal en voor generaties na ons. En om dan even op de opmerking van de VVD in te gaan: wij zijn er ook voor dat juist deze groep, die zelf geen eigen vermogen heeft ook mee kan doen. We hebben al eens eerder in de Staten ter sprake gebracht dat het heel mooi zou zijn als er een subsidie zou komen, dat mensen zelf hun huis kunnen isoleren bijvoorbeeld. Dat juichen wij van harte toe. Tot zover, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel. Dan heb ik van anderen nog geen tekenen gezien dat ze het woord zouden willen voeren, maar als dat wel zo is ... Kijk, ik zie ineens allemaal handjes. Mevrouw Peeks, Partij voor de Dieren. Ga uw gang.

Mevrouw Peeks: Mooi, ik ben direct al aan de beurt. Dank u wel, voorzitter. De Partij voor de Dieren staat positief tegenover het initiatief om meer lokale, duurzame energie op te wekken en te stimuleren. Even kijken. Wat wij natuurlijk wel graag willen, is dat het ook echt duurzame energie is en niet bijvoorbeeld energie uit biomassa. Verder met betrekking tot de zogenaamde opbouwwerker en de witte gebieden, vragen wij ons af waarom de Partij van de Arbeid denkt dat NMF Drenthe dat opbouwwerk niet gaat uitvoeren. Dan over de vragen van de Partij van de Arbeid. We zijn het eens met de Partij van de Arbeid dat duurzame energie en energiebesparing voor iedere inwoner van Drenthe bereikbaar moet zijn en dat lokale initiatieven ondersteund moeten worden. Ook zijn wij bereid om energie en middelen beschikbaar te stellen om dit van de grond te krijgen, mits daarbij de randvoorwaarden goed afgewogen en in kaart gebracht worden. Daarnaast vinden wij het een goed idee om de initiatieven professioneel te laten ondersteunen en te stimuleren, daar waar nog geen initiatieven zijn. We denken dat dit ook heel goed is voor de gemeenschapszin en de betrokkenheid van de inwoners van Drenthe. Dan over het voorstel van de VVD. Op zich vinden wij dat een sympathiek voorstel om ook de onderkant van het woonsegment een handje te helpen op dit gebied, want dat blijft natuurlijk wel een beetje achter. Dat is ook onze waarneming. Tot zover.

De voorzitter: Dank u wel. Dan gaan we naar de heer Neutel van het CDA.

De heer Neutel: Dank u wel, voorzitter. Wij staan natuurlijk volledig achter de doelstelling van de PLED om te bewerkstelligen dat lokale initiatieven ondersteund worden en om te voorkomen dat ze als een nachtkaaft uitgaan, zodra het ingewikkeld wordt. Dat de Partij van de Arbeid aangeeft dat er wijken en dorpen zijn waar initiatieven niet tot hun recht komen en niet tot stand komen, omdat de sociale samenhang daar minder sterk is, dat zal allemaal. We geloven ook wel

dat dat zo is, maar het welzijnswerk, het opbouwwerk moet dan vanuit de Sociale Agenda dit initiatief overnemen, zegt de Partij van de Arbeid. Hoewel wij erkennen dat de constatering van het ontstaan van witte vlekken een risico is, vinden wij welzijnswerkers en opbouwwerkers niet de aangewezen personen om dit gat op te vullen. Je kunt het beter doen met energiecoaches, die zijn daarvoor opgeleid. Energiecoaches zijn vrijwilligers en het is de vraag waarom die hun werk minder goed zouden doen dan de betaalde krachten uit het welzijns- en opbouwwerk. Het is natuurlijk mooi om het budget van de Sociale Agenda te gebruiken voor de energietransitie, maar daar is het niet voor bedoeld. Dank u wel, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel, mijnheer Neutel. Dan gaan we naar de heer Mäkel van de SP en daarna de heer Duut van JA21.

De heer Mäkel-van Luttikhuizen: Om het kort te houden, omwille van de krapte van de tijd, zou ik het gewoon zo willen formuleren: ik ben het eens met wat mevrouw Peeks van de Partij voor de Dieren hierover te berde heeft gebracht.

De voorzitter: Een geweldige efficiency. De heer Duut, JA21.

De heer Duut: Ja, de Partij van de Arbeid vraagt of wij het eens zijn met hun analyse: nou, dat zijn we bepaald niet. Het is natuurlijk een utopie om te denken dat we in elk dorp en elke wijk energieprojecten kunnen opzetten. Daar zitten de mensen ook helemaal niet op te wachten. Wij zijn overigens niet tegen een windmolen bij een boerderij of zonnepanelen op daken, maar daar zou je het bij moeten laten. De meeste mensen willen ook best wel duurzaam, maar alleen als de overheid subsidieert en elke verandering ze geen cent meer kost. Dus wat dat betreft maar snel inzetten op kernenergie. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u, mijnheer Duut. Dan gaan we naar de heer Wiersema, Sterk Lokaal en daarna de heer Koopmans, PVV. Mijnheer Wiersema, als ik u was, zou ik de microfoon aanzetten, daar wordt het een stuk interessanter van.

De heer Wiersema: Ja, en mijn stem doet het inmiddels nog steeds. De PvdA vraagt ons of we van mening zijn dat op plaatsen waar lokale initiatieven met betrekking tot de opwekking van duurzame energie niet van de grond komen, deze wat extra te ondersteunen. Wat ons betreft kunt u op ons rekenen, want wij vinden het uitermate belangrijk dat energie zoveel mogelijk lokaal wordt opgewekt, omdat het lokaal wordt opgewekt en benut in plaats van het wegstromen naar de energiereuzen, waar we vanmorgen ook nog een paar voorbeelden over hebben gehoord. Op een aantal plaatsen komen deze ontwikkelingen bijna vanzelfsprekend van de grond en tot stand en op andere plaatsen vraagt dit wat extra ondersteuning. Wij zijn graag bereid dat duwtje te geven en noemen dit dan maar ondersteuning bij de lokale energietarieven in plaats van de wat belegen en waarschijnlijk ook niet goed de lading dekkende term opbouwwerk, maar ik heb net al een andere term gehoord energiecoach bijvoorbeeld. What's in a name? Veel belangrijker is dat we het mogelijk maken en ook dat iedereen kan meeprofiteren, wat in zijn of haar omgeving wordt opgewekt. En dat dan mogelijk in combinatie met het voorstel van de VVD, maar ik denk: daar waar de wil positief is, komen we wel tot een werkbare vorm. Ik wens jullie succes met de uitwerking.

De voorzitter: Dank u wel, de heer Koopmans, PVV. Daarna de heer Bos, Forum voor Democratie.

De heer Koopmans: Dank u wel, voorzitter. Wij kijken toch even wat anders aan tegen het voorstel van de PvdA. Het is voor iedereen in Drenthe eigenlijk een fluitje van een cent om over lokale energie te kunnen beschikken. Je pakt even je tablet erbij, je telefoon en je kijkt even welke lokale provider in de buurt zit en je hebt zo een tarief, wat enkele tientjes tot misschien wel € 50 tot € 60 per maand je gas en elektriciteit goedkoper aanlevert. Dus allemaal actie daarvoor ondernemen, dat zien we niet zitten. Waar we wel een beetje bang voor zijn, is de dwang die uitgaat van dit voorstel. Het is zo: als mensen niet geïnteresseerd zijn, dan gaan we ze met geld van de provincie er met geweld bij slepen en dat is het laatste wat wij zouden willen, want we hebben eerder gezien waar het opbouwwerk en het er met de haren bij slepen van zoekgebieden, windgebieden er in het verleden toe geleid heeft dat wij nou opgezadeld zijn met het prachtige Windpark DMO in de Veenkoloniën. Er moest en zou iets gebeuren in Drenthe. Nou, dat hebben we geweten. De conclusie is gewoon: we laten het bij wat het is. De mensen kunnen zich prima redden en tot op de laatste burger hoeft hij niet een eigen energiecoöperatie te bezitten.

De voorzitter: Dank u wel. Dan gaan we tenslotte naar de heer Bos van Forum voor Democratie.

De heer Bos: Dank u wel, voorzitter. Forum voor Democratie is tegen de RES in zijn huidige vorm. Echter iedereen moet de vrijheid hebben om deel te kunnen nemen of niet en niet onder dwang. Daar wij eerder al bepleit hebben om de zonnelingen vanuit de provincie te behouden, staan we achter het voorstel van de VVD om mogelijkheden vanuit de provincie te faciliteren. Dank u wel.

De voorzitter: Ik heb nog mijnheer Veldsema. U hebt uw microfoon aanstaan? Ja, ga uw gang.

De heer Veldsema: Dank u, voorzitter. De fractie van de ChristenUnie dankt de PvdA voor de agendering en uw analyse is dat er een verschil bestaat tussen regio's. Er zijn kopgroepen, er is een peloton en zelfs het peloton kent nog een achterhoede en een voorzijde. U suggereert opbouwwerk om organisatiekracht aan te boren en te organiseren. Als dat zal functioneren, hebben we daar een positieve grondhouding bij. En als we de bevlogen deelnemers van de voormalige glasvezelcollectieven en de huidige, lokale energie-initiatieven voor ogen nemen en daar hebben we goede voorbeelden van, dan komt de vraag wel boven: gaat dat wel lukken? Dus de vraag aan mijnheer Zwiers, kunt u ons ervan overtuigen dat dit gaat werken? Dank u.

De voorzitter: Dank u wel, mijnheer Veldsema. Ik denk dat iedereen nu geweest is? Ik hoor geen protest. Dus gaan we nu naar gedeputeerde Stelpstra.

Gedeputeerde Stelpstra: U kunt het nog aan om nog een keer naar mij te luisteren?

De voorzitter: Ja, we gaan het proberen. U mag ook zeggen: eens met en dan een partijnaam noemen, dan zijn we er ook klaar mee.

Gedeputeerde Stelpstra: Nou, ik denk dat ik kort kan zijn. Mijnheer Zwiers heeft gezegd, dat hij blij is met dat wij het verhaal van de PLED toegestuurd hebben en hij zegt: ik mis daar Eigenlijk in, jullie zeggen je sluit aan bij bestaande initiatieven en ik mis eigenlijk dat je ook nieuwe initiatieven op kunt zetten. Laat ik helder zijn, dat is wel de intentie van de PLED, dat we dus ..., uit de vraag van mijnheer Zwiers, gaan we naar de witte gebieden kijken? Ja, dat gaan we doen en dat staat ook nadrukkelijk wel in de doelstelling van de PLED. Waarschijnlijk is dat dan niet duidelijk geworden uit onze brief, maar dat gaan we inderdaad doen, wij gaan ook naar die witte

gebieden kijken. Onder dwang gaan we nooit iets doen. Daar hebben we het in de vorige discussie wel over gehad, lijkt me. Dus ik zou zeggen richting mijnheer Zwiers: uw vraag beantwoordt ik positief, want dat valt gewoon onder dit project. Dan is er een andere vraag gesteld door mevrouw Meeuwissen en niet een helemaal onbekende vraag, want ik moet heel eerlijk zeggen, dat mijnheer Zwiers die vraag ook al een paar keer eerder heeft gesteld, ook in het kader van energiearmoede. Op dit moment loopt daar en ik krijg net een appje van mijn collega Kuipers en hij appt mij net: dat zit ook in de regio Zuid-Oost als het gaat over het onderdeel wonen met proeftuinen met de eigen gemeente, dus daar zijn we mee bezig. Ik sprak ook in een ander kader met mijn collega Kuipers over de energiearmoede, over de aanpak daarvan. En we zijn op dit moment ook nog weer bezig met een onderzoek rondom de energiearmoede. Dus wat u vraagt, staat continu op ons netvlies. Ik ga niet direct een nieuw onderzoek doen, dat zeg ik u niet toe, omdat we daar ook al heel veel mee hebben gedaan, ook met studenten zijn we bezig geweest, maar volgens mij en dan moet ik een beetje voorzichtig zijn, heb ik een afspraak met u staan, dat ik nog weer terugkom op de energiearmoede in uw richting. En als u die afspraak niet heeft staan, dan ga ik dat in ieder geval doen, om even te kijken waar staan we nu, want we hebben ook wel geconcludeerd dat het ingewikkeld is. Dus eigenlijk is het allemaal wel een positieve grondhouding naar uw vraag.

De voorzitter: Dank u wel. Dan kom ik bij de heer Zwiers terug met de vraag of dit zo voldoende behandeld is?

De heer Zwiers: Dank u wel, voorzitter. Ja, er zijn wel wat vragen gesteld. Ik weet niet of ik daar nog even kort op mag reageren of dat u zegt, vanwege de tijd: laten we maar doorgaan.

De voorzitter: Als er vragen aan u gesteld zijn, dan mag u daar op reageren, maar u bent nu degene die als laatste het woord heeft.

De heer Zwiers: Dan zal ik daar nog even kort op reageren. Misschien dat ook de verwarring is ontstaan door het begrip opbouwwerk. In principe was het doel dus ook om inderdaad een ingang richting het PLED te realiseren, zodat alle initiatieven die er zijn, dan automatisch vallen onder het PLED. Alleen zul je aan de voorkant toch moeten zorgen dat ook alle partijen, ook iedereen de kans krijgt om in elk geval zo'n initiatief op te zetten. Als je kijkt naar het kaartje waar wel coöperaties zijn en waar op dit moment grootschalige initiatieven zijn, is dat bijna een spiegelbeeld van elkaar. Dus daar hebben we gewoon met elkaar aan te werken, zeker gelet op de discussie die we net hebben gehad. Partijen die net de mond vol hadden van participatie en betrokkenheid, zou ik zeggen: ga hier nog eens heel goed naar kijken. Het voorstel van de VVD, daarvan zou ik zeggen: kijk nog eens naar de motie die we samen met CDA en Partij van de Arbeid afgelopen december nog hebben ingediend om dat mogelijk te maken. Ik heb wat meer opmerkingen gehoord over dwang en dergelijke. Het gaat er juist om om in die gebieden waar mensen wel willen, maar op dit moment net even dat steuntje ontbreekt, dat het daar juist mogelijk wordt gemaakt dat zij mee kunnen profiteren van die kleinschalige, mooie, lokale initiatieven. En ik ben blij met de uitspraak van de gedeputeerde dat hij daarmee aan de slag wil. Dus dank daarvoor.

De voorzitter: Goed, dan ronden we daarmee dit agendapunt af.

10. OV-Bureau, Kaderbrief Begroting 2022 van de regio Groningen-Assen; brief van het college van Gedeputeerde Staten van 13 april 2021

De voorzitter: En gaan we dus nu zoals gezegd, over naar agendapunt 10, het OV-bureau. Ik verwacht dat er nogal wat mensen uit beeld verdwijnen en er weer een aantal nieuwe mensen in beeld komen. Voordat we daaraan beginnen, zal ik even opnoemen wie ik zie, zodat degenen die ik niet zie, maar die wel gezien willen worden, even geluid kunnen maken. Ik zie de heren Vorenkamp, Bos van Forum voor Democratie, mevrouw Zwaan, Pragt, Bijl, Wiersema, Pruijscher en mevrouw Slagt. En that's it.

Mevrouw Vedder: Voorzitter, ik zou ook graag het woord willen voeren.

De voorzitter: Mevrouw Vedder.

De heer Bosch: En ik ook graag, voorzitter.

De voorzitter: Wie zie ik, Bosch zie ik. Dan hebben we ze wel zo'n beetje binnen denk ik.

De heer Van de Weg: Ziet u mij, voorzitter? Ik heb mijn naam niet horen noemen.

De voorzitter: Nee, maar ik zie u ook nu pas.

De heer Van de Weg: Mijn camera staat al een tijdje aan, maar goed.

De voorzitter: Ja, maar als je niets zegt, dan verdwijnt je uit beeld, want er zijn steeds permanent 10 mensen niet in beeld en dat zijn de meest stille onder ons, die zijn altijd uit beeld. Even kijken. Dan kunnen we wel beginnen. Ik heb een verzoekje van de heer Bosch en dat zal ook wel komen, omdat hij misschien weg moet of zo. Mijnheer Bosch, Partij van de Arbeid begint. Spreektijd is 3 minuten. Mijnheer Bosch, ga uw gang.

De heer Bosch: Dank u wel, voorzitter. Dat de coronacrisis een flinke wissel heeft getrokken op het OV is geen nieuws meer. Het OV-bureau en de verantwoordelijke gedeputeerde hebben deze Staten over de effecten op de bekostiging en over de pijnlijke, maar noodzakelijke versoberingen in de dienstregeling om het OV betaalbaar te houden, meermaals bijgepraat. Over een aantal cruciale beslismomenten zijn PS ook betrokken in de te maken keuzes en dat verdient wat de Partij van de Arbeid-fractie betreft alom waardering. Veel in de Kaderbrief voorgestelde hoofdlijnen voor de begroting 2022 waren dus al bij ons bekend. Naar aanleiding van de voorliggende Kaderbrief en de jaarrekening van het OV-bureau over 2020 heeft mijn fractie nog een aantal vragen en opmerkingen. Dit betreft allereerst de voorgestelde oplossingen om ook in 2022 het landelijke gebied bereikbaar te houden en dan vooral de kleinschalige vormen van vervoer, waaronder voornamelijk de hubtaxi. Zoals gedeputeerde Bijl eerder al heeft aangegeven, geldt voor de hubtaxi tijdelijk het reguliere OV-tarief. Dat juichen wij toe. Dat is waarschijnlijk ook de reden dat de heer Vorenkamp ons vanochtend kon melden dat de kosten voor zijn proefreis laag waren. Maar in de stukken van het OV-bureau wordt voor de hubtaxi een tarief genoemd van 2,5 keer het reguliere OV-tarief. Mijn fractie wil graag weten hoe er vanuit het college aangekeken wordt tegen de tariefvorming voor de hubtaxi in 2022 en verder. Het kan wat mijn fractie betreft niet de bedoeling zijn dat de bereikbaarheid met het OV en publiek vervoer voor inwoners van het platteland qua betaalbaarheid minder toegankelijk is. Dit komt stimule-

ring van het OV-gebruik in Drenthe niet ten goede. Graag een reactie hierop van de gedeputeerde. Een ander punt van zorg vindt de Partij van de Arbeid de sociale veiligheid aan boord van de bussen. Vooral op lijn 73 tussen Emmen en Ter Apel, dat is vanochtend ook al even genoemd door de VVD en de PVV. Uit de door FNV uitgevoerde enquête blijkt dat veel buschauffeurs zich onveilig voelen op hun werkplek en dat kan nooit de bedoeling zijn, wat de Partij van de Arbeid betreft. De verminderde inzet van BOA's en beveiligers en het wegvallen van de pendelbussen leidt tot onveilige en vervelende situaties. Dit vraagt om een structurele oplossing. Wij wensen hierop nu geen antwoord van de gedeputeerde, want ik neem aan dat we hierover naar aanleiding van de agendering van brief B4 voor de eerstvolgende OGB-vergadering nog nader komen te spreken. Tot slot spreek ik namens mijn fractie mijn complimenten uit richting het OV-bureau voor de wijze waarop men in het afgelopen moeilijke jaar het OV op de been heeft gehouden en dat men in deze moeilijke tijden toch aspecten als verduurzaming binnen de nieuwe concessie en een verbeterde informatievoorziening, waarop door ons en vele andere partijen in deze Staten is aangedrongen, heeft opgepakt en deels ook gerealiseerd. Tot zover, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel, mijnheer Bosch. Dan gaan we naar mevrouw Zwaan, VVD.

Mevrouw Zwaan: Dank u wel, voorzitter. Door de coronapandemie kampt het OV-bureau met teruglopende reizigersaantallen en als gevolg daarvan met fikse tekorten. Dat is natuurlijk vanwege corona ook heel erg logisch, maar het begon zo mooi. Het jaar 2020 zou het jaar van het OV worden, maar het liep allemaal anders. Maar ondanks dat er veel minder reizigers met het OV gingen, bleek het bieden van OV cruciaal om de samenleving te laten draaien. Maar het zal naar verwachting nog jaren duren voordat de reizigersopbrengsten weer op het niveau van voor corona zijn. Duidelijk is dat het jaar 2022 een overlevingsjaar zal worden met de te verwachten tekorten in de opbrengsten van maar liefst € 9 miljoen. In de komende maanden gaat het OV-bureau verder bekijken wat hen te doen staat om het meerjaren tekort tussen 2022 en 2025 op te lossen. Kort gezegd zijn er drie mogelijkheden: verder ingrijpen in de dienstregeling, de OV-kaartjes duurder maken of geld laten bijstorten door de provincie. Voorzitter, laten we vooropstellen dat de VVD geen voorstander is van het laten rondrijden van bijna lege bussen op kosten van de gemeenschap. Wanneer er minder vraag is, is het meest logische om de frequentie van OV-lijnen te verminderen. Maar er zou ook gekeken moeten worden naar mogelijkheden om openbaar vervoer verstandig te koppelen aan doelgroepenvervoer. Zeker in de meer dunbevolkte gebieden van Drenthe moeten innovatieve samenwerkingsvormen worden bedacht, die betaalbaar en efficiënt zijn. Denk bijvoorbeeld aan de MaaS-app. Wij dagen het OV-bureau uit om samen met Gedeputeerde Staten te kijken naar een creatieve oplossing om de tekorten op te lossen. Wat de VVD betreft, liggen er kansen in een combinatie van het aanpassen van de dienstregeling en het integreren van vormen van vervoer met de MaaS-app. Pas als allerlaatste willen we aan de knop draaien om geld bij te storten. Wij horen graag van de gedeputeerde of hij dat met ons eens is. Graag wil ik me dan ook nog aansluiten bij de complimenten van de PvdA voor het OV-bureau. Inderdaad, chapeau hoe zij dit hebben opgepakt. Tot zover, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel, mevrouw Zwaan. Dan gaan we door naar mevrouw Vedder van het CDA.

Mevrouw Vedder: Dank u wel, voorzitter. Ik had verwacht dat u naar JA21 zou gaan, maar dat geeft niks.

De voorzitter: Wij hebben de regel, dat als je de camera uit hebt, dat je dan het woord niet wilt voeren en ik zie dat JA21 de camera uit heeft. Dus heel simpel.

Mevrouw Vedder: Dan komen we vanzelf bij het CDA. 2022, dat stond mooi in de Kaderbrief, staat voor het OV, niet alleen voor het OV helaas, in het teken van overleven en weer opbouwen. Waar eind maart het verlies in 2022 nog werd geschat op een bandbreedte tussen € 5 en € 10 miljoen, ligt er nu een verwacht tekort van € 9 miljoen. Eind maart werd al een vooraankondiging gedaan dat er een verzoek tot bijpassing zou komen vanuit overheden van € 5 miljoen, deze staat nu geraamd op € 6 miljoen. De andere € 3 miljoen zal uit bezuinigingen uit de dienstregeling moeten komen. En deze mix van bezuinigen en bijpassen sluit aan bij wat de CDA-fractie ook de vorige keer al had aangegeven een voorkeur voor te hebben. Het verhogen van tarieven als mogelijkheid om het tekort op te vangen, daar is afscheid van genomen en dat vinden wij heel verstandig. Wij willen reizigers die al zijn teruggekeerd naar het OV namelijk niet extra belasten voor de reizigers die nog moeten terugkeren. Dit signaal zou haaks staan op onze duurzaamheidsambities. De verhouding tussen € 3 miljoen besparen en € 6 miljoen bijpassen, daar kunnen wij ons zeker wat bij voorstellen. Echter vinden wij de Kaderbrief nog wel erg summier waar die € 6 miljoen dan vandaan gaat komen. Het Rijk wordt genoemd. Kan de gedeputeerde aangeven wat de potentiële bijdrage zou kunnen zijn voor de komende jaren vanuit het Rijk? En verder zien we dat het OV-bureau aangeeft dat het weerstandsvermogen ruimte heeft om incidenteel € 5 miljoen op te vangen, maar die niet in één jaar te willen inzetten. En die voorzichtigheid begrijpen wij bij de CDA-fractie, maar aan welke bijdrage wordt dan wel gedacht voor 2022, 2023 en 2024? En dan kent het OV-bureau ook nog de Covid-19 reserve, die na de toevoeging van het positief saldo van 2020 inmiddels € 2,4 miljoen bevat. En we lezen dat deze is bedoeld om deels de nadelige effecten van de coronacrisis voor 2021 op te vangen. Mijn vraag aan de gedeputeerde is: hebben we het dan over het wegvallen van de BVOV in de tweede helft van 2021? Is daar al meer over bekend? Is dat al definitief? En hoeveel van deze reserve, die Covid-19 reserve van € 2,4 miljoen wordt er dan naar verwachting aangewend in 2021? En wat zou er in de opvolgende jaren kunnen worden ingezet? Daarnaast nog twee korte punten. We zien nadrukkelijk aandacht voor het in stand houden van het OV-netwerk ook in wijken en in het landelijk gebied. En dat belang willen we als CDA-fractie ook vandaag nog eens extra onderstrepen, vooral in het licht van overleven en weer opbouwen. Aan het behouden van het fijnmazige netwerk hecht deze fractie veel waarde. En in dat licht, de inwoner centraal, vinden we ook het opnemen van niet alleen klantentevredenheid, maar ook inwonertevredenheid als beleidsindicator een zeer goed idee, waarvan we met veel interesse de resultaten afwachten. Tot slot nog een laatste vraag aan de gedeputeerde. In de Kaderbrief wordt bij een drietal ambitielijnen gesproken over een eventuele systemsprong bij toekomstvaste bereikbaarheid van en naar steden. Dat woord wekt onze nieuwsgierigheid. Waar moeten wij bij het woord systemsprong dan aan denken? Dank u wel, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel, mevrouw Vedder. Dan gaan we naar mevrouw Slagt van GroenLinks.

Mevrouw Slagt: Voorzitter, het openbaar vervoer krijgt inderdaad, zoals eerder door andere fracties is gemeld, een enorme dreun van het coronavirus. Reizigersaantallen zijn gekelderde tijdens de lockdown, inwoners zijn uitgeweken naar andere vormen van vervoer en een groot aantal inwoners geeft inmiddels aan dat zij meer thuis zullen blijven werken. Hoge scholen geven daarnaast ook aan dat zij gedeeltelijk thuisonderwijs gaan geven, ook in de jaren 2022 en 2023 waarschijnlijk. Dit is een ongekende uitdaging. GroenLinks is ontzettend tevreden over ons OV-bureau. We sluiten ons aan bij de rest van de fracties met grote complimenten. Het OV-bureau heeft altijd zijn cijfers op orde en daardoor kan het ons ook een analyse geven van de verwachtingen van de komende jaren. De tekorten die gaan ontstaan, mogen wat ons betreft en wat

vele fracties in het parlement betreft, niet worden afgewenteld op de gebruikers van het openbaar vervoer en wij zijn ook blij met de keuze die gemaakt is om de kosten te verdelen tussen de aanvullende bijdragen vanuit de deelnemers en maatregelen in de dienstregeling. Als Groen-Links zouden wij echter graag zien dat de voorgenomen maatregelen in de dienstregeling in 2023 en 2024 alweer afgebouwd gaan worden, met de naar rato grotere bijdrage van overheden. Dan kan het OV-bureau beter inspelen op de onzekerheden in de vraag. Nu we hopelijk aan het eind komen van deze zware coronamaatregelen, wordt zichtbaar wat dit betekent voor de mobiliteitsbehoefte. We gaan de blijvende effecten zien en daar moet het OV-bureau wendbaar op kunnen inspelen. Dat was het, dank u wel.

De voorzitter: Dan gaan wij door naar de heer Vorenkamp van de PVV.

De heer Vorenkamp: Dank u wel, voorzitter. De Kaderbrief is ondertekend door GS Drenthe, betekent dit dat dit kader inmiddels is vastgelegd door GS? Korthedshalve sluit ik mij verder aan bij de insteek van de VVD, die is uitstekend. Dat scheelt weer heel veel tekst. Dan over de klanttevredenheid. Die is niet gemeten over 2020, vanwege veiligheid. Dat is jammer. En waarom is er dan bijvoorbeeld niet gewerkt met kleine formuliertjes die ingevuld hadden kunnen worden? In de toekomst wil het OV-bureau deze voor alle inwoners gaan meten. Dus ook de niet-busgebruikers. Maar wij vragen ons af wat we daar mee opschieten en wat je dan meet. Niet-gebruikers hebben immers geen idee van het gebruik. Als het mij gevraagd zou worden, als niet-gebruiker, dan zou ik een laag cijfer geven, want ik zie veel te veel grote bussen rondrijden bijna zonder passagiers. Dan een paar opmerkingen over de jaarstukken. Dan de sociale veiligheid, dat is al eerder genoemd. Op de lijn Emmen - Ter Apel blijkt dat het Rijk de subsidie voor de stewards heeft stopgezet. Wie betaalt die stewards nu? En als er dan BOA's op de bus aanwezig waren, dat deze dan de-escalerend hebben opgetreden, wordt er gesteld. Mijn vraag aan GS is: wat betekent dat? De beste de-escalatie is volgens de PVV simpel: heb je geen ticket en wil je ticket betalen, dan mag je niet mee en als dat van tevoren duidelijk is, dan blijven deze free riders vanzelf weg. Is het onduidelijk, dan zal dit probleem eerder toenemen. Of de hubtaxi, die vooral in deze tijd van afschaling van de normale diensten de bereikbaarheid moet garanderen, daar zijn we het over eens. Mij is gebleken dat het gebruik ervan niet simpel is te boeken en te plannen. Het is momenteel wel goedkoop met een goede dienstverlening en er is volgens de stukken een uitgebreide communicatiecampagne opgezet voor de prijsverlaging van de hubtaxi. Hoe heeft die plaatsgevonden? En ik stel voor dat er ook aandacht geschonken wordt aan informatie over hoe die gepland kan worden, in ieder geval over de benodigde stappen die doorlopen moeten worden en waar je moet zijn. Dan nog twee punten. De malusregeling is stopgezet, maar we zien op pagina 67 dat de bonusregeling wel uitgekeerd wordt en hoort dat niet bij elkaar? Dus beide stopzetten of beide handhaven. Als laatste het heikele punt van de waterstofbussen. Wordt alles op waterstofgebied gedekt vanuit de EU en rijkssubsidies, alsmede door subsidie van de provincie Groningen? Het OV-bureau dient voor een paar bussen in Emmen al € 1,25 miljoen bij te passen op de concessie. Hoeveel waterstofbussen heeft het OV-bureau inmiddels? En wat gaan die bussen Drenthe toekomstig allemaal extra kosten? Het is duurzaam met de nadruk op heel duur. In een tijd waarin het slecht gaat met OV, zou je op zijn minst de investering erin dienen te temporiseren. Dat doe je toch normaliter als bedrijf, lijkt me. Tot zover, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel, mijnheer Vorenkamp. Dan gaan we naar de heer Pruisscher van de ChristenUnie.

De heer Pruijscher: Dank u wel, voorzitter. Een dikke maand geleden hebben we met elkaar gesproken over het transitieplan van het OV-bureau. Volgende maand de begroting en de dienstregeling. Dat scheelt dus dat vandaag niet alles in één bijdrage hoeft. Wat de jaarstukken betreft, sluiten wij ons aan bij de complimenten die al gegeven zijn. Al eerder hebben we ook aangegeven dat het OV terecht een cruciale sector is, wat juist ook nog eens in moeilijke tijden blijkt. Het OV-bureau is ook goed omgegaan met al die onzekerheden, zoals het opzetten van een flexibele dienstregeling na de zomer en dat het resultaat uiteindelijk ook positief is en zij het met alle steun van de Rijksoverheid hoor, maar het geeft wel aan dat zij ook grip op de zaken hebben. Dan kijkend naar de Kaderbrief, zit de uitdaging om het verwachte tekort in de opbrengst op te lossen. Een eerste blik op versobering van de dienstregeling is terecht, maar we hebben ook al eerder aangegeven dat een provinciale bijdrage goed bespreekbaar is. Goed openbaar vervoer is namelijk één van onze belangrijkste kerntaken in een cruciale sector. De inzet vanuit het weerstandsvermogen lijkt ons dan niet heel verstandig, ook niet direct voor de hand liggend en je wilt dat vermogen ook houden om in een reguliere periode fluctuaties op te vangen. Niets aan deze huidige tijd is regulier, maar de vraag van het CDA vond ik ook wel terecht. Wat de versobering van de dienstregeling betreft, er worden telkens twee opmerkingen geplaatst, dat het op plekken moet waar het zo min mogelijk pijn doet, maar dat het wel pijnlijke ingrepen zullen zijn. Hoe dat dan in de praktijk gaat uitpakken, daar ben ik wel benieuwd naar, maar de volgende maand bespreken we de dienstregeling. Opmerking van onze kant is, dat dat richting de verbinding met de dorpen ... Ik zag mevrouw Vedder ..., maar misschien deze alinea nog, misschien helpt dat. Opmerking van onze kant is alvast dat de verbindingen met dorpen niet mogen wegvallen en we willen een dekkend netwerk blijven behouden en juist ook vanuit dorpen goede voorzieningen goed bereikbaar blijven. Blijft de vraag nu nog staan?

De voorzitter: We gaan verder met het CDA. Ga uw gang.

Mevrouw Vedder: Ja, ik vroeg me ineens af of het nou dit agendapunt was waarin wij niet mochten interrumperen, dus vandaar dat ik even schrok van mezelf. Voorzitter, ik zou graag aan de ChristenUnie even een vraag willen stellen over het weerstandsvermogen, want ook wij vinden voorzichtigheid in het weerstandsvermogen belangrijk. Er is een bepaalde ondergrens vastgesteld, die sowieso overeind moet blijven. En het weerstandsvermogen bedraagt nu meer € 9 miljoen, uit mijn hoofd. De ondergrens was zo om en nabij de € 5 miljoen en dan houd je dus ook ongeveer € 5 miljoen 'over', om het zo maar te zeggen, dat ingezet zou kunnen worden in verband met deze coronacrisis. Zo staat het ook in de jaarstukken te lezen. Wij zijn er absoluut niet naar op zoek om naar die ondergrens toe te bewegen, maar ik was even benieuwd naar de visie van de ChristenUnie. Moeten we daar nou dan helemaal niet aankomen? Of is enige beweging in het weerstandsvermogen wellicht wel bespreekbaar?

De heer Pruijscher: Voorzitter, natuurlijk is dat bespreekbaar. Ook het OV-bureau is een publiek orgaan, dat niet op aarde is gezet om geld op te potten. Dus dat hoeft niet alleen maar op te lopen. Maar gelet op deze situatie, is het voor ons nadrukkelijk wel bespreekbaar om ook eigen provinciale middelen in te zetten. Voorzitter, dan had ik nog één afsluitende zin en dat ging ook een beetje in lijn over die gebiedsdekkendheid, want er zit een prachtige indicator op, die altijd op 100% blijft staan, ook met alle pijnlijke ingrepen op de dienstregeling, dus ik ga er daarmee van uit dat de verbinding met dorpen in stand blijft, maar misschien zegt dat ook al iets over de onbruikbaarheid van die indicator. Maar goed, dat wordt volgende maand vervolgd.

De voorzitter: Dank u wel, mijnheer Pruijscher. Dan gaan we naar de heer Van de Weg van de SP.

De heer Van de Weg: Dank u wel, voorzitter. Ook wij hebben uiteraard kennisgenomen van de Kaderbrief Begroting OV 2022 en de jaarstukken 2020. Laat het wat ons betreft in ieder geval duidelijk zijn, dat wij in Drenthe niet zonder een goed netwerk van openbaar vervoer kunnen. Wat ons aanspreekt in de cijfers voor 2022 is de positieve en optimistische insteek van het OV-bureau. Het zal nog een klus worden om die optimistische insteek zoals aangegeven in de beleidsindicatoren te halen, maar zoals ik al zei: we kunnen niet zonder een goed openbaar vervoer in een provincie als Drenthe. En wat ons ook aanspreekt, is de voortdurende inzet op duurzaamheid van het vervoer met de ZE-bussen, Zero Emissie en de HVO, hydrotreated vegetable oils-bussen, ik zal dat maar één keer uitspreken. Die voorttrekkersrol vinden wij, moeten wij als overheidsorgaan blijven invullen. Daar zijn wij het dus niet helemaal eens met de heer Vorenkamp van de PVV. Voorzitter, laten we hopen dat we de geplande en gehoopte reizigerskilometers gaan halen in 2022, want dat zou ook betekenen dat we deze pandemie dan achter ons gelaten hebben. Tot zover, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel en dan komen we bij mijnheer Pragt van D66.

De heer Pragt: Dank u, voorzitter. Het verzoek ligt voor ons om een zienswijze kenbaar te maken met betrekking tot de Kaderbrief Begroting 2022 OV-bureau Groningen Drenthe. Voor het OV-bureau is het afgelopen jaar een bijzonder grillig jaar geweest. De coronacrisis heeft vergaande gevolgen voor het openbaar in Drenthe. D66 vindt dat we goed en tijdig zijn geïnformeerd door het OV-bureau en de gedeputeerde. Onze dank daarvoor. Ook de komende jaren zullen de gevolgen van de coronacrisis nog goed merkbaar zijn in het openbaar vervoer en het aantal reizigers. Het meerjarig corona-effect wordt begroot op € 23,5 miljoen negatief. Dit is tot en met het begrotingsjaar 2025. Afwachten en nietsdoen is dus geen optie. Er zullen nu keuzes gemaakt moeten worden om de schade zo veel mogelijk te beperken en een relatief goed openbaar vervoer in Drenthe in stand te houden. Er worden 3 oplossingslijnen genoemd om het meerjarig tekort op te lossen. D66 is van mening dat een verhoging van de tarieven geen goede oplossing is. Het openbaar vervoer wordt hierdoor alleen maar onaantrekkelijk. Ingrijpen in de dienstregeling is wat ons betreft bespreekbaar en daarbij dient wat D66 betreft gekeken te worden naar alle mogelijke oplossingen. Deze tijd vraagt om oplossingen buiten de gebaande paden. Wel vinden wij het belangrijk dat heel Drenthe goed bereikbaar blijft met het openbaar vervoer, in welke vorm dan ook. Gezien het feit dat D66 niet voor een tariefsverhoging is en het belangrijk vindt dat het openbaar vervoer in Drenthe bereikbaar dient te zijn voor iedereen, lijkt het onvermijdelijk dat er eenmalig extra middelen nodig zijn voor het openbaar vervoer in Drenthe. Wij vinden dat dan ook bespreekbaar. We hebben nog wel de volgende vragen. Het OV-bureau zal in 2022 het algemeen bestuur voorzien van twee tussentijdse rapportages en het dagelijks bestuur frequenter en gedetailleerder informeren. Onze vraag is: hoe worden wij als Staten hierin meegenomen? En hoe worden wij wanneer geïnformeerd? En er wordt vermeld dat de afname van de CO₂-uitstoot per reizigerskilometer voor 2022 begroot was op 90%, maar ten gevolge van de coronacrisis is dit in 2020 uitgekomen op 78,8%. Onze vraag is of de duurzaamheidsdoelstelling van het OV wel gehaald zal worden na het coronatijdperk. Tot zover, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel, mijnheer Pragt. Dan gaan we naar de heer Bos van Forum voor Democratie.

De heer Bos: Dank u wel, voorzitter. Forum voor Democratie dankt het OV-bureau voor het tijdig informeren. Wij maken ons echter grote zorgen over de kwaliteit van het openbaar vervoer. Er is

een tekort van € 9 miljoen. Om dit op te lossen wil het OV-bureau € 3 miljoen bezuinigen op de dienstregeling. Tegelijkertijd zien wij dat het OV-bureau € 7,5 miljoen heeft begroot voor Zero Emissie-bussen. Waarvoor? In plaats van deze bussen, die na 400 kilometer vervangen of verwisseld dienen te worden ten opzichte van conventionele bussen, die 800 tot 1.000 kilometer per dag halen. Zou het voorstel dan niet beter zijn om te investeren in de conventionele bus en de aanschaf en het onderhoud van al de huidige bussen? Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel. Dan gaan we naar de heer Wiersema, Sterk Lokaal.

De heer Wiersema: Dank, voorzitter. Het OV heeft een bijzondere periode achter de rug. Een jaar waarop geanticipeerd moest worden op de effecten van corona. Voor een deel zijn we inmiddels weer op de weg terug, maar we zijn er nog lang niet en dus zullen de financiële touwtjes korter zijn, maar wel aan elkaar moeten worden geknoopt. Wij zijn voorstander van het duurzaam investeren in elektra en waterstof en aan de andere kant betaalbaar openbaar vervoer. Tegenvallers willen we niet direct bij de gebruiker neerleggen. De overheid moet in deze dan maar even onze gezamenlijke polis zijn. Zorgen maken we ons over de ontsluiting en de bereikbaarheid van het landelijk gebied. Vitaliteit van het zogenaamde platteland hangt mede af van de bereikbaarheid. Slimme oplossingen vinden, zonder dat je uren onderweg bent, is dus de uitdaging. Wij verwachten een bestuur dat duurzaam, kwalitatief en klantvriendelijk openbaar vervoer zowel in de stedelijke gebieden als in de periferie organiseert. Kort en krachtig.

De voorzitter: Ja, dat heb ik in de gaten. Vooral het einde was dat voor mij. Ik zie dat de camera bij de Partij voor de Dieren uit is, dus die willen het woord niet voeren, dan komen we automatisch aan bij gedeputeerde Bijl.

Gedeputeerde Bijl: Voorzitter, dank u wel. Ik begin even met de vraag van de heer Vorenkamp of het college de kaders heeft vastgesteld. De Kaderbrief is vastgesteld in het bestuur van het OV-bureau. Het is een gemeenschappelijke regeling. Het college kan zich daar goed in vinden en het is de taak van het college om dat naar u door te geleiden voor het verkrijgen van een zienswijze. Ik ben blij dat een aantal van u ook zegt dat er weinig verrassends zit in deze brief, omdat we geprobeerd hebben u tussentijds goed te informeren over de stand van zaken en de maatregelen die we tussentijds hebben genomen. Want inderdaad, corona heeft het afgelopen jaar een forse streep door alle voornemens gezet. Financieel is dat nog met een klein plusje afgesloten, maar dat is inderdaad dankzij een forse vergoeding van het Rijk en zoals het er nu naar uitziet, zal het Rijk ook dit hele jaar een beschikbaarheidsvergoeding gaan geven. Dat is een teken dat het gevaar van een groot tekort voor dit jaar is afgewend. En ook voor volgend jaar lopen er gesprekken met het kabinet en is het streven dat er rondom 1 juli helderheid komt hoe het kabinet volgend jaar om wil gaan met de beschikbaarheidsvergoeding voor het openbaar vervoer. We moeten natuurlijk afwachten wat het kabinet voor standpunt zal innemen, maar één ding is helder dat het kabinet ook van mening is dat er serieus naar aanvullende steun moet worden gekeken, want zij zien ook hoe moeilijk het openbaar vervoer het heeft. We hebben er alle belang bij dat op termijn het openbaar vervoer niet vanuit een afbraaksituatie, maar vanuit redelijk niveau van handhaving weer kan werken aan een verdere ontplooiing. Dat is wat wij ook doen. Er is sowieso tot stand gekomen dat wij voorstellen om € 3 miljoen op de dienstregeling te bezuinigen en niet meer, omdat als je meer zou gaan bezuinigen, dan zou je echt komen aan de essentiële doelstellingen, waarvan u ook eigenlijk allemaal aangeeft: zorg ervoor dat de lijnen in stand blijven, dat ook het landelijk gebied goed bereikbaar blijft en als we verder zouden gaan bezuinigen, dan zouden de pijnlijke ingrepen echt pijnlijk gaan worden en zouden er ook zichtbaar gaten vallen in het systeem en eigenlijk willen we dat vanuit het OV-bureau

voorkomen. We denken dat dit een evenwichtig pakket is en dat betekent dat we 95% van de sterkte rijden. En wat zijn dan pijnlijke ingrepen die niet al teveel pijn mogen doen? De echte OV-mensen vinden het echt wel pijnlijk als je mensen niet rechtstreeks van het ene punt naar het andere punt kunt vervoeren, maar ze ergens tussentijds moet laten overstappen op een lijn die parallel loopt. Dat is qua kwaliteit natuurlijk jammer, maar in onze beleving is dat niet echt rampzalig. Dat vraagt dan even iets meer moeite om dezelfde reis te kunnen vervolgen, misschien een paar minuten meer, maar het kan. Waar een aantal van u ook op wijst, is zeker ook in de bereikbaarheid van het landelijk gebied de hubtaxi. We denken inmiddels voor het hele jaar toch om dat actietarief van het OV-tarief te hanteren voor dit jaar en voor volgend jaar moeten we nog een definitief oordeel vellen wat we daarmee doen. Er is een zekere ambitie. Laat ik het zo zeggen dat we het niet op 2,5 keer het OV-tarief willen laten uitkomen. Er is in betere tijden wel eens gesproken, laten we proberen om op 1,5 keer het OV-tarief te gaan zitten, omdat je aan de ene kant wel iets meer mag vragen, omdat je toch een stuk extra service biedt. Aan de andere kant moet het inderdaad wel aantrekkelijk blijven om dan ook in de wat minder bediende gebieden sneller in het OV te willen stappen. Dus dat is even een zoektocht, maar daar zijn wij nog niet helemaal over uit. Hetzelfde geldt voor dat tekort van € 9 miljoen. Ik gaf al aan dat we met het Rijk in gesprek zijn en de OV-sector over een bijdrage voor 2022. Dat kan een deel van dat probleem oplossen. Hoe gaan we om met de rest van het verhaal? Is het wel of niet verstandig om een deel van het eigen vermogen, het weerstandsvermogen van het OV-bureau in te zetten? Ik moet eerlijk zeggen dat ik die discussie op zich niet zo spannend vind, want het is een gemeenschappelijke regeling met twee aandeelhouders die betalen, de provincies Groningen en Drenthe. En ook dat weerstandsvermogen is eigenlijk ons kapitaal, dat is voor een derde van ons. Maar ik kan me voorstellen dat je gevoelsmatig zegt, ook naar een OV-bureau dat toch zoveel mogelijk bedrijfsmatig wil werken, dat je enig spek op de ribben wil laten om dingen op te vangen, dat je niet voor elk wisewasje meteen in de benen moet gaan naar de twee provincies. Aan de andere kant kijken we wel voor een deel naar de middelen van het OV-bureau. Ruwweg hanteren we op dit moment, wat de uitkomst ook zal zijn, dat het een derde zou kunnen zijn, een derde dienstregeling, een derde de overheden en een derde het OV-bureau. Mocht de bijdrage van het Rijk niet tegenvallen, dan zouden we daar nog een andere verdeling in kunnen maken, maar daar komen we nog op terug. Dit zijn zienswijzen die we ophalen voor de begroting, dus we komen daar nog in de definitieve vorm daarover bij u terug. Een paar vragen. Sociale veiligheid is iets over gezegd. We hebben vanochtend geconcludeerd dat we dat op 16 juni ook nog aan de orde hebben. Op dit moment wordt dit voornamelijk vanuit de gemeenten geregeld. Westerwolde als coördinator en Emmen voor een deel. Niet alle middelen zijn weg. Het is wat minder geworden, maar er zijn wel wat middelen, maar we zijn daar ook over in gesprek, ook met het ministerie als direct belanghebbende, maar niet als problemeneigenaar, maar als direct belanghebbende, hoe we dat zo goed mogelijk kunnen gaan oppakken. Er zijn wat concrete ideeën en ontwikkelingen. Wellicht dat ik 16 juni daar iets meer over kan vertellen. Als de heer Vorenkamp zegt: als je meewilt, dan moet je gewoon betalen. Dat ben ik ook van mening, maar bijvoorbeeld een praktisch probleem is dat veel mensen alleen contant geld hebben en dat je niet meer met contant geld een kaartje kunt kopen. Daar is inmiddels een praktische oplossing voor gevonden. Dat de mensen ook met contant geld op het station van Emmen kaartjes kunnen kopen. Dus er wordt wel degelijk gewerkt aan oplossingen om die zaak verder te brengen, maar 16 juni meer daar over. Wat de VVD-fractie zegt: ja, we zijn niet voor lege busen. Daar is niemand voor, behalve als ze naar de remise rijden, maar ik snap wat u bedoelt en die afstemming met het doelgroepenvervoer, daar zijn we ook mee bezig om dat te bekijken. Dus ik zal uw suggestie ook meenemen, ook als het gaat om het betrekken van de MaaS-mogelijkheden. U zegt het laatste wat we willen, is er geld in steken. Dat geloof ik van u als VVD graag, maar het allerlaatste wat wij willen, schat ik in, is dat we lijnen opheffen en om dat te

voorkomen, zal er misschien toch geld van ons bij moeten. Maar ik snap wat u bedoelt en dat is ook ons streven, om niet direct onze portemonnee te trekken. Maar ik denk wel, als je even realistisch bent dat we in aanvulling op wat er van het Rijk gaat komen, we wellicht wat moeten doen. En waar betalen we dat dan van, als het ook echt bij de provincie terechtkomt? Dan hebben we in het college gezegd, dan zijn wij voornemens om voor te stellen om dat te betalen uit de voor mobiliteitsreserve, want de Covid-reserve is met de laatste Statenvergadering afgeraamd en teruggestort in de financieringsreserve. Dus die pot hebben we niet meer, maar vanuit de mobiliteitsreserve zien wij ruimte om, als het nodig is, het OV op een aanvaardbaar niveau in Drenthe betaalbaar te houden.

Mevrouw Zwaan: Voorzitter, mag ik daar even op reageren?

De voorzitter: Ga uw gang.

Mevrouw Zwaan: Dank u wel, mijnheer Bijl voor de beantwoording. Ik hoorde u zojuist inderdaad ook al zeggen van een derde, een derde, een derde. Uiteraard zijn wij er niet voor om de dienstregeling dusdanig uit te kleden dat er helemaal geen OV meer overblijft. Dus voor een goed voorstel is altijd geld, dat geeft u ook al aan. Dus wij zien het voorstel dan ook graag tegemoet en dan zal het, als het een goed voorstel is, ook zeker op onze instemming kunnen rekenen. Dank u wel.

Gedeputeerde Bijl: Dank u wel. De systeemsprong is naar gevraagd door het CDA volgens mij. Dat is nogal een van lange adem en vergezichten. Mogelijk in de verre toekomst zou dat iets met lightrail kunnen zijn, maar dat zijn discussies die volgens mij meer buiten Drenthe spelen. Maar ik zou me daar nu even niet druk om maken, maar dit is een stuk dat ook in Groningen natuurlijk binnenkomt. Dus dat speelt daar misschien wat meer. De waterstofbussen, ook een interessante. Ik denk dat je met een crisis moet voorkomen dat je in de reflex schiet, dat je niks meer aandurft en de vooruitgang in de weg gaat staan. Nou is vooruitgang natuurlijk een betrekkelijk begrip. Wij hadden besloten dat we de emissie zouden willen terugbrengen door de aanschaf van veel van die bussen met die moeilijke afkorting, die ik ook maar niet zal herhalen. Maar waterstof is ook een van de dingen waarop we insteken, om meerdere redenen. Omdat we ons ook in Groningen en Drenthe graag als waterstofregio verder willen ontwikkelen. En voor bussen zou dat op den duur best wel een kansrijke ontwikkeling kunnen zijn. Er zijn twee waterstofbussen en er komen 20 bij in Groningen en tien in Emmen in Drenthe. En de bekostiging daarvan gaat via subsidies van het Rijk, van Europa. En er was ook ooit nog het fenomeen van, daar heb je weer zo'n afkorting, BDA geloof ik of dBA, maar in ieder geval zijn dat eenheden, die je krijgt als je die bussen aanschaft die juist die zero emissie hebben. En er was ooit afgesproken, dat we niets met die eenheden zouden doen, maar in het kader van de waterstofbussen hebben we gezegd: die eenheden kunnen we verkopen en de opbrengst daarvan gebruiken we om de waterstofbussen te financieren. Daarmee hebben we een groene dekking gevonden voor een groen alternatief. En de waterstof die wij willen gebruiken, moet ook echt groen worden opgewekt, want anders weet ik al wat de heer Vorenkamp gaat zeggen: als je dat met grijze stroom doet, dan is het weer niet groen. Dus we gaan groene waterstof opwekken en het wordt gefinancierd met een soort certificaten die we niet ergens voor wilden inzetten, maar voor dit doel wel gaan vermarkten en dat levert ook het geld op om die waterstofbussen te kunnen financieren. We hebben afgesproken eerst de waterstofbussen van Drenthe aan te pakken en daarna die van Groningen.

De voorzitter: Ik zie de hand van de heer Vorenkamp, die gaat u interrumperen.

De heer Vorenkamp: Dank u, voorzitter. Ik zou graag willen weten, die paar waterstofbussen, twee mogelijkterwijs in Emmen, ik heb begrepen dat die de provincie Drenthe al € 1,25 miljoen kosten. Betekent dat dat zo'n bedrag van € 1,25 miljoen zo meteen gedekt wordt uit die dekking die u zonet noemde? Die bijdragen voor duurzame energie?

Gedeputeerde Bijl: Er was aanvankelijk een bedrag geraamd van uit mijn hoofd ongeveer € 3 miljoen, dat van de provincie Drenthe zou worden gevraagd voor de investering. Dat is ook volledig gedekt uit de opbrengst van die certificaten.

De voorzitter: Ik zie de hand van de heer Bos van Forum voor Democratie? Wilt u interrumperen? Nee, dat niet. Oké, dat was dus een schijnbeweging.

Mevrouw Vedder: Voorzitter?

De voorzitter: Mevrouw Vedder, CDA.

Mevrouw Vedder: Dank u, voorzitter. Als ik goed heb geluisterd naar de gedeputeerde, dan heb ik net horen zeggen dat de BVOV voor de tweede helft van 2021 wordt doorgezet. Dat is heel positief nieuws. Ik ga vast duimen dat dat voor 2022 dan ook gaat lukken. Ik had nog een vraag gesteld waar ik nog geen antwoord op gekregen heb, want ik ben in dat licht zeker extra benieuwd wat er met die COVID-19 reserve van het OV-bureau dan gaat gebeuren, waar nu € 2,4 miljoen in zit, omdat deze was bedoeld om de tekorten in 2021 op te vangen. En als de BVOV doorloopt, dan verwacht ik dat daar veel minder beroep op wordt gedaan. Dus wat zijn daar dan de plannen mee?

De voorzitter: Gedeputeerde.

Gedeputeerde Bijl: Een reserve heeft dus een bestemming en voor zover door het OV-bureau middelen worden weggezet voor COVID, zullen die daar ook voor aangewend worden. Dus in onze beleving is de volgorde van de schade van COVID: 1) de beschikbaarheidsvergoeding van het Rijk, 2) wat het OV-bureau zelf daaraan kan doen en dat gebeurt gedeeltelijk door de dienstregeling en gedeeltelijk door eigen middelen en 3) eventuele bijstand door de provincies. En dat laatste willen we dekken uit de Mobiliteitsreserve. Maar omdat er nog zoveel onduidelijk is, zou ik willen voorstellen dat ik bij de behandeling van de begroting daar nader op terugkom om u bij te praten wat de stand van zaken is, want dat was volgens mij één van de vragen van de heer Pragt. Ik denk dat, gezien het risico dat we hiermee lopen en het maatschappelijk belang dat hier speelt, dat ik u geregeld op de hoogte houd van de ontwikkelingen en dat kan óf bij de logische momenten in de cyclus van het OV-bureau, dan wel via de coronabrief die wij geregeld als college naar u toesturen.

De voorzitter: Er komt een interruptie van de heer Van der Weg van de SP.

De heer Van de Weg: Dank u wel, voorzitter. Nog even een vraag aan de gedeputeerde. Bij de beleidsindicatoren wordt gesproken, in verband met de pandemie dat er 50% minder reizigerskilometers zijn gemaakt en dat eigenlijk de suggestie is na 2022, dat het dan weer 50% hoger is. Dan kom je natuurlijk niet op het oude niveau uit, maar is dat nattevingerwerk? Daar ben ik wel heel benieuwd naar. Of kan dat nog wel heel erg tegenvallen?

Gedeputeerde Bijl: Landelijk hanteren wij een aantal scenario's. We hebben gekozen voor een bepaald scenario dat tot nu toe aardig bij de werkelijkheid zit. En de bezettingsgraad op dit moment is 65% van voor corona. Dat valt niet tegen. En een klein, aardig detail is dat met name de bussen die het Pieterpad volgen, dat die aardig vol zitten, nou ja vol, goed gebruikt worden. Dus laat ik zeggen dat het wandelen een mooie bondgenoot is van het OV. Dat brengt me ook bij een vraag van de heer Pragt. Hoe zit het met die CO2-doelstelling, 90% niet gehaald, maar 78%. Hoe gaan we dat doen na corona? Die doelstelling blijft onverminderd overeind en we zijn er ook van overtuigd dat we dat kunnen halen. Overigens was ik net vergeten te zeggen, dat we de waterstofbussen al hadden besteld voordat corona losbarstte, maar u vraagt ook naar de financiële kant, dat hebben we in mijn beleving toch redelijk zakelijk proberen op te lossen. Daarmee ook in principe antwoord op de vraag van de heer Bos van Forum voor Democratie, dat we dus niet naar die oude bussen terug hoeven. Dat wij wat dat betreft met een modern wagenpark de toekomst met vertrouwen tegemoet kunnen zien, ervan uitgaande dat we inderdaad met voldoende vaccinatiegraad weer langzaam maar zeker ook in het OV onze klanten terug kunnen krijgen. Voorzitter, volgens mij heb ik veel dingen al besproken, maar als ik nog wat ben vergeten, dan hoor ik dat wel.

De voorzitter: Dank u wel. Ik kijk even rond of er behoefte is aan een tweede termijn? Ik zie overal het hoofd van links naar rechts gaan. Alleen de vinger van de heer Vorenkamp zie ik. Dus dan krijgt hij nog de gelegenheid om vragen te stellen.

De heer Vorenkamp: Dank u. Ik had nog een korte vraag of een herinnering aan mijn vraag over de bonus-malusregeling. De bonusregeling is wel doorgegaan, maar waarom is de malusregeling gestopt? Dat vinden wij als PVV merkwaardig. Dat hoort toch bij elkaar?

Gedeputeerde Bijl: Ik had even de hoop dat u die vraag vergeten was, want daar weet ik eerlijk gezegd het antwoord niet op, maar die krijgt u schriftelijk van ons.

De voorzitter: Dan zijn er dus verder geen vragen meer en dan zijn de zienswijzen uitgewisseld. We kunnen wel door naar agendapunt 9, want dat kunnen we dan nog afwickelen voordat half 5 de volgende vergadering begint.

9. Jaarstukken 2021 en Begroting 2022 van de Regio Groningen-Assen, brief van het college van Gedeputeerde Staten van 30 maart 2021

De voorzitter: We kunnen wel door naar agendapunt 9, want dat kunnen we dan nog afwickelen voordat half 5 de volgende vergadering begint. agendapunt 9 zijn de Jaarstukken 2021 van de Regio Groningen-Assen en daar wordt ook inderdaad gevraagd om een zienswijze. Ik ben even benieuwd welke wisseling er nu gaat plaatsvinden. Ik zal zo meteen even weer opnoemen wie ik zie en daaruit kunt u afleiden wie ik niet zie. Als u dan toch gezien wilt worden, dan moet u even geluid gaan produceren. Ik zie de heer Vorenkamp. Ik zie mevrouw Zwaan. Ik zie de kamer van mijnheer Camies. Ik zie mijnheer Berends, Partij van de Arbeid. Ik zie de heren Pragt, Wiersema en Van de Weg en ik zie mevrouw Slagt.

De heer Vegter: In dat geval moet ik even wat roepen, voorzitter.

De voorzitter: De heer Vegter is er ook. Helemaal goed. Dan zijn dit dus degenen die daar iets over willen zeggen. Laat ik dan ook gelijk maar eens even met collega Vegter beginnen.

De voorzitter: Dank u wel, mijnheer de voorzitter. De Regio Groningen-Assen is belangrijk als economisch kerngebied voor Noord-Nederland, waarbij de goede bereikbaarheid tussen steden en platteland een noodzakelijke voorwaarde is. Daarnaast ligt er een uitdaging om de ruimtelijke kwaliteit aantrekkelijk te houden, waarbij opgaven op het gebied van energie, economie, wonen, voedsel, veranderingen in het klimaat en waterbeheer inzoomen op de noodzakelijke woningbouw, wordt gestreefd naar een evenwichtig en gevarieerd aanbod van woningen en wordt aansluiting gezocht bij de behoefte. In de begroting constateerden wij, dan hebben we het over 2022, dat het overgrote deel van de inspanningen betrekking heeft op kleinere, althans op de schaal van Noord-Nederland gezien, mobiliteitsprojecten en we hebben verder geen zienswijzen bij de begroting zoals die voorligt, met uitzondering van het volgende: wat is de ambitie die wij als Noordelijke overheid op tafel leggen voor Noord-Nederland? En hoe past de Regio Groningen-Assen daarin? Hoe sluit het Programma wonen en mobiliteit van de RGA aan op het Deltaplan voor het Noorden? We zien dat er hoog wordt ingezet bij de kabinetsformatie. Geef ons de Lelylijn en de Nedersaksenlijn en wij bouwen een paar 100.000 woningen extra. Hoe verstandig is dat eigenlijk? Woningen moet je toch daar bouwen waar de echte behoefte is? De eerste protesten vanuit de Randstad zijn er al. Ook de directeur van de NOM heeft zeer genuanceerd gereageerd. Zij vindt dat we veel meer moeten uitgaan van de kracht van het Noorden en je wilt toch ook niet dat Noord-Nederland als opvangplek voor de randstedelingen gaat fungeren, die verder niet zoveel bijdrage geven aan de regio. De vraag is dus of het eigenlijk wel zo slim is om die zaken aan elkaar te verbinden, als straks de woningbouwopgave niet wordt toegerekend en die kans is best groot, zodat ook de Lelylijn er om die reden niet kan komen. Dan staan we ineens met lege handen. Wat kan wel, zo vraagt u zich af. Er zijn nog heel veel projecten in het Noorden die ook deels binnen het RGA ter hand genomen kunnen worden om de bereikbaarheid te verbeteren. Ik kan een aantal voorbeelden noemen. Als je het over Groningen hebt, dan kunnen we de A28 van twee keer twee naar twee keer drie rijbanen brengen vanaf de aansluiting N34 naar Groningen. Meer naar het zuiden toe zou dat ook kunnen met het traject Meppel - Hogeveen. Wat het spoor betreft, zouden we tussen Groningen en Leeuwarden het een en ander kunnen doen, verdubbeling en elektrificatie bijvoorbeeld. En ook in het zuiden zouden we Emmen nou eindelijk eens een keer goed moeten aansluiten op Hogeveen. Even een paar voorbeelden. We moeten vaststellen dat we als Staten geen enkele invloed hebben gehad op de inbreng in dat Deltaplan en de beste alternatieven voor Noord-Nederland als geheel. De vraag is dan aan de gedeputeerde: kunnen we het daar de komende tijd nog eens over hebben? Waarbij we ons natuurlijk graag laten inspireren door ter zake kundige personen. Zou het college daar eens op willen reflecteren in het kader van de RGA? Tot zover, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel, mijnheer Vegter. Er zit iemand op de achtergrond ongelooflijk veel herrie te maken. Maar goed, ik heb alle microfoons van de andere mensen uitgezet, dus dat zou eigenlijk alleen de heer Vegter zelf kunnen zijn. Even kijken. Wij gaan door. Eerst ga ik maar even vragen of gedeputeerde Kuipers in de zaal is?

Gedeputeerde Kuipers: Jazeker, voorzitter.

De voorzitter: Ah, kijk, want stel je voor dat iedereen zienswijzen kenbaar maakt, maar u bent er niet, dan is dat toch wel een bijzonderheid.

Gedeputeerde Kuipers: Ik ben er om alles in ontvangst te nemen.

De voorzitter: Dan gaan we nu naar de heer Pragt van D66.

De heer Pragt: Dank u, voorzitter. Het is een helder en duidelijk verhaal wat D66 betreft. Dus daar kunnen we kort over zijn. D66 heeft wel een vraag met betrekking tot de ambitie wonen. Het streven is een gevarieerd aanbod van ongeveer 20.000 woningen te realiseren in de komende tien jaar plus eventueel nog, wat ook het CDA noemde, de extra woningen in verband met de huidige onderhandelingen. Wij vragen ons af hoe deze ambitie zich verhoudt met de problematiek omtrent het Stikstofdossier. Er zijn in de Regio Groningen-Assen een aantal kwetsbare natuurgebieden die zich slecht verhouden met extra bouwactiviteiten in combinatie met het stikstofvraagstuk. Kan de gedeputeerde aangeven hoe hiermee omgegaan wordt? Dank u, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel, mijnheer Pragt. Dan we naar de heer Berends van de Partij van de Arbeid.

De heer Berends: Dank u wel, voorzitter. Ik kan in hoge mate als PvdA-fractie aansluiten op het verhaal van de heer Vegter. We troffen elkaar gisterenavond bij de presentatie van het Deltaplan in Den Haag. Maar wat hier voorligt is de bijdrage van de provincie Drenthe, die is zo ongeveer 14%, € 900.000, bijna € 1 miljoen. Dat is toch een substantieel bedrag. Er staat dat de stuurgroep positief-kritisch is. Dat zijn wij ook en dat zijn we ook altijd geweest op het punt van de Regiovisie. We zijn een critical friend. En er is een kleine plus, dat hebben we met genoeg vastgesteld en nog niet besteed is een bedrag van bijna € 15 miljoen. Het mag duidelijk zijn en dan sluit ik inderdaad aan op de woorden van de heer Vegter, het is van belang dat er intensief wordt samengewerkt, want tegenwoordig kun je beter samenwerken, dan elkaar de tent uit vechten. Dat samenwerken loont veel meer de moeite. We hebben ook al eens een andere keer gezegd dat het een Regiodeal avant la lettre is, want we praten wel over meer dan 500.000 inwoners en dat is meer dan de gehele provincie Drenthe heeft. Dus Assen en Groningen hebben elkaar wat te bieden en de omliggende gemeenten ook. We willen nog wel een punt onder de aandacht brengen. Dat staat bij het Economisch Platform. Het zal u niet verbazen dat ik daarover begin. Er wordt gezegd dat er samengewerkt moet worden tussen ondernemers, onderwijs en overheid, maar we lezen niets over de Universiteit van het Noorden. Wij menen te mogen zeggen dat dat hoe langer hoe meer bestaand beleid wordt. Het is in PS op 2 juni een punt. Maar goed, er vindt ook het nodige plaats in Roden, Healthy Ageing. Dat hebben we wel eens eerder geconstateerd. Dat is een Europees pareltje zelfs. Dus de Regiovisie doet zichzelf tekort, om dat niet op te nemen. We pleiten er dus ook voor, dat de gedeputeerde daar een uitspraak over doet om dat mee te nemen in de zienswijze, dat de Universiteit van het Noorden structureel wordt meegenomen, want we hebben het over de hele kolom mbo, hbo en wo en dat is in het kader van de kennisoverdracht en zoals dat heet, de valorisatie, enorm belangrijk. Het doet ons erg deugd trouwens dat de cultuur hier onderdeel van uitmaakt, want dat vinden we natuurlijk ook van belang. Het Deltaplan is al genoemd, maar we gaan ervan uit dat dat in de komende tijd, stel dat dat beleid wordt, dat het vroeg of laat dus ook wel wordt opgenomen. Afrondend voorzitter, zoals de Van Rossems al hebben gezegd afgelopen weekend: Assen is een zeer aantrekkelijke gemeente om te wonen. Dat geldt eigenlijk voor de hele regio. Wij weten dat al, want we hebben schone lucht en het Drents Museum, dus dat gaan we nog verder uitbuiten. Laatste punt is dat we gisteren contact hebben gehad met het Regiobureau, want de controleverklaring ontbrak. En ik heb van de heer Vorenkamp geleerd, dat je altijd moet vragen naar de accountantsverklaring. Die hebben we keurig ontvangen. Die wil ik natuurlijk best wel delen met u of toesturen naar de griffie, want die ziet er goed uit en er zijn geen significante uitdagingen, zoals dat zo fraai heet, of moeilijkheden gevonden en er zijn geen onjuistheden

van materieel belang. Dat hebben we met genoeg vastgesteld en dat het Regiobureau ook het beleid goed in de vingers heeft. Tot zover, voorzitter. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel, mijnheer Berends. Dan gaan we naar mevrouw Slagt van GroenLinks. Hallo, mevrouw Slagt.

Mevrouw Slagt: Ik moest even mijn microfoon aanzetten. En ja, dat is veel werk hier. Voorzitter, GS vraagt ons om een zienswijze kenbaar te maken met betrekking tot de Conceptbegroting 2022. GroenLinks is blij met de positionering van Regio Groningen-Assen. Wij zien de meerwaarde hiervan voor Drenthe op nationaal en internationaal gebied. Door de regionale krachten te bundelen kan men meer bereiken. We hebben september 2020 al ingestemd met de Toekomstvisie 2020-2025 van de RGA in de Drentse Staten. In de Conceptbegroting staan vier ambities beschreven: economie, mobiliteit, ruimtelijke kwaliteit en wonen. Deze zijn uitgewerkt in zes thema's en activiteiten, waarvan naast de vier ambities regionale projecten Duurzaamheid en Monitoren en Verkennen zijn toegevoegd. Wij vinden het heel erg fijn dat duurzaamheid ten opzichte van vorig jaar hier nu ook een plek heeft gekregen. Ruim € 5 miljoen is begroot op het thema Mobiliteit en voor GroenLinks een belangrijk thema. Op pagina 11 van de Begroting, ik hou het maar even gericht op de begroting, want daar wordt de zienswijze op gevraagd, staat vermeld: het basispakket is in 2021 voor het grootste deel afgerond. Alleen het project Groningen Spoorzone is voor 2022 in de begroting opgenomen. Dat hier een lager bedrag dan afgesproken is begroot, in verband met de eis van een positief kassaldo van de RGA. Boekhoudkundig lijkt ik dat te kunnen begrijpen, maar wat heeft dat eigenlijk voor consequenties? Ik kan dat persoonlijk niet zo goed overzien en misschien heeft de heer Berends van de PvdA na de controleverklaring hier wel meer inzicht op, maar ik nog niet. Is hier niet nog een andere keuze te maken? Ik zou graag iets meer inzicht hebben of nadere specificering in de begroting van het Basispakket Mobiliteit. Dat was mijn bijdrage.

De voorzitter: Dank u wel en dan gaan we naar de heer Van de Weg van de SP.

De heer Van de Weg: Dank u wel, voorzitter. Wij hebben uiteraard ook kennisgenomen van de Jaarstukken 2020 en de Conceptbegroting 2022 wat de Regio Groningen-Assen betreft. Het is uiteraard prachtig dat zo veel instanties, zeven gemeenten en twee provincies, zich kunnen vinden in een dergelijke samenwerking. In de stukken wordt een aantal malen gesproken over de drie-eenheid die economie, mobiliteit en wonen vormen. Ergens wordt zelfs gesteld dat RGA de economische motor van het Noorden is. Op pagina 11, voor alle duidelijkheid. Dat is een mooi predicaat, maar ons becroop bij het lezen van de stukken het gevoel dat de woningnood en de woningmarkt er een beetje bekaaid afkomen. Er wordt gemonitord, oké. Maar zoals we allemaal weten, zijn de problemen groot. De huizen- en huurprijzen zijn sky high en de pijn zit nadrukkelijk bij de starters op de woningmarkt en op de arbeidsmarkt, want dat linkt natuurlijk aan elkaar. Deze groep komt er gewoon niet tussen. Huizen en huren zijn niet te betalen en als we de berichten mogen geloven, hebben de huisjesmelkers vanuit Groningen zich nu ook al in Assen gevestigd en daar maken wij ons grote zorgen over. Wat ons betreft moet de focus van RGA zich ook op deze groep starters richten en dan niet alleen monitoren, maar ook gericht de regie nemen. Laten we alstublieft zorgen dat de overheid weer in control komt van deze uit zijn voegen gebarsten woningmarkt. En de Regio Groningen- Assen zou daar zeker een voortrekkersrol in moeten en kunnen vervullen, wat ons betreft. Tot zover, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel. Dan gaan we naar de heer Wiersema van Sterk Lokaal Drenthe.

De heer Wiersema: Dank u wel, voorzitter. Het college vraagt onze mening over de Conceptbegroting Regio Groningen-Assen. Het samenwerkingsverband tussen een aantal gemeenten en twee provincies is een mooi initiatief. Partners die een gezamenlijk belang hebben op tal van terreinen werken nu eens niet gehinderd door een gemeente- of provinciegrens samen. Natuurlijk viel er wel eens iets op te merken over de koers en de uitvoering, maar het positieve gevoel overheerst. De afstemming op de diverse terreinen van economie, mobiliteit, woningbouw en bedrijventerreinen hebben nuttige en gewenste resultaten opgeleverd. En ja, ik mag dat toch ook zeggen als oud-bestuurder, en de heer Berends zal dat beamen, van de mooie provinciehoofdstad Assen. Samenwerking kan wat opleveren, heeft dit initiatief laten zien. Iets meer samen in plaats van ieder voor zich. We hebben nog geen specifieke opmerkingen of aanbevelingen, want het verband heeft ook laten zien best zijn eigen boontjes te kunnen doppen. Met betrekking tot de opmerkingen van de heer Vegter over het Deltaplan van het Noorden. Ik ben graag van de partij als we dit punt eens een keer specifiek agenderen, want daar is heel veel over te zeggen en over te discussiëren en misschien kan dit alvast een oproep zijn naar het presidium of wie maar verantwoordelijk is voor de agenda in de toekomst. Dank voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel. Mijnheer Vorenkamp, PVV.

De heer Vorenkamp: Dank u wel, voorzitter. De PVV is een kritisch volger van de RGA. Daarom eerst een paar opmerkingen en vragen over de Jaarrekening en vervolgens een voorstel voor de Begroting en toekomstige activiteiten van de RGA. We zien in de begeleidende brief dat GS ook positief- kritisch staat ten opzichte van deze samenwerking en dat kritisch zijn is terecht. Kijken we naar tabel 5, dan blijken er van de voor 1 januari ontvangen subsidiebedragen van € 2,4 miljoen slechts voor één bedrag van € 101.000 realisatie plaats te hebben gevonden. Wel een groot verschil. De fractie van de PVV vraagt zich af of er niet te royaal begroot wordt. Als we tabel 8 of tabel 9 voor alle thema's in één keer bezien, dan is in 2020 de begroting tussentijds nog verhoogd, naar het schijnt nogal royaal, maar de realisatie blijft zelfs achter bij de oorspronkelijke begroting. Voorzitter, we zijn niet alleen negatief. Als ik kijk naar de CBS Urban Datacenters, dan lijkt het dat de inzet ervan zeer kostennegatief lijkt. Klopt dat? De heer Berends vertelde dat hij de controleverklaring heeft opgevraagd. Ik stel het zeer op prijs om die ook te mogen ontvangen. Dan de begroting. Kan deze in de toekomst wat realistischer opgesteld worden? Dan over de inhoud. De begroting 2022 draait qua hoofdthema Mobiliteit grotendeels om de stad Groningen. Daar zijn de problemen ook het grootst, maar niet alleen qua mobiliteit, voorzitter. De woningmarkt is, anderen hebben dat ook al genoemd, is nu al een groot probleem, maar die zal alleen maar groter worden als het voorgestelde Deltaplan gerealiseerd gaat worden. Het is immers dan de bedoeling dat er meer mensen uit het Westen naar het Noorden komen in dit plan. Daar kun je vragen bij hebben, dat hebben wij ook. Maar hoe gaan we niet alleen de infrastructuur daarvoor bieden, maar ook de woonruimte? Dat is nu al een probleem. Ik heb de Inspiratiesessie Woonvisie van maart gevolgd van de RGA. Dat was interessant en daar vielen mij twee zaken sterk op. De grootste belemmering voor het bouwen is de regelgeving van de overheid. Niet alleen op het gebied van stikstof en de verhuurdersheffing, die de kapitaalbehoefte fruikt, maar ook die van de provincies en de gemeenten zelf. De regels en bouwvoorschriften zijn in iedere gemeente anders en veranderen ook nog eens continu. Dit belemmert op meerdere manieren de woningbouw. Dat maakt onder andere de planvorming onzeker en de bouwers kunnen niet voldoende prefab ontwikkelen, waardoor eventueel het dubbele aantal woningen voor hetzelfde geld neergezet zou kunnen worden. Mijn vraag aan GS is: zou voor de RGA de woningbouw niet als tweede of misschien zelfs de eerste prioriteit ingezet moeten worden met de harmonisatie van bouwvoorschriften en het terugdringen van regelgeving als eerste

prioriteit. Dan kunnen er meters gemaakt worden in de woningbouw. Het tweede is de aandacht die geschonken moet worden aan doorstroming zodat eengezinswoningen vrijkomen voor jongere gezinnen, een oud probleem, door aantrekkelijke en betaalbare appartementen en wooncomplexen voor ouderen en alleenstaanden te gaan ontwikkelen. Die moeten dan wel goed aansluiten aan de vraag. Ik hoor graag reacties hierop, voorzitter. Hier kan de RGA het verschil maken. De regio zou hiermee een model kunnen worden voor heel Nederland, voorzitter. Tot zover.

De voorzitter: Dank u wel, mijnheer Vorenkamp. Dan gaan we tenslotte naar mevrouw Zwaan van de VVD.

Mevrouw Zwaan: Dank u wel, voorzitter. Inderdaad, er wordt ons om een zienswijze gevraagd. Er is al veel gezegd en ook veel positiviteit geuit over de Regio Groningen-Assen. Volgens onze fractie is ook die regio een sterke regio en van groot belang voor Drenthe. We staan positief ten opzichte van krachten bundelen, maar zijn ook wel consistent in het plaatsen van enkele kanttekeningen bij de gekozen constructie en de invulling daarvan. Daar hebben we al vaker naar gevraagd en we doen het weer opnieuw om ook als PS beter betrokken te worden bij de evaluatie, want alleen op momenten als deze in een commissievergadering kunnen wij onze inbreng geven en dat voelt voor ons soms als mosterd na de maaltijd, want nieuwe plannen zijn dan inmiddels weer gesmeed. Daar hebben wij al eens eerder onze bedenkingen over geuit. Uiteraard wordt er geld besteed aan goede projecten, maar soms is politieke kaderstelling en controle daarop wel wat marginaal. De VVD acht de bereikbaarheidsopgave en op onderdelen de economische opgave ook zeker belangrijk voor de RGA. Wonen is een belangrijke opgave, daar werd al naar verwezen, daar hebben we laatst een bijeenkomst over gehad en dat is ook voor de VVD een belangrijke pijler, maar de grens houdt niet op bij de RGA. We zien dan ook wel deels overlappend aan eigen beleidsactiviteiten, die we in de provincie hebben. Onder de vlag Regionale en Innovatieve Projecten zien we veel mooie projecten, maar van sommige ontgaat ons ook de reden waarom de RGA deze meefinanciert en waarom dit niet gewoon via de gemeente of de provincie kan lopen. Ook dit vinden we belangrijk in een evaluatie en dat komt volgens ons te weinig naar voren. De pijler Ruimtelijke Kwaliteit, onderdeel Groeningen, daar hebben wij al eerder wat opmerkingen over gemaakt. We lezen nu weer over extra budget voor het aanstellen van een externe Gebiedscoördinator Programmamanagement en een financiële impuls voor nieuwe projecten en in diezelfde pijler Ruimtelijke Kwaliteit zien we ook dat een leidende rol gaat spelen: energie, wonen, voedsel, klimaatadaptatie en waterhuishouding. Deze thema's vragen volgens de RGA een integrale gebiedsontwikkeling op regionaal niveau en dit jaar wordt daar een plan van aanpak voor vastgesteld. We hebben een tweetal vragen aan het college. We lezen dus in die pijler Ruimtelijke Kwaliteit over extra budget voor die Gebiedscoördinator. Wordt deze persoon gevonden onder de deelnemers, door middel van detachering bijvoorbeeld? We lezen dat Groeningen is afgerond in 2020. Betreft dit dan een nieuw uitvoeringsprogramma? Daar zou ik graag antwoord op willen hebben. En ten aanzien van diezelfde Ruimtelijke Kwaliteit, energie, wonen, voedsel, klimaat, water, hoe verhouden deze thema's zich tot de RGA ten opzichte van de landelijke opgave die gemeenten en provincies hebben? Wij vrezen dan ook weer die overlap. Hoe houden we ook dit doelmatig om dubbel werk te voorkomen en dus ook dingen te gaan doen die eigenlijk vanuit gemeenten en provincie al worden opgedragen te gaan doen? Ook dat zou ik graag van de gedeputeerde willen horen. Tot zover, voorzitter.

De voorzitter: Goed, dan zijn we aan het einde gekomen ...

De heer Camies: Voorzitter, u was in de veronderstelling dat de collega van de VVD de laatste was, maar u bent mij toch niet vergeten, mag ik hopen?

De voorzitter: Ik ben u helemaal vergeten, want uw camera was uit en de regel is hier: camera uit? Dan wilt u niks zeggen.

De heer Camies: Ik meende dat mijn camera aan was.

De voorzitter: Daarom was ik u dus niet vergeten, maar als u nog een mooie bijdrage kunt leveren, dan zou ik zeggen: ga uw gang.

De heer Camies: Ik laat de beoordeling of die mooi is aan u over, maar ik zal hem in elk doen. Voorzitter, voor ons liggen de Jaarstukken en de Begroting van de RGA. Volgens onze fractie is een sterke regio als deze van groot belang voor de ontwikkeling van de provincie als geheel. Het is dan ook goed dat hierin wordt geïnvesteerd. Met grote belangstelling nemen we dan ook de Begroting en de Jaarstukken tot ons. We zien hierin dat aan een groot aantal projecten steun is verleend en dat die zijn geïnitieerd. Sommige wellicht met wel een erg grote nadruk op verduurzaming, maar over het algemeen lijken ze ons erg solide. Van een aantal vragen we ons wel af wat deze precies te maken hebben met het grensoverschrijdende idee achter het samenwerkingsverband, de collega van de VVD vroeg zich dat ook al af, en of deze niet gewoon bij de gemeenten dan wel de provincies opgepakt zouden moeten worden, maar daar is volgens mij vorig jaar ook al uitgebreid over gesproken. Er zijn nog wel een paar kanttekeningen die ik zou willen toevoegen. Ten eerste op bladzijde 228 van het Jaarverslag staat dat er tot 2025 is begroot voor € 51,3 miljoen, waarvan € 33,9 is besteed, maar de Begroting geeft aan dat tot en met 2025 € 44 miljoen is begroot en € 29,1 miljoen is besteed. Ik heb niet kunnen ontdekken waar zich dat verschil precies in bevindt, maar wellicht dat de gedeputeerde mij hier inzicht in kan verlenen. En voorts en dan refereer ik even naar het Deltaplan, daar had inderdaad onze collega de heer Vegter het ook al over en de heer Wiersema vroeg zich af of we dit niet zouden moeten agenderen. Ik heb bij de griffie aangegeven dat ik dit punt wel wil agenderen. Misschien dat de collega's van Sterk Lokaal mee willen denken over de onderbouwing daarvan. Ik zal ze daar even over benaderen. En wat ik mij afvroeg over het Deltaplan is of de RGA in haar thema Mobiliteit ook een voorschot neemt op de mogelijke realisatie van de Lelylijn en of projecten die in het Basispakket Mobiliteit worden genoemd hierop gaan aansluiten of dat wij daar pas mee wachten totdat dit een feit is. Nog even over het Deltaplan. Het klinkt allemaal heel mooi, maar ik ben ook zeer zeker voor het bouwen van woningen als het voor Drenthe is die niet zo heel makkelijk aan een woning kunnen komen, want van krimp is inmiddels in Drenthe geen sprake meer. Maar ik maak mij toch wel enigszins zorgen of het ook daadwerkelijk de Drenten zijn die daar gaan wonen. Dat wij niet een soort van ventiefunctie voor een veel te druk Westen gaan worden, maar dat terzijde. We gaan het daar in de agendering van het Deltaplan dan hopelijk wel over hebben. Voorzitter, dank u wel voor uw tijd.

De voorzitter: Dank u wel, mijnheer Camies. Dan gaan wij nu wel over naar gedeputeerde Kuipers. En nog even een dingetje. Mijnheer Camies, u doet het precies andersom, want u sprak net en toen was de camera uit en nu bent u klaar met spreken en nu doet u de camera weer aan. Ik begrijp niet helemaal precies wat de bedoeling daarvan is.

De heer Camies: Dat is een functie op de iPad, die ons uiteraard door de provincie is gegeven, waarbij op het moment dat ik mijn bijdrage open, vreemd genoeg de camera uitgaat.

De voorzitter: Oké, prima, helder, duidelijk. Mijnheer Kuipers, ga uw gang.

Gedeputeerde Kuipers: Dank u wel, voorzitter. Dank voor alle inbreng vanuit de fracties en ik proef ook heel veel steun voor de samenwerking in het verband van de Regio Groningen-Assen. We hebben natuurlijk vorig jaar nog de nieuwe Toekomstvisie aan de orde gehad en die heeft u ook vastgesteld en daar heeft u een deel van de punten die u nu opnieuw inbrengt, ook op ingebracht. Wat ons daar parten bij speelt, is dat het Jaarverslag van vorig jaar, van 2020 is, dus nog van voor de vaststelling van de nieuwe Toekomstvisie. Hier zal ik dan ook een aantal keren naar refereren als het bijvoorbeeld gaat om het kader voor de REIT-projecten. Daar is een nieuwe, aangescherpte regeling op gekomen, onder andere op aangeven van uw Staten en ons college, maar dat ziet u dus nog niet terug in de verstrekte projecten, want die regeling is pas per dit jaar ingegaan, omdat de nieuwe Toekomstvisie pas nu is ingegaan. Voorzitter, een aantal fracties refereert ook aan het Deltaplan en de samenhang daarmee. De heer Vegter begon daar al mee. De heer Camies geeft terecht aan dat hijzelf heeft gevraagd om agendering in de commissie. Ik proef daar bij veel fracties behoefte aan. Het Deltaplan zelf zullen we dan op dat moment ook bespreken, lijkt mij. Kijk, die ambitie ... er is wel een verband tussen wat we in de Regio Groningen-Assen verband doen en het Deltaplan en u bent ook apart nog meegenomen in het traject over de verstedelijkingsstrategie, die nu wordt opgesteld tussen de regio en het Rijk en dat vindt onder de vlag van de Regio Groningen-Assen plaats. Daar maken wij op basis van modellen regionale afstemming over de woningbouwbehoefte en hoe de regio daar invulling aan gaat geven. Daar wordt u apart over geïnformeerd en daar gaan we uiteindelijk afspraken over maken, ook met het Rijk. Het Deltaplan gaat dan weer uit van ontwikkelingen die daar niet in worden meegenomen, bijvoorbeeld een grote investering door het Rijk in mobiliteit en de verbindingen met de rest van het land. Dus daar zitten we dan wat hoger in de modellen van de verstedelijkingsstrategie. Maar dat er wat moet gebeuren, dat blijkt ook uit het woonbehoefte-onderzoek dat wij hebben gedaan en dat laten de modellen zien. We zullen ook altijd laten zien welke plannen we voor de toekomst kunnen maken en wat we reëel nodig hebben aan opgave nu. Dus er zit absoluut verband in en over het Deltaplan spreken we dan op een ander moment. Dat gaat ook over D66, de heer Pragt maakte nog een opmerking over die ambitie voor wonen. Die ambitie is hoog. Gaan we dat ook redden qua stikstof? Dat is één van de punten waar we in die regio ook afstemming over moeten bereiken. Als we zien welke vraag ligt er naar wat voor type huizen? Wie kan dat waar bouwen? Voor stikstof heeft u ook nadere contacten met mijn collega Jumelet, maar voor woningbouw heeft het Rijk natuurlijk ruimte voor het landelijke stikstofregistratiesysteem geopend. Met intern salderen kan er het een en ander en mogelijk op termijn met extern salderen ook. Dus ik heb nog niet het idee dat binnen de Regio Groningen-Assen stikstof een ernstig knelpunt gaat worden voor het verwezenlijken van de verstedelijkingsstrategie, alhoewel ik dat natuurlijk niet even onder het vloerkleed wil schuiven, want het moet wel netjes en passend worden opgelost. De heer Berends sluit zich aan bij collega Vegter, over de samenhang met het Deltaplan, daar spreken we nader over. En u geeft mee dat met de Universiteit van het Noorden een sterkere verbinding kan plaatsvinden. U ziet wel ook in de inleiding van de begroting dat de kennisinstellingen nadrukkelijk partner zijn wat hier gebeurt en die zijn ook wel betrokken bij wat er in de pijler economie gebeurt. U stelt voor dit als zienswijze in te dienen. Ik stel voor dat ik dat collega Brink meegeef in de pijler economie, om die Universiteit van het Noorden daar een passende plek te geven, maar ook daar moeten we, en een aantal van u merkt terecht scherp op, dat we goed moeten kijken wat we onder de Regio Groningen-Assen hangen en wat vindt daarnaast plaats. U maakt terecht een opmerking over het verslag van de accountant, dat is nagezonden door de Regio Groningen-Assen, ook aan deelnemers, dat wij het nog niet daarbij hebben gevoegd. Ik zal zorgen dat dat bij de griffie wordt verstrekt voorzitter, want dat hoort hier gewoon bij en daar kunt u dan alsnog allen kennis van

nemen, net als de heer Berends die dat voortvarend zelf heeft op gevraagd. GroenLinks, mevrouw Slagt zegt: duurzaamheid heeft een prominentere plaats gekregen in de begroting, dat is heel mooi. Dat is precies een van die punten die in de nieuwe Toekomstvisie een sterkere plek hebben gekregen en daardoor ook door gaan werken in de begroting. Dan heeft u een vraag: wat gebeurt er nou precies bij het aframen uit het basispakket mobiliteit, de Spoorzone? Dit is een regeling zonder reserves en de kasstroom moet op orde zijn. Daarom is de bijdrage aan dit project kleiner. Dat staat ook toegelicht. Wat daar precies de consequenties van zijn, dat gaat mij even boven de pet, maar ik kan u wel toezeggen dat we u daarover nader zullen informeren. Maar dat zal betekenen dat die bijdrage, als die minder is dan getemporiseerd wordt, dat de ambitie verkleind wordt of dat de deelnemers bijvoorbeeld de stad Groningen zelf een grotere bijdrage moeten leveren. Ik kan me zo voorstellen dat dat een paar smaken zijn, maar we zullen u over die vraag nader informeren. De heer Van de Weg, SP vraagt aandacht voor starters op de woningmarkt: moet dat niet een prioriteit zijn? Die verstedelijkingsstrategie met het Rijk, daar zit echt een woonbehoefte- onderzoek aan en ook wat moeten we bouwen, maar ook wat betekent dit voor doorstroming et cetera. En die modellen, ik denk dat de afstemming daarover binnen de regio en nu ook zeker in die verstedelijkingsstrategie, dat dat de kracht is van onze regio. Uiteindelijk is het ontwikkelen van specifieke locaties aan de gemeente. Maar het is een groot goed dat de gemeenten daar onderling afspraken over maken: wie bouwt welk type woning op welke plaats, omdat daar behoefte aan is. De heer Wiersema ...

De voorzitter: Ogenblikje, want ik zie een interruptie van de heer Van de Weg van de SP.

De heer Van de Weg: Ja, staat mijn microfoon aan? Ja, die staat aan. Kijk, wij zitten op die arbeidsmarkt, wij willen graag heel veel mensen in de zorg en we willen mensen in het onderwijs. Dat zijn jonge mensen die beginnen op de arbeidsmarkt. Die verdienen niet zo heel veel. Die moeten goedkoop wonen, want anders kunnen ze het niet betalen. Of ze moeten thuis blijven wonen of ze moeten elke dag ik weet niet hoeveel kilometers op en neer rijden. Dat is ook de pest voor onze arbeidsmarkt in die sectoren.

Gedeputeerde Kuipers: Absoluut. Het mooie aan de verstedelijkingsstrategie is, dat die niet over wonen gaat. Het gaat over wonen in combinatie met mobiliteit, want je wilt kunnen wonen op een plek die ook goed bereikbaar is en daar ook nieuwe woningen kunnen bouwen, waar dat zo is en of die bereikbaarheid te organiseren. Maar ook de samenhang met de economie, want het gaat om woonbehoefte en dan gaat het ook over de vraag: is er werk? Dus dat zit daar allemaal in, maar voor wonen zijn de gemeenten echt aan zet om locaties te ontwikkelen en daar ook de woonvisies op aan te passen en de prestatieafspraken met hun corporaties. Wat we in de Regio Groningen-Assen doen, is die afstemming en onze gemeenten leggen zich ook vast op aantallen en een afstemmingsmodel daaronder. Iets wat wij als provincie nooit hebben gedaan en ook niet doen. Daar worden vrijwillig afspraken over gemaakt hoe daarmee om te gaan. Dat is denk ik een groot goed, omdat we dan zorgen dat iedere doelgroep in de regio bediend kan worden. Ik was bij de heer Wiersema. U zegt dat u geen specifieke opmerkingen heeft en dat u zich aansluit bij de heer Vegter over het Deltaplan. Zoals gezegd, zullen we daar op een ander moment nader op ingaan. De heer Vorenkamp deelt onze positief-kritische houding. Ja, je moet altijd goed kijken wat je samen doet en wat doe je alleen of buiten de regio om. Worden de dingen nou over begroot? Daar staat ook het een en ander over in die Jaarstukken en dat zult u ook bij de accountant zien. Maar dat heeft ook te maken met de verantwoording bij de deelnemers, waar die projecten worden gerealiseerd en vervolgens verschuift dat naar het volgende verslagjaar bij de Regio Groningen-Assen, op basis van dit soort systematieken. Dus het is niet zo

dat er geen dingen gerealiseerd worden, maar dat heeft met verantwoording te maken, wanneer je dat in de Jaarstukken laat zien.

De voorzitter: Ik zie nog een interruptie van de heer Vorenkamp, PVV.

De heer Vorenkamp: Dank u, voorzitter. Uiteraard heb ik dat bij elkaar opgeteld. Uiteraard heb ik dat ook gezien, dat van de SiSa-verantwoording richting het Rijk, maar als ik dat bij elkaar optel, kom ik op € 2 miljoen. Dan zit ik nog lang niet op dat verschil.

Gedeputeerde Kuipers: Voor een deel is dat de reden. Af en toe worden dure projecten door derden iets langer dan gepland. Daar kun je als regio dan ook misschien minder aan doen. En als u bijvoorbeeld kijkt naar de begrotingspost van die regionale projecten, dat was eerst het REIP, dat is nu het REP, dan wordt er geraamd wat wij als regio zullen toekennen aan projecten die daar een aanvraag op doen. Maar dat wordt relatief ruim geraamd in de begroting, maar het hangt er net vanaf hoe die besluitvorming plaatsvindt. Dat ziet u ook in de Jaarstukken, dat dat nogal kan wisselen. Daar is gewoon moeilijk op te begroten. U vraagt: is het regio datacentrum, voor die monitoring in combinatie met het CBS niet heel duur? Het mooie is dat we daardoor wel als regio inzicht krijgen in de microdata van het CBS. Dat zijn gegevens die niet openbaar toegankelijk zijn. Daar kan niet iedereen bij, maar daar kun je op heel gedetailleerd, individueel niveau CBS- statistieken bekijken. Daar mag je niet zomaar toegang toe hebben, omdat het herleidbaar is. Dat moet dus heel zorgvuldig gaan, omdat we natuurlijk niet met herleidbare gegevens op straatniveau kunnen omgaan. En het is dus echt van meerwaarde dat we dit samen kunnen doen binnen de regio en over die monitors dan ook zelf kunnen beslissen en beschikken op het moment dat we daar gebruik van kunnen maken. Dan zegt u nog iets over wonen: moet dat niet een prioriteit zijn? Dat is een van de drie pijlers die zeker prioriteit heeft binnen de Regio Groningen-Assen. Afstemming vindt nu vooral plaats in het kader van die verstedelijkingsstrategie. Welke locaties moeten we ontwikkelen en wat voor type woningen moeten wij daar bouwen om de keten op gang te houden en voldoende bij te kunnen bouwen, om doorstroming te realiseren, zoals u dat zegt. Ik kan me zo voorstellen dat het afstemmen op regels en bouwvoorschriften dat dat daar ooit nog een onderdeel van zal zijn, maar dat is het op dit moment niet en ik kan me ook voorstellen dat dat onderling tussen gemeenten goed kan plaatsvinden. Mevrouw Zwaan vraagt nog aandacht voor de positie van de Staten in de evaluatie. Daar hebben we afspraken over gemaakt vorig jaar bij de Toekomstvisie. Datzelfde geldt voor uw aarzeling bij een aantal projecten van het REP: waarom zijn die toegekend? Daar hebben we ook een nieuwe regeling voor en dat is ook iets waar we de stuurgroep telkens zeer kritisch op bekijken: is dit iets waar de regio een bijdrage aan moeten leveren of niet, ook na vorig jaar. Hetzelfde geldt voor Ruimtelijke Kwaliteit en Groeningen, wat daarover gezegd is bij de vaststelling van de Toekomstvisie. Collega Brink is ontzettend scherp op het inkaderen van wat er nou precies in Groeningen gebeurt en volgens ons moet het uitgangspunt zijn: economie, wonen en mobiliteit. Dat zijn de belangrijkste pijlers binnen de regio en dat is onlosmakelijk verbonden met de Ruimtelijke Kwaliteit, maar dat moet wel een ondergeschikte rol daaraan hebben. U vraagt iets over de kwartiermaker en of deze onder de deelnemers wordt geworven. Daar komen we nog even schriftelijk op terug, want daar heb ik ter plekke geen antwoord op. Hoe is de overlap tussen dit soort dingen, tussen wat binnen de regio gebeurt en daarbuiten. Dat is iets waar wij dus continu naar kijken: moeten we hier iets? Is dit het orgaan waar we het handigst die afstemming kunnen doen? Of doen we dat ergens anders? U mag van ons aannemen, dat wij daar telkens scherp op zijn. Dan kom ik tot slot bij de heer Camies van JA21. U zegt eigenlijk hetzelfde als mevrouw Zwaan: we moeten scherp zijn, wat doen we samen en wat doe je in andere verbanden? Dat ben ik helemaal met u eens. Het verschil tussen wat er in de Jaarstukken staat en in de begroting. Als

ik toch schriftelijk bij u terugkom met een aantal dingen, dan wil ik u daar wel even in meenemen, maar één van de redenen is bijvoorbeeld, dat er in de begroting een aantal bijdragen wordt afgeraamd, dat noemde ik ook richting mevrouw Slagt van GroenLinks. Omdat het kasritme nou eenmaal zo is dat we geen negatieve kas mogen hebben. Maar daar kunnen we nog wel even iets meer schriftelijk over zeggen als ik daar toch bij u op terugkom. De relatie met het Deltaplan, daar hebben we het over gehad. En u vraagt: zit dat ook in het Basispakket Mobiliteit? Als u dat ook zo ziet in de begroting en in de jaarstukken, daar zitten heel veel van de mobiliteitsinvesteringen, die nu gedaan zijn in 2020 en 2021. Daarom is het grootste deel van het geld voor de komende jaren ook uitgegeven. Dat was dat Basispakket Mobiliteit, dat de afgelopen jaren in gang is gezet en met investeringen wordt afgewikkeld en daarom is er ook relatief weinig geld voor die tweede periode, want dan is dat Basispakket volgens mij ook klaar. Maar we moeten natuurlijk goed de samenhang blijven bekijken, tussen wat gebeurt er nou vanuit onze lobby-inzet van het Deltaplan en wat weten we daar wel en niet uit los te trekken voor bijvoorbeeld de Lelylijn, maar zeker ook voor versnelling op bestaand spoor. En hoe is dan de samenhang tussen de woningbouw, waar ga je iets snels bouwen of niet et cetera. Dus dat heeft continu onze aandacht. Voorzitter, als ik dan mijn eerste termijn mag afronden, heb ik de vragen en opmerkingen van de fracties goed gehoord en van een reactie voorzien. Over een aantal dingen zullen wij schriftelijk op terugkomen, omdat dat technische informatie is of dat dat mij gewoon even boven de pet gaat op dit moment. Maar ik hoop dat u ons daarin kunt volgen. En dan zou ik, als ik dit zo samenvat, wel willen concluderen, dat u geen formele zienswijzen als Staten indient bij de stuurgroep Regio Groningen-Assen over deze begroting en dan hoor ik graag, als die conclusie niet juist is, of u daar een andere conclusie trekt. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel, mijnheer de gedeputeerde. U neemt bijna de rol van mij als voorzitter over. Dat is alleen maar handig in dit geval. Ik ga even kijken wie er nog behoefte heeft aan een tweede termijn. Ik zie een vinger van de heer Vorenkamp, ik zie de heer Vegter en ik zie de heer Berends. Als het bij die drie blijft, dan trekken we dat misschien nog wel voor half vijf. Dus ik begin met de heer Vorenkamp.

De heer Vorenkamp: Dank u, voorzitter. Ik vind het een verschrikkelijk gemiste kans dat de gedeputeerde dus de harmonisatie van de regelgeving met betrekking tot de woningbouw, wat als grootste probleem geldt op die woningmarkt, voor de woningbouw en ook nog eens een keer kan leiden tot goedkopere woningen. De heer Van de Weg van de SP die, en u bevestigt dat ook, die vinden dat heel belangrijk. Ik denk dat iedereen dat heel belangrijk vindt, ook voor starters. Daar zouden we het verschil kunnen maken en ik ben ontzettend teleurgesteld in eigenlijk de afwijzing wat betreft dit idee. Dank u.

De voorzitter: De heer Vegter, CDA.

De heer Vegter: Dank u wel, mijnheer de voorzitter. Ik maak me toch wel wat zorgen naar aanleiding van de reactie van de gedeputeerde. Kijk, binnen de RGA en ook binnen Drenthe als geheel zijn er best veel bereikbaarheidswensen als het gaat om het spoor en het wegennet. En we moeten er alles aan doen om de bereikbaarheid van Noord-Nederland zo goed mogelijk te houden. Als we dan zeggen dat we er op een ander moment over gaan praten, dan is misschien de urgentie voorbij. Ik hoor de gedeputeerde eigenlijk zeggen dat we weliswaar lobbyen, maar het lijkt erop alsof alle ballen op dit moment op de Lelylijn worden ingezet. En de vraag die dan overblijft is: kunt u zeggen hoe, wanneer en op welke wijze wij als Staten worden betrokken in de totale afweging van dat geheel?

De voorzitter: Dank u wel. Dan gaan we naar de heer Berends, Partij van de Arbeid.

De heer Berends: Dank voor de beantwoording, voorzitter. We gaan er inderdaad vanuit dat er een passende plek komt voor die Universiteit van het Noorden, dat mag duidelijk zijn. In overleg met collega Brink dan. Ik wil nog wel één ding noemen die ik gisteren heb opgepikt en de heer Vegter was daar in ieder geval ook bij aanwezig, hij zal dat ook hebben opgepikt, want dat heeft inderdaad met de verbindingen of de bereikbaarheid te maken. Dat was dat de jonge ondernemer Ben Woldring zei dat goede verbindingen enorm belangrijk zijn. En hij sprak ook namens Jouke de Vries, voorzitter van de RUG. Die had weer contact gehad met zijn collega-voorzitters in de kop van Duitsland, de Hanzesteden Bremen, Hamburg en zo, die hebben daar ook enorm belang bij, want alleen in Groningen heb je al 100.000 studenten zitten, mbo, hbo enzovoort, en zij hebben ook een onderzoeksproject diep in de provincie, dus ook bij ons in Drenthe, dus dat adstrueert nog eens een keer het belang van die goede verbindingen. En als je dat soort koppelingen kunt maken voor de toekomst, dan ben je ook goed bezig. En mijn laatste punt is, want mevrouw Slagt en de heer Vorenkamp vroegen om die accountantsverklaring. We gaan ervan uit dat u, gezien uw toezegging, daaraan voldoet, mijnheer Kuipers en als beide mensen die ik net noemde dat binnen één uur willen hebben, dan kunnen ze dat via mij krijgen.

De voorzitter: Dank u wel, mijnheer Berends. Dan ga ik voor de tweede termijn terug naar gedeputeerde Kuipers.

Gedeputeerde Kuipers: Voorzitter, nog een drietal punten waar ik dan even op zal reageren. Ik zeg niet dat harmonisatie van de regelgeving niet belangrijk is. Het kan echt helpen om zo helder mogelijk en ook zo eenduidig mogelijk te opereren. Dat zien we allemaal. Ik weet alleen niet of de Regio Groningen- Assen daar per se het geijkte platform voor is. Wij sturen als provincie bijvoorbeeld niet op de woningmarkt. Ik zei al dat gemeenten daar onderling afspraken over maken. Wij sturen op Ruimtelijke Kwaliteit vanuit onze Omgevingsverordening. Die verstedelijkingsstrategie waar ik een aantal keren aan gerefereerd heb, dat moet nu snel klaar, want daarin kunnen we ook als regio afspraken maken met het Rijk. Dus daar zal alle energie voorlopig op geijkt zijn. Maar ik kan dit punt wel meenemen als voorzitter van het Overleg Wonen, richting de heer Vorenkamp, om dat een keer te agenderen en te bespreken of daar voldoende afspraken plaatsvinden en of de gemeenten ook erkennen dat dat binnen de Regio Groningen- Assen meerwaarde heeft. Dus ik zal die vraag daar ook meenemen. Richting het CDA en de heer Berends: mobiliteit en die goede verbindingen zijn ontzettend belangrijk, zowel binnen de Regio Groningen- Assen, wat ze dan het Daily Urban System noemen, maar je moet van je huis naar je werk kunnen komen en vice versa, als de positie van de regio ten opzichte van de rest van het land en die verbindingen. Het Deltaplan is overigens in Noord-Nederland opgesteld, waar ook door de Tweede Kamer Flevoland tegenwoordig toe wordt geschaard, dat is dus een breder plan dan alleen de Regio Groningen- Assen, maar er is zeker een verband tussen die verstedelijkingsstrategie, waarbij ik nog een keer wil benadrukken dat die gaat over de samenhang tussen wonen en economie, maar ook absoluut mobiliteit. Dus dat zit daar zeker in en dat wordt daar zeker in meegenomen. Dus de urgentie wordt daar ook gevoeld. Onlangs is een informatiesessie vanuit de Regio Groningen- Assen gehouden, om u mee te nemen in hoe dat proces wordt doorlopen. Dus de samenhang en het belang van mobiliteit is absoluut aan de orde binnen de Regio Groningen- Assen. En wanneer kunt u spreken over het Deltaplan? De heer Camies heeft dat geadendeerd voor een volgende commissievergadering. Dus ik denk dat het ook op bijzonder korte termijn zal kunnen plaatsvinden, maar dat is niet aan mij. Ik zal u inderdaad dat accountantsverslag via de griffie doen toekomen en als u dat sneller wilt, dan kunt u inderdaad bij de heer Berends terecht. Voorzitter, volgens mij heb ik dan alles afdoende beantwoord. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel, gedeputeerde Kuipers. Dan is daarmee dit agendapunt afgehandeld.

11. IPO-, SNN-, EU-aangelegenheden, NRK en Verbonden partijen

De voorzitter: Voor het agendapunt 11 heeft niemand het woord gevraagd.

12. Sluiting

De voorzitter: Dus kan ik precies een uur later dan gepland, besluiten dat deze vergadering is beëindigd. Dank allemaal voor uw inbreng en graag tot de volgende maand. Dank u wel.